סיכום הדף היומי גפ"ת

תמצית הש"ס

גליון מספר **74** עירובין נ"ב: - פ"ב: לפרטים- 0527692282

כיצד מעברין:

כיצד מעברין את הערים והיינו מה מוסיפים לעיר שמשם מתחילים למדוד את תחום העיר, אם יש בעיר בתים הבולטים החוצה משאר הבתים, או שיש מגדלים הבולטים בחומת העיר, או שיש באחת הקרנות גדודיות (-שברי חומה של חרבות בתים) גבוהות י' טפחים, או שיש גשרים ונפשות (-כעין בנין שעושים על הקבר) ויש בהם בית דירה, מוציאים מידת העיר כנגד אותם מקומות, והיינו שכל בליטה מרחיקה את המידה מהעיר לכל אורך אותו צד.

מידת התחום היא מרובעת, באופן שבזויות הריבוע יש יותר מאלפים אמה, והמשנה באה למעט שהתחום אינו עגול, אבל א"צ שהאורך והרוחב יהיו שוים.

הגמ' מביאה ד' מחלוקות בין רב לשמואל בביאור משמעות לשונות.

נ"ג. מעברין- נחלקו רב ושמואל אי תני מעברין כאשה עוברה, או מאברין אבר אבר שאם יש אבר בצד אחד נחשיבים כאילו יש גם בצד השני ומודדים משם.

מערת המכפלה- נחלקו רב ושמואל האם מערת המכפלה היא חדר מעל חדר, או שהיא חדר לפנים מחדר ונקראת מכפלה משום שהיא כפולה בזוגות – אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, ועל שם ד' זוגות אלו נקרא המקום קרית הארבע.

אמרפל- נחלקו רב ושמואל אם נמרוד שמו ונקרא אמרפל מפני שאמר להפיל את אברהם לכבשן האש, או שאמרפל שמו ונקרא נמרוד שהמריד העולם כולו.

ויקם מלך חדש- נחלקו רב ושמואל אם היה מלך חדש ממש, דכתיב "חדש", או שהכונה שנתחדשו גזירותיו, דהא לא כתיב "וימת זה וימלוך פלוני תחתיו", והא דכתיב "אשר לא ידע את יוסף" היינו שהיה נראה כאילו אינו מכיר את יוסף כלל.

אמר רבי יוחנן י"ח ימים גדלתי אצל רבי אושעיא ברבי, ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתינו, שגורסים כיצד מאברין את הערים. והא דאמר רבי יוחנן שבאותם ימים למד לבו וחכמתו של כל אחד מי"ב תלמידי רבי אושעיא בריבי, י"א שגמרא לא למד אבל לב (-חריפות) וחכמת (-ידיעות) כל אחד למד, וי"א שממנו לא למד אבל מתלמידיו למד, וי"א דבמשנתנו קאמר. עוד אמר רבי יוחנן שכמו שר"מ בדורו לא ירדו לסוף דעתו, כך גם רבי אושעיא ברבי לא ירדו לסוף דעתו.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחני "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה, תמצית ספרי מוסר (קנין חכמה), במייל A0527692282@gmail.com או בנקודות ההפצה. כמו כן ניתן לרכוש את חוברות תמצית על הש"ס ומ"ב בנקודות המכירה, או עם משלוח בטל' 0537125663. לפרטים 0527692282.

לתשומת לב- דרושות תרומות להדפסת הגליון, ניתן לתרום ב"נדרים פלוס" קופת "תמצית משנה ברורה".

אצל רבי אושעיא ברבי ישבו ד' באמה מפני שדחקו כדי לשמוע מפיו, ואצל ר"א בן שמוע ו' באמה.

ירידת הדורות- אמר רבי יוחנן ליבם של ראשונים (י"א ר"ע וי"א רבי אלעזר בן שמוע) כפתחו של אולם כ' אמה, ושל אחרונים (י"א רבי אלעזר בן שמוע וי"א רבי אושעיא בריבי) כשל היכל י' אמה, ואנו כמלוא נקב מחט סידקית. ואמר אביי אנן כסיכתא בגודא כיתד שבקושי הוא נכנס לכותל בנקב צר לגמרא –להבין מה שאנו שומעים, ורבא אמר אנן כאצבע בקירא בשעוה קשה שהאצבע לא נכנסת לתוכה אלא מדבק מעט לסברא, ורב אשי אמר אנן כאצבעתא בבירא לשכחה –ממהרים לשכוח כמו שהאצבע נכנסת לתוך בור בקלות.

בני יהודה דדייקי לישנא לחזור באותו לשון ששמעו מרבם והניחו סימנים ולמדו מרב אחד וגלו מסכתא (י"מ שלימדו לאחרים, וי"מ שהיו מדקדקים בטעמים עד שהדברים התיישבו על ליבם) נתקיימה תורתם בידם, משא"כ בני גליל. וכן דוד גלי מסכתא דכתיב "יריאך יראוני וישמחו", ושאול לא גלי מסכתא דכתיב "ובכל אשר יפנה ירשיע" –שלא היה זוכה להורות כהלכה.

נ"ג: שאול- הקב"ה מחל לשאול על עוון הריגת נוב, דכתיב שאמר שמואל לשאול כשהעלהו באוב "ומחר אתה ובניך עימי" עימי במחיצתי.

הגמ' מביאה כמה מעשים באנשים שלא דייקו בלשונם, ובאנשים שדיברו בלשון חכמה.

אמר רבי יהושע בן חנניה מימי לא נצחני אדם חוץ מאשה (שאמרה לו שאין משיירין פאה באילפס אלא השמש שופך הכל לקערה, אבל משיירין פאה בקערה כדי שיאכל השמש), תינוקת (שכשעבר בשדה שכבשוה רבים אמרה לו ליסטים שכמותך כבשוה) ותינוק (דרך קצרה וארוכה).

יש לדבר עם אשה בלשון קצרה (כגן לומר באיזה ללוד, ולא באיזו דרך נלך ללוד), משום אל תרבה שיחה עם האשה.

תורה

הגמ' מביאה כמה כללים במעלות התורה, ואיך צריך ללמוד, ואיך זוכרים את הלימוד.

נ"ד. הגמ' מאריכה בחשיבות הלימוד בקול, ושעל ידי זה התורה משתמרת, והאדם מאריך ימים ושמח.

תלמיד אחד היה לר"א שנתחייב שריפה למקום, וויתרו לו מפני ששימש אדם גדול.

שיננא חטוף ואכול חטוף ושתה -שיהנה מהממון שיש לו ולא ימתין דעלמא כהילולא דמיא ושמא ימות ולא יוכל להנות.

אם יש לאדם ממון לא יתמהמה מלהשתמש בו, ולא יניחו לבניו שמא יאבדוהו, וכשיגדלו תגדל פרנסתם עמהם.

המהלך בדרך ואין עמו מלווה יעסוק בתורה.

החש בגרונו או במעיו או בעצמותיו או בכל גופו יעסוק בתורה, וזה סם שאין בו שום נזק.

ניתן לשמוע שיחות מת"ח אחד, בעברית או באידיש, סיכומי 7 דפים בשעה, ביאורי תפילות יום חול ושבת, ענייני בין אדם לחבירו, פרשיות השבוע ומועדים וכו'

בטלפון- 03-6171132

שמחה לאיש במענה בפיו, ודבר בעיתו מה טוב- י"מ שהאדם שמח כשיש מענה בפיו כששואלים אותו דבר הלכה, וי"מ שהאדם שמח כשיש פיו דבר בעיתו לדרוש הלכות חג בחג.

קיום התורה באדם הוא כאשר האדם נעים לבריות ועניו ואינו נלאה מלחזור על לימודו, ומשים עצמו כחיה שדורסת ואוכלת שאינו מקפיד להתענג באכילתו, וי"א כחיה שמסרחת ואוכלת שאינו קץ במאכלו אם לא נתבשל כל צרכו. וכתב רש"י שביאור זה אינו נראה, לפי שמצינו בכל הש"ס שדרך ת"ח להקפיד על מאכלם דרך גדולה וכבוד וכן על מלבושיהם. וי"מ שהכונה שחוזר על תלמודו מיד כשמקבלו מרבו, ומנבל עצמו על דברי תורה.

אילו לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, ואין כל אומה ולשון שולטת בהם.

נ"ד: ד"ת נמשלו לתאנה ולדד, שככל שממשמש בהם מוצא בהם טעם חדש.

ד"ת חביבים על בעליהם כל שעה כמו בשעה ראשונה.

התורה מעלה חן על לומדיה.

באהבתה תשגה תמיד –שיעשה עצמו שוגה ופתי בשביל אהבת התורה להניח עסקיו ולרוץ לדבר הלכה, כגון ר"א בן פדת שהיה עוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון.

הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה, שאם עושה תורתו חבילות חבילות מתמעט, ואם לאו אלא הוא חוזר עלתלמודו עד שמחזיק בה ואח"כ לומד דבר חדש קובץ על יד ירבה. ידעי רבנן האי מילתא ועברי עלה, ורב נחמן בר יצחק עשה כך ונתקיים תלמודו בידו.

סדר מסירת התורה שבעל פה- משה למד מפי הגבורה, ואח"כ לימדה לאהרן וישב אהרן (וכן כולם בזמן ששמעו ממשה) לפניו, משום "והיו עינך רואות את מורך", הלך אהרן וישב לשמאלו של משה מפני שהמהלך לימין רבו הרי זה בור, וכ"ש לישב שם בזמן שאין מי שיושב בשמאל, ונכנסו בני אהרן ולימדם משה מה שכבר לימד לאהרן, הלך אלעזר וישב לימין משה, ואיתמר ישב לשמאלו של אהרן, (ולרבי יהודה אהרן עבר לצד ימין של משה, והא דתניא שג' המהלכים בדרך הרב באמצע גדול בימינו וקטן בשמאלו, זה ניחא גם לרבנן, וס"ל שלא הטריחו את אהרן לעבור לימין משה) ולימדם משה, נכנסו זקנים ולימדם משה, ואח"כ נכנסו כל העם ולימדם משה, הלך משה ולימדם אהרן, הלך אהרן ולימדם אלעזר ואיתמר, הלכו אלעזר ואיתמר ולימדום הזקנים, נמצא ביד כל אחד ד' פעמים. ולא למדו כולם ממשה, כדי לחלוק כבוד לאהרן ולבניו ולזקנים, ומ"מ למדו גם ממשה, כיון שעדיף לשמוע מפי מי ששמע מפי הגבורה. הגמ' מבארת סדר ישיבתם, וטעם סדר לימוד זה. מכאן שחייב אדם ללמד לתלמידו ד' פעמים, (וכן צריך ללמדו עד שתהיה סדורה בפיו ויראה לו פנים לתת לו טעם ככל אשר יוכל ולא יאמר לו שיבין לבד).

רב פרידא לימד לתלמיד ת' פעמים, ופעם אחת לימד ת"ת פעמים וניתוספו לו ת' שנים וזכה דורו לחיי העולם הבא.

אין התורה נקנית אלא בסימנים, וי"א שצריך לעשות מועדים לתורה לקבוע זמן לתלמידים מתי יבואו ללמוד.

נ"ה. לא בשמים היא ולא מעבר לים- י"מ שאם היתה שם היה צריך ללכת אחריה. וי"מ שאין התורה מתקיימת במי שמגביה או מרחיב דעתו עליה. וי"מ שאינה מתקיימת בגסי הרוח או בסוחרים המחזרים בעיירות ותגרים בעירם.

מהיכן מודדים את תחום העיר

בני העיר מותרים ללכת מחוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח, מלבד העיר עצמה שכולה נחשבת להם כד' אמות. הגמ' מבארת מה נחשב חלק מהעיר, ומתי גם שטח הנמצא מחוץ לעיר נחשב כחלק מהעיר לענין תחומין.

עיבור הערים- עיר ארוכה דנים אותה כמות שהיא ואין משווים אורכה לרוחבה. עיר עגולה עושים לה זויות שאם בא לצאת דרך שם הוא מרויח עוד רבע, דמרובע יתר על העיגול רביע. עיר צרה מצד אחד ורחבה מצד אחר, משוים אותה בשני הצדדים. עיר מרובעת אין מרבעים אותה לריבוע עולם. היה בית יוצא מריבוע העיר מותחין את הקו כנגדו בצורה ישרה כאילו יש עוד בית כנגדו ולא באלכסון, אפי' אם יש בית כזה בשני צידי העיר, וכן הדין כשפגום בולט מן העיר. תוד"ה אם.

עיר העשויה כקשת ואין בתים בחלל הקשת (או כמין גאם - צורת ר), אם יש בין ב' ראשיה פחות מד' אלפים אמה, רואים אותה כאילו מלאה בתים וחצרות, ומשם מודדים אלפים אמה, ואם לאו מודדים מן הקשת, לרש"י מודדים לכל אחד מפתח ביתו, ולתוס' (ד"ה ואם) מודדים מהמקום שהקשת מתרחבת יותר מד' אלפים אמה. ואם יש בין קו הבתים לריבוע העיר יותר מאלפים אמה, לרבה בר רב הונא אין מרבעים כיון שאינו יכול ללכת לשם מביתו, ולרבא בנו מרבעים כיון שיכול ללכת לשם מהצדדים, וכן נ"מ במחלוקתם היכא שיש בין שני צידי הקשת יותר מד' אלפים אמה, ומאידך אין אלפים אמה בין אמצע הקשת לקו של הקשת, שהרי גם בזה יכול להגיע לשם מהבתים שבאמצע הקשת. (תוד"ה פחות). והתוס' (ד"ה עיר) דנים האם כשיש פגומין לעיר בתוך ע' אמה ושירים זה לזה, ויש עוד פגומין כאלו במרחק יותר מד' אלפים אמה, האם יש לזה דין עיר העשויה כקשת, או שפגומין הם בטלים לעיר וא"צ שיהיה שם הבלעת תחומין, ור"י ור"ח נקטו כמו הצד הראשון.

<u>נ"ה:</u> חיבור ב' עיירות סמוכות- ב' עיירות סמוכות, וכן אם חומת העיר נפרצה מב' רוחות, לרב הונא אם יש ביניהם מאה ארבעים ואחת ושליש אמה הרי היא עיר אחת, שהיוצא מאחת לשניה כדי להמשיך ללכת הלאה מונים לו אלפים אמה מהעיר השניה, דנותנים קרפף –שבעים אמה ושיריים לכל אחת אפילו אם אין בנין בין ב' הקרפיפות ואין הקרפיפות מוקפות מחיצה, ואם יותר הרי אלו ב' עיירות, ולחייא בר רב אין נותנים אלא קרפף אחד לשתיהן, ומחלוקת זו היא לשיטת חכמים דס"ל שנותנים קרפף רק בין ב' עיירות, אבל לר"מ נותנים קרפף אפילו לעיר הנמצאת בפני עצמה.

מה נחשב דירה והוא נחשב חלק מהעיר- גדודיות גבוהות י' טפחים ויש להם ג' מחיצות ואין להם תקרה מצטרפות לעיר, וכ"ש אם יש להם תקרה דהוו להו דירה מעלייתא, (והגמ' מסתפקת מה הדין אם יש ב' מחיצות ותקרה), וכן נפש שעל הקבר אם יש בו ד' אמות על ד' אמות מפני שבסתמא הוא עשוי לדירת שומר הקבר, וממילא אף אם אינו דר שם הוי בית דירה, וגשר וקבר (-בית הקברות) שיש בהם בית דירה, ובית הכנסת שיש בו דירה לחזן אבל בסתמא לאו לדירה עביד, ובית עבודת כוכבים שיש בו דירה לכומרים, ואורוות סוסים ואוצרות תבואה שמן ויין שיש בהם בית דירה לשומר, ובורגנים שבשדה, ובית שבים –באי העשוי לפנות בו כלים שבספינה, והם בתוך ע' אמה ושיריים לעיר, הרי אלו מצטרפים לעיר. וכתבו התוס' (ד"ה נפש) שכל דבר שנחשב דירה היינו רק כשיש בו ד' על ד'.

בור שיח ומערה וגדר ושובך ובית שבספינה שאינו קבוע סמוך לעיר, אין מצטרפים לעיר. ומערה שיש בנין בפיתחה מצטרפת המערה להשלים את שיעור הבית כגון אם אין בבית ד' על ד'. וכתבו התוס' (ד"ה לא) שצריך שהרוב יהיה בבית. עוד ביארו שלהשלים הכונה שאם יש בבנין ד' אמות המערה נחשבת חלק מהבית ואין מתחילים למדוד אלא מסוף המערה.

יושבי צריפים (-העשוים מהוצין וערבה) אין מצטרפים יחד אלא כל אחד מונה מפתח ביתו, ומ"מ במחנה בני ישראל במדבר שישבו באהלים שאינם קבועים מנו אלפים אמה מסוף המחנה (כדמצינו שהיו נפנים לאחוריהם שזה יותר מג' פרסאות, ולא בצד או מלפני המחנה שמא ילכו לשם הענן והארון), דכיון דחנו על פי ד' נחשבים קבועים. ואם יש בצריפים ג' חצרות של ב' בתים שהם קבועים, מאבן או מעץ, הוקבעו כולם.

יושבי צריפים והולכי מדברות חייהם אינם חיים מפני שהם מחוסרים הנאה וסובלים מרוחות וגשמים, ונשותיהם ובניהם אינם שלהם, לעולא מפני שאין להם מרחצאות וכשהולכים כל הגברים לרחוץ במקום רחוק נשותיהם נזקקות למנאפים, ולריו"ח מפני שמרגישים זה לזה בטבילה שכיון שאין להם מקוואות הולכת אשה לטבילה במקום רחוק יחד עם חברתה והשכנים מרגישים ואיש רשע רודף אחריהן ומתייחד עמהן ואסור לאיש להתייחד עם שתי נשים. ונ"מ כשיש נהר סמוך הראוי לטבילה ולא למרחץ.

<u>נ"ו.</u> כל עיר שאין בה ירק אין ת"ח רשאי לדור בה, ודווקא שום וכרישין אבל שאר ירקות מזיקים לגוף, וי"מ ששום וכרישין מזיקים ושאר הירקות מועילים, וצנון עליו מזיקים והאמהות מועילים, בימות החמה מועיל מפני שהוא מצנן את הגוף, ובימות הגשמים מזיק. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה כאן) שמשמע מרש"י שהעלים לעולם קשים והאמהות יפות רק בימות החמה. ודעת התוס' העלים והאמהות אחד מועיל בימות החמה והשני בימות הגשמים. וי"ג הא והא בעלים אבל אמהות לעולם מועילים.

כל עיר שיש בה מעלות ומורדות אדם ובהמה שבה מזקינים בחצי ימיהם מפני הטורח.

ריבוע עיר- מרבעים את העיר לפי ריבוע העולם ולא באלכסונו של עולם, (לרבי יוסי ביום הארוך החמה זורחת ושוקעת בצד צפון, וביום הקצר בצד דרום, וכשהימים והלילות שוים היא זורחת באמצע מזרח ושוקעת באמצע מערב, ורב משרשיא חולק על כללים אלו. עוד מבארת הגמרא מתי מתחילה כל תקופה, וכמה אורכה).

<u>נ"ו:</u> דרך ריבוע העיר והתחום- עיר שיש בה אלפים אמה על אלפים אמה והיא עגולה, בתחילה מרבע את העיר, ואח"כ אינו מודד אלפים אמה מקרנות העיר באלכסון, מפני שהוא מפסיד את הזויות שכיון שאלכסון של אמה הוא אמה וב' חומשי אמה נמצא שבצידי העיר יש רק אלף ותכ"ח אמות, אלא רואים כמו שמניח בקרן העיר טבלה של אלפים אמה על אלפים אמה וכן בשאר הצדדים, נמצא משתכר באלכסונה ארבע מאות אמה מכל צד ע"י ריבוע העיר, ועוד ח' מאות אמה מכל צד ע"י ריבוע התחום, (דאף שעיגול הנמצא בתוך ריבוע הריבוע הוא רבע יותר מן העיגול, מ"מ כל אמה מרובעת היא אמה וב' חומשי אמה באלכסון. נ"ז.).

ערי הלוים מגרשיהם ותחומם-

אמר ר"א ברבי יוסי תחום ערי הלוים הוא אלפים אמה, צא מהם אלף אמה מגרש (דכתיב "מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב"), נמצא מגרש רביע והשאר שדות וכרמים.

לרבא איירי בעיר עגולה אלפים אמה על אלפים אמה, ויש כאן ל"ו ריבועים של אלף אמה כולל העיר עצמה, ומגרש העיר הוא ט' ריבועים, שכיון שהעיר עגולה גם המגרש עגול, וריבוע יתר על העגול רביע (בין בהקף בין בשטח. תוד"ה כמה), נמצא העיר והמגרש י"ב ריבועים שהם שלשה רבעים מט"ז, והעיר עצמה היא ג' ריבועים, נמצא מגרש העיר ט' ריבועים שהם רביע מל"ו, ואף שמרבעים את העיר מ"מ במציאות אין שם בתים וזה נחשב מגרשי הערים.

<u>נ"ז.</u> לאביי איירי נמי בעיר של אלף אמה, והעיר עגולה, ונמצא מגרש העיר שגן הוא עגול ו' ריבועים של אלף אמה (כמו כללי החשבון לרבא) שהם רביע מכ"ד.

לרבינא איירי בעיר מרובעת אלפים אמה על אלפים אמה, והכונה שהמגרש של תחומי העיר הוא רבע, שזה יוצא ח' אלפים שהוא רבע מהתחומין והקרנות יחד בלי העיר שזה ל"ב. דעת רש"י שגם לרבינא נותנים מגרש לקרנות, אבל דעת התוס' (ד"ה מאי) שלרבינא אין נותנים מגרש לקרנות.

ולרב אשי הכונה שהמגרש של הקרנות הוא רבע מהקרנות, (ו"סביב" היינו סביב דקרנות כמו בזריקת דם העולה), ואיירי בעיר עגולה, ואף שמרבעים אותה להוסיף עליה לענין תחומין ולענין נתינה ללוים, מ"מ במציאות הרי היא עגולה. י"מ שלרב אשי נותנים מגרש רק לקרנות העיר, וא"כ בכל עיר בין גדולה בין קטנה יש ארבעה ריבועים של אלף על אלף למגרש, וט"ז ריבועים כאלו לקרנות. וי"מ דאיירי בעיר שהיא אלפים על אלפים, ונותנים מגרש גם לתחומי העיר, והכונה שמגרש הקרנות הוא רבע מהקרנות.

לאיזה עיר נותנים קרפף- שיטת ר"מ שנותנים קרפף לכל עיר, ולא מודדים תחום שבת מן העיר ממש, אלא מרחיק ע' אמה ושיריים כחצר המשכן ומשם מודד אלפים אמה. ולחכמים לא נותנים קרפף אלא כשיש ב' עיירות סמוכות, שאז הקרפף מחברם לעיר אחת. שיטת רב הונא שכהאי גוונא נותנים קרפף לכל עיר, אמנם כתבו התוס' (ד"ה רב הונא) שדווקא לעיר נותנים קרפף, אבל בבית הסמוך לעיר אין נותנים קרפף לבית אלא רק לעיר, ואינו מתעבר עם העיר אא"כ הוא בתוך ע' אמה ושיריים לעיר (שבזה גם אם יש עוד בית בתוך ע' אמה ושיריים לבית זה הם מתעברים לעיר). תוד"ה רב הונא. עוד כתבו התוס' ששתי בתים מתחברים יחד אם אין ביניהם ע' אמה ושיריים, ובאופן זה בתים שאין להם חומה נחשבים לעיר אחת. עוד כתבו התוס' שהלכה כרב הונא. ושיטת חייא בר רב שנותנים קרפף אחד לשתיהם, (ולשיטתו הא דקתני בסיפא דמתני' ששתי עיירות מתחברות יחד ע"י קרפף שיש לכל אחד, זה לשיטת ר"מ, וקמ"ל שלר"מ לשתי עיירות נותנים ב' קרפיפות, ולעיר אחת נותנים קרפף אע"ג דלא דחיקא תשמישייהו). והמקור שנותנים קרפף לעיר הוא מדכתיב "מקיר העיר חוצה" תן חוצה קרפף ואח"כ מדוד.

<u>נ"ז:</u> חיבור ג' כפרים המשולשים- ב' כפרים שיש ביניהם במרחק עד אלפים אמה כפר שלישי שבזה אפשר ללכת מכפרים אלו לכפר השלישי, רואים אותו כאילו הוא ביניהם, ואם אין ביניהם -בין כל אחד מהם לכפר האמצעי אם היה ביניהם, אלא מאה ארבעים ואחד ושליש (לרב הונא, אבל לחייא בר רב י"ל דאיירי שהכפר האמצעי נמצא ממש ביניהם, ובין כפר לכפר יש רק שבעים אמה ושיריים) האמצעי מחברם והיוצא מאחד הכפרים ללכת דרך אחד הכפרים האחרים מודד אלפים אמה מהכפר שהוא הולך דרכו, ובין חיצון לחיצון יכול להיות אף יותר מד' אלפים אמה, כיון שאנו דנים שהכפר האמצעי ממלא את החלל שביניהם, משא"כ בעיר העשויה כקשת שאם יש בין ב' ראשיה יותר מד' אלפים אמה מודדים אלפים אמה מן הבתים ולא מהקו של הקשת דשם אין בתים כדי למלא את החלל של הקשת. וביארו התוס' (ד"ה התם) שהכונה שבני הבתים באמצע הקשת לא נחשב שהם גרים בקו של הקשת, מפני שעי"ז הם מפסידים את התחום בצד השני, וכן בני הכפר האמצעי לא נחשב שהם גרים בין שני הכפרים להפסיד לצד השני, אבל בני הכפרים החיצוניים וכן אלו הגרים בראשי הקשת אם אין אלפים אמה בין הבתים האמצעיים לקו של הקשת מודדים להם אלפים אמה מהקו של הקשת אפילו אם המרחק בין ראשי הקשת הוא יותר מד' אלפים אמה. ועוד י"ל שקשת מדובר שיש יותר מאלפים אמה בין הבתים שבאמצע לקו של הקשת. ועוד י"ל שבקשת א"א להכניס את כל בני הקשת בחלל שבאמצע, ולפי זה גם בג' כפרים אם הכפר האמצעי גדול יותר מהאויר בין ב' הכפרים, אין מחברים אותם יחד.

ארדשיר ואקטיספון היו מחוברים ביניהם, שאף שדיגלת היה ביניהם והיה רחב יותר ממאה ארבעים ואחת ושליש, רגלי חומת העיר היו בנהר ולא היה ביניהם לעיירות שבעים אמה ושיריים.

צורת מדידת תחום אלפים אמה

לאחר שנתבאר לעיל כיצד מרבעים את העיר ואת תחומי העיר, ומהיכן מתחילים למדוד את האלפים אמה, מבארת הגמ' מהי צורת המדידה באופן שהדרך ישרה, וכן באופן שיש בדרך גאיות או הרים וכדומה מתי מודדים בקו אוירי ומתי מחשבים גם את המדרון לחלק משיעור התחום.

<u>נ"ח.</u> מודדים ב**חבל של חמישים אמה**, דכתיב "ורוחב חמישים <u>ב</u>חמישים", לא פחות מפני שמרבה מפני שחבל קצר יכול למותחו, ולא יותר מפני שממעט מחמת שמכביד באמצעו. וכל אחד מניח את החבל כנגד ליבו, כך קבעו חכמים כדי שלא יתן אחד כנגד צוארו והשני כנגד מרגלותיו והתחומים מתמעטים.

מודדים בחבל של אפסיקמא, והיינו נרגילא, וי"מ דיקלא דחד נברא –סיב שגדל ומסתובב סביב הדקל, וי"א שמודדים בחבל של פשתן. ואף ששלשלאות של ברזל הם הכי טובים למדידה, מ"מ התורה אמרה "ובידו חבל מידה", (והא דכתיב "וביד האיש קנה המידה" היינו למדידת השערים. עוד מצינו שלקשירת פרה אדומה היו משתמשים בחבל של מגג דאף ששום חבל אינו מקבל טומאה כיון שאינו טווי וארוג, משום מעלה דפרה בעינן חבל ממין שאינו מקבל טומאה. (תוד"ה בחבל המגג), ואת בגדי הסוטה היו קושרים בחבל של נצרים (-ערבה קלופה, וי"מ סיב שגדל ומסתובב סביב הדקל) ולמדידות היו משתמשים בחבל של פשתן).

היה מודד והגיע לגיא מבליעו בחבל של חמישים אמה אע"פ שיש במדרונו יותר מאלפים אמה, וחוזר למידתו, ואם אינו יכול להבליעו כנגד העיר, הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו שם, וצופה וחוזר לכנגד העיר, ובלבד שלא יצא חוץ לתחום. רש"י מבאר שאם הגיא שכנגד העיר ממשיך מחוץ לתחום, לא ימדוד מסביב לגיא מחוץ לתחום ויחשב כמה יצא מחוץ לתחום כדי לדעת היכן כלה התחום בתוך הגיא, מפני שהרואהו מודד יסבור שזה בתוך התחום. והתוס' (ד"ה ובלבד) מקשים על פירוש זה שבלאו הכי א"א לסמוך על מדידה כזו, מפני שכשנכנס לתוך הגיא המדידה היא בשיפוע, ונמצא שהתחום האמיתי קצר יותר מהמדידה, ואין למדוד ע"י נתינת חבל בגיא משפתו אל שפתו כיון שזה יותר מנ'

אמה). ובאופן אחר מבאר רש"י שהתחום מסתיים אחרי הגיא, אמנם הגיא הוא יותר מנ' אמה, והגיא ממשיך לצדדים מחוץ לתחום, וקאמר שלא ימדוד שם כדי שהרואה לא יחשוב שזה בתוך התחום. **ואם הגיא מעוקם** -מסתובב לצד אחר של העיר, וי"מ שהמדרון משופע ונח להילוך, (וכן אם יוצא חוץ לתחום הנ"ל. תוד"ה ואם אין) **אין מבליע** שם אלא מודד ע"י קידור.

הגיע לגדר –חומת אבנים שנפלה ונעשה שם גל גבוה ומשופע ובני אדם מהלכים עליו, מבליעו וחוזר למידתו וכנ"ל גבי גיא, אבל אם **הגיע לכותל** אומדו והולך לו, דכותל אין תשמישו נח שהוא זקוף יותר מדאי, וכיון שאינו ראוי להילוך אין גובה שיפועו עולה למידת התחום. וביארו התוס' (ד"ה אין) שהקילו חכמים לסמוך על אמידה בעלמא, כיון שטורח לעלות על גביו, אמנם אם חוט המשקולת יורד כנגדו א"צ אפילו אמידה אלא מדלג את שיפוע הכותל.

<u>נ"ח:</u> אין מקדר בגיא אלא כש**אין חוט המשקולת יורד כנגדו**, והיינו שאינו מתרחק ד' אמות מראש הגיא, ואין חילוק בזה בין אם עמוק נ' לעמוק אלף או אלפים, (תוד"ה וכי), אבל אם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה -אינו מודד אלא קרקעית הגיא.

עד כמה עומקו של גיא- לרב יוסף עד אלפים אמה, ובברייתא שנינו שלת"ק מבליעו רק בעמוק מאה אמה ולא יותר, ולאחרים עד אלפים אמה, ורב יוסף סובר כאחרים. וללישנא בתרא רב יוסף סובר שמודדים אפי' בעמוק יותר מאלפים אמה, וצ"ל שמחלוקת ת"ק ואחרים היא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו דכיון שהוא ראוי קצת להילוך אזלינן ביה לחומרא, ורב יוסף מדבר כשחוט המשקולת יורד כנגדו שבזה אפילו ביותר מאלפים מודדו מדידה יפה. תוד"ה איכא.

רש"י מבאר שחוט המשקולת הכונה לחוט של בנאים שיש בתחתיתו משקולת, ור"ת (תוד"ה אבל) מבאר שהכונה שהמדרון משופע וחלק מאד ואין אדם יכול לרדת שם, דכיון שאינו ראוי להילוך הקילו להבליעו, אבל אם אפשר לרדת ולעלות שם מודדו מדידה יפה עם כל השיפוע. ועוד אומר ר"ת שדווקא הר שהוא עשוי בידי שמים הקילו לאומדו, אבל גיא שעשוי בידי אדם כפי שדרך לעשות מסביב לעיר לחוזק, וכן בגדר, לא הקילו לאמוד אפילו באין חוט המשקולת יורד כנגדו, אלא מבליעו. ולרשב"ם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו אלא יש שם ד' אמות שזה שיעור חשוב, צריך להבליע, אבל אם אין בשיפוע ד' אמות ולא ניחא תשמישתיה מדלג את השיפוע ומודד רק למטה, ועל זה דנה הגמ' עד איזה עומק מדובר, וכנ"ל.

כיצד מודדים הר- ללישנא קמא הר המתלקט י' מתוך ד' שהוא מגביה י' טפחים במרחק של פחות מד' אמות, מבליעו, ובלבד שלא יצא חוץ לתחום, שלא יאמרו שהתחום מגיע לשם, ואם אינו יכול להבליעו מקדר, והיינו שלוקח חבל של ד' אמות, והתחתון אוחזו כנגד ליבו והעליון כנגד מרגלותיו ובזה המדרון בכל ד' אמות מתמעט בשיעור חצי קומת אדם, אבל הר המתלקט י' מתוך ה' כקרקע חלקה דמי ומודדו מדידה יפה ללא הבלעה ולא קידור, אלא מודד את כל השיפוע. וכתבו התוס' (ד"ה אבל) דה"ה בגיא או בגדר אם מתלקט י' מתוך ה' מודד את כל השיפוע. וללישנא בתרא הר המתלקט י' מתוך ה' מבליע או מקדר, אבל הר המתלקט י' מתוך ד', אומדו, ואם החוט יורד כנגדו מדלג את כל השיפוע. תוס' שם.

וכתבו התוס' (שם) שנמצא שלל"ק יש ד' חילוקי דינים במדידת הר וכותל, במתלקט י' מתוך ה' מודד מדידה גמורה ללא הבלעה או קידור, במתלקט י' מתוך ד', עד נ' מבליעים וביותר מנ' מקדרים, בלא ניחא תשמישתיה (ולא נתבאר השיעור בזה) אומדם, ואם חוט המשקולת יורד כנגדו אין מודדים את השיפוע כלל. ולל"ב במתלקט י' מתוך ה' מבליע או מקדר, ובמתלקט י' מתוך ד' אומדו, ואם חוט המשקולת יורד כנגדו אין מודדים את השיפוע.

אין מקדרין לא בעגלה ערופה לדעת איזה עיר קרובה אל החלל, ולא בערי מקלט שתחום העיר קולט כמו העיר עצמה, מפני שהם של תורה, ולכן מודדים הרים וגאיות כמו קרקע חלקה.

עוד מדיני מדידה-

מודדים ע"י מומחה –בקי במדידה. רש"י. ור"ח (תוד"ה אין) מפרש שאם יש כנגד העיר הרים וגאיות ובצדדים יש קרקע חלקה מודדים בדרך המכוונת כנגד העיר.

<u>נ"ט.</u> ריבה במקום אחד ומיעט במקום אחר שקרן אחת בולטת יותר מחברתה שומעים למקום שריבה ומוציאים את מידת התחום כנגד המרובה, מפני שבמועט לא מתח את החבל כל צרכו וצריך למותחו בכל כוחו. רש"י. והתוס' (ד"ה למקום) מבארים שהולכים לקולא בצד שריבה, אבל בצד שמיעט הולכים לפי מה שמיעט להחמיר כיון שאפשר לתלות זאת בהבלעה וקידורין ובהר המתלקט י' מתוך ה'.

אם אחד המודדים ריבה ואחד מיעט, שומעים למרבה, ובלבד שלא ירבה ממידת העיר באלכסונה דאפילו אם ריבה שיעור גדול שא"א לתלותו במתיחת החבל, תולים שהממעט לא היה בקי שבקרנות מניחים טבלה של אלפים אמה ומרויחים את האלכסון, אבל אם ריבה יותר מכך אין במה לתלות. רש"י. ור"ח (שם) מבאר שהמודדים מדדו באותו צד בשני זמנים שונים, ושומעים לאחרון מפני שתולים שנתווספו בתים לעיר.

עבד ושפחה נאמנים לומר עד כאן תחום שבת. שלא אמרו חכמים את הדבר כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום **אלא להחמיר על דברי תורה** דמדאורייתא לא מיתסרי מידי, **וכיון דתחומין דרבנן הולכים בהם לקולא.** והתוס' (ד"ה אפילו) מסתפקים אם עבד ושפחה נאמנים לבדם, או רק כשיש עמהם גדול. עוד כתבו התוס' (ד"ה ותחומין) שאף שנשים נאמנות בדאורייתא כגון בשחיטה וניקור וחלה, שאני התם שזה בידם, וכן בבדיקת חמץ קטן נאמן כיון שזה בידו, אע"פ שבתחומין אינו נאמן, אמנם בבדיקת חמץ אם זה היה דאורייתא לא היו נאמנים, כיון שהבדיקה צריכה דקדוק וטורח גדול ויש לחוש לעצלות.

האם אפשר להניח עירוב ושיתוף לעיר שלימה

הגמ' (עד ס.) עוברת לעסוק בדין עירובי חצרות ושיתופי מבואות, והיינו שכשבאים להתיר טלטול בעיר המוקפת מחיצות ואין רה"ר עוברת בה, צריך להניח עירובי חצרות ואח"כ שיתופי מבואות, אמנם עיר של רבים לא התירו לשתף את כולה יחד, כדי שלא תשתכח תורת רה"ר, וכדלהלן.

עיר של יחיד ונעשית של רבים שמתחילה לא היו נכנסים בה תמיד ס' רבוא בני אדם דאינה נחשבת רה"ר כיון דלא דמיא לדגלי מדבר, ונתוספו בה דיורים או נקבעו בה שווקים, מערבים את כולה, ולאו דווקא בעיר של ריש גלותא שמצוים בה רבים ליטול רשות לדון ולהתיר בכורות ולסמוך, אלא בכל עיר שנעשית של רבים, שהרי ישראל מצויים זה אצל זה בשבת בבוקר לשמוע דרשה. ואם רה"ר עוברת בתוכה (לרש"י רה"ר של ט"ז אמה, ולתוס' (ד"ה עיר) לכו"ע א"א לתקן עיר שיש בה רה"ר רחבה ט"ז אמה, אלא איירי שאין בה אלא י"ג אמה ושליש, ומחוץ לעיר יש בה רוחב ט"ז אמה, דבזה דינה כרה"ר גם בתוך העיר), ואין לה חומה וראשי רה"ר מפולשים, לרבי יהודה עושה לחי משני הצדדים או קורה משני הצצדים ומותר לטלטל באמצע, (וכן הדין לר"י במי שיש לו ב' בתים מב' צידי רה"ר, אבל לחכמים אין מערבים רה"ר), אמנם בעיר של רבים והרי היא של רבים זה לא מועיל, דמיחלפי ברה"ר, אבל בעיר של יחיד מוכחא מילתא.

<u>נ"ט:</u> עירוב כל חצי עיר בפני עצמה-

עיר של יחיד שנעשית של רבים אין מערבים אותה לחצאין, אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו, וצריכים לעשות דקה (-פתח נמוך בראש כל מבוי, וי"מ מחיצה גבוהה ד' טפחים) בפתח המבוי שמערבים בו לגלות דעתם שהם מסתלקים זה מזה, דאי לאו הכי אלו שלא עירבו אוסרים עליהם.

ללישנא קמא מותר לרב פפא לערבה לחצאין לרחבה, ורק לאורכה אין מערבים, והיינו שאין לחלק את העיר לערב כל צד של רה"ר בפני עצמו, משום שבני שני הצדדים משתמשים באותה רה"ר, ורה"ר מחברתם, אבל אם אלו שמשני צידי רה"ר הסמוכים לראש אחד מערבים בנפרד מאלו הסמוכים לראשה השני הוי עירוב, ובוררים להם אלו פתח שאצלם ואלו פתח שאצלם. ואפי' לר"ע דס"ל שחצר חיצונה לא יכולה לערב בלי הפנימית אם אין לפנימית פתח אחר לרה"ר אפילו אם בני הפנימית עירבו לעצמם, מפני שרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, שאני הכא שאלו יצאו מכאן ואלו יצאו מכאן, ואין לערבה לחצאין ויסלקו בני צד אחד את רגלם מרה"ר, כיון שרה"ר משמשת לשניהם, ורק בחצרות חיצונה ופנימית סוברים רבנן שהפנימית יכולה לסלק רגלה מחיצונה, כיון שעיקר דריסת הרגל בחיצונה היא של החיצונה. (תוד"ה כמאן).

וללישנא בתרא אמר רב פפא שאף לרחבה אין מערבים, ואפי' לרבנן שחצר החיצונה יכולה לערב בלא הפנימית, שאני התם שיכולים לסגור הדלת בינה לחיצונה דכיון שעירבה הפנימית לעצמה כופין על מידת סדום שלא יהיה לה היום דריסת רגל בחיצונה, אבל הכא אין סימן ברה"ר לומר עד היכן כל חצי יכול להשתמש. רש"י. והתוס' (ד"ה אבל) כתבו שהחילוק הוא שרה"ר מיועדת לכולם, משא"כ החיצונה עיקר שימושה הוא לבני החיצונה. עוד כתבו התוס' (ד"ה דפנימית) שמותר לפנימית לצאת לרה"ר דרך החיצונה, ורק אין לה להשתמש בחיצונה, וכן עשית דקה דלהלן זה לענין תשמיש ולא לענין הילוך.

עיר שיש לה רק פתח אחד מערבים את כולה אע"פ שהיתה עיר של רבים ועדיין היא של רבים דכיון שאינה מפולשת לא דמיא לדגלי מדבר, ואם היתה אשפה באחד הפתחים ופינוה, אין לערבה ללא שיור.

ואם יש בה פתח מצד אחד וסולם מהצד השני שעולים ויורדים בו חוץ לחומתה והוא רחב ד' טפחים, לרבה שיטת רב שסולם כפתח, ולרב נחמן שיטת רב שסולם תורת מחיצה עליו להקל ונחשב שיש לעיר פתח אחד, ומאידך סולם העומד בין שתי חצרות ואין פתח ביניהם, יכולים לערב בפני עצמם ויכולים לערב יחד, משום שתורת פתח עליו, וכן כותל שרצפו בסולמות אפי' יותר מעשר אמות תורת מחיצה עליו להקל ויכולים לערב כל אחד בנפרד, אע"פ שבפירצה יותר מי' אמות חייבים לערב יחד, דלחומרא לא אמרינן שהסולם מבטל את המחיצה, דכל בעירובין להקל.

<u>ס.</u> אנשי חצר ואנשי מרפסת (עליות סמוכות זו לזו שיש שטח מוגבה לפניהם וכל העליות פתוחות לאותו שטח, והם עולים ויורדים לחצר דרך סולם) שלא עירבו יחד, אוסרת המרפסת על החצר לטלטל, מפני שהסולם מחברם והם יוצאים לרה"ר דרך החצר, ואף שאין הסולם מחבר לחומרא, איירי שאין המרפסת גבוהה עשרה שאין לה תורת מחיצה. ואם המרפסת מגופפת –מוקפת מחיצה, באופן שאין בה פירצה של י' אמות, רק אם יש לפני המרפסת דקה ארבעה (-פתח קטן בגובה ד' טפחים) שבזה הם מסלקים עצמם מהחצר, אינה אוסרת.

האם אפשר לשייר מקום שאינו ראוי לערב עם שאר העיר- בתים שאין להם פתח לעיר אלא לנהר נחשבים שיור בעיר של רבים ונעשית של יחיד, אף אם אין להם חלונות ד' על ד' לצד העיר, ואף שבתים אלו אינם יכולים לערב עם העיר, הוי שיור, שהרי בפומבדיתא הניחו לשיור בית התבן אע"פ שאינו צריך לעירוב, (וליכא ראיה ממחוזא שהיה רבה בר אבוה מערב את כולה שכונות שכונות, ולא היו עושים לחיים בכל מבואות השכונות משום שזה עיר של רבים ונעשית של יחיד, וחזינן שכל שכונה היתה שיור לחברתה אע"פ שלא היה אפשר לעבור בין השכונות משום פירא דבי תורי גומא גדולה שמצניעים בה גרעיני תמרים למאכל בהמה, והוי כחריץ שבין שתי חצרות שאין יכולים לערב יחד, דשם היה אפשר לעבור בין השכונות דרך גגות).

עיר של רבים ונעשית של יחיד וכ"ש אם היא עדיין של רבים (מועיל בה שיור. תוד"ה ולא), ואשמועינן רבותא שאף שנעשית של יחיד צריכה שיור שמא תחזור להיות של רבים ויבואו לערב את כולה, אין מערבים את כולה אע"פ שאין בה רה"ר גמורה, כדי שלא תשתכח תורת רה"ר, אא"כ משייר בה דהשיור הוי הכר שמותר לטלטל בה בגלל העירוב. לרבי יהודה צריך לשייר נ' דיורים, והגמ' ס. מסתפקת אם עיר שיש בה נ' דיורים צריכה שיור. ולר"ש מספיק לשייר ג' חצרות של ב' בתים והלכה כר"ש. ולרבי יצחק די לשייר בית אחד בחצר אחת. ובגמ' ס. נחלקו אם עיר שיש בה נ' דיורים צריכה שיור.

<u>ס:</u> דין המערב מחוץ לתחום- מי שהיה במזרח ואמר לבנו לערב עבורו במערב (והיינו מזרח ומערב של בנו, או שהבית באלכסון), או איפכא, והניח את העירוב רחוק יותר מאלפים אמה ממקום שהאב נמצא בו, וביתו באלפים, הרי קנה שביתה בביתו כאילו לא עירב, (דאף שמי שבא בדרך ורצה לקנות שביתה במקום שהוא רחוק ממנו אלפים אמה לא יזוז ממקומו, שאני התם שהוא בא בדרך, דבמקום רגליו לא ניחא ליה לקנות שביתה, אבל כשהוא בתוך אלפים לביתו מסתמא היכא שאין עירובו עירוב ניחא ליה לקנות שביתה בביתו), ואם הוא רחוק מביתו יותר מאלפים אמה ומהעירוב אלפים, קונה שביתה בעירובו ולא בביתו.

הנותן את עירובו בעיבורה של עיר –בבתים הנמצאים בתוך ע' אמה ושיריים לעיר, לא עשה כלום דבלאו הכי יש לו מסוף העיר אלפים אמה, וכל העיר נחשבת לו כד' אמות.

מה נחשב כד' אמות לענין תחומין

כל אדם יכול ללכת בשבת אלפים אמה ממקום שביתתו, ומתחילים למנות את התחום מחוץ לעיר שהוא שבת בה בכניסת השבת. הגמ' דנה מה הדין כשיש עיר אחרת שכולה או חלקה בתוך תחומו, או עיר שהניח בה את עירובו, האם מונים אותה כחלק מהתחום, או שכולה נחשבת כד' אמות, ומתי גם העיר ששבת בה אינה נחשבת כד' אמות.

הנותן את עירובו חוץ לתחום ממש לא הוי עירוב, ואם נתנו חוץ לעיר אפי' אמה אחת, הוא מרויח אמה אחת לאותו צד, אבל הוא מפסיד את כל העיר, מפני שאם כלה התחום באמצע העיר, מידת העיר עולה לו למידת התחום, אמנם אם התחום כלה בסוף העיר, כל העיר נחשבת לו כד' אמות, ואז הוא מפסיד אמה אחת לרוח שכנגדה לצד העיר, כפי שהרויח לצד השני. וכרבי יהושע בן לוי הסובר שעיר שכולה בתוך אלפים אמה נחשבת כל העיר כד' אמות. ורב אידי אמר שדבריו דברי נביאות –מילתא בלא טעמא, ובהכרח שקיבל כך מרבו. רש"י. והתוס' (ד"ה אין) מבארים שכוונת רבי אידי לשבח את דברי ריב"ל שאמר את דבריו ברוח הקודש, דמעצמו אין לחלק

בסברא כ"כ מועטת, ולדבריהם הנדון להלן הוא אם דברי ריב"ל מפורשים במשנה או לא.

כיצד מחשבים את הד' אמות שיש לאדם, במידת התחום- כתבו התוס' (ד"ה כאן) שלשיטת ר"א שכל אדם יש לו ב' אמות לכל רוח, ולר"י שיכול לברור ד' אמות לאיזה צד שירצה, א"כ אינו נשכר יותר ממה שהפסיד, מפני שבמקום הד' אמות שיש לו בעירובו הוא מפסיד ד' אמות בעיר, אבל לרבנן הישן בדרך יש לו ד' אמות לכל רוח, מסתמא ה"ה שהנותן עירובו יש לו ממקום עירובו ד' אמות לכל רוח, ונמצא שאם נתן עירובו ד' אמות מחוץ לעיבורה של עיר, יש לו לשם אלפים ושמונה אמות, ולצד השני אלפים פחות ד' אמות, מה שהעיר נחשבת לו. עוד כתבו התוס' שרמי בר חמא שמסתפק (לעיל נ"ב.) אם הנותן עירובו יש לו ד' אמות, לפי הצד שאין לו ד' אמות אם העיר מובלעת בתחומו נחשבת לו העיר כמשהו ואינו מפסיד כלום ע"י העיר. עוד כתבו התוס' שמי שנמצא בתוך מקום שנחשב כד' אמות, אפילו בעומד בקצה אותו מקום אין לו מחוץ לאותו מקום אפילו אם זה בתוך שתי אמות ממקומו.

<u>ס"א.</u> אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה מלבד מידת התחום, ואין אנשי עיר קטנה מהלכים את כל עיר גדולה. לרבי יהושע בן לוי הכונה שלאנשי עיר גדולה נחשבת כל העיר הקטנה כארבע אמות, כיון שכולה בתוך התחום, אבל לאנשי עיר קטנה אין העיר הגדולה נחשבת כד' אמות, כיון שחלק מהעיר מחוץ לתחום. ולרב אידי אין ראיה משם, מפני שהוא גורס ואנשי עיר קטנה מהלכים את כל עיר גדולה, ואיירי בנותן את עירובו בתוך העיר, שבזה בכל גוונא העיר נחשבת לו כד' אמות, וכדלהלן.

עיר שיושבת על שפת הנחל- אם יש מחיצה ד' אמות בין כל העיר לנחל מודדים את התחום משפת הנחל ששם העיר נגמרת, כשאר עיירות, אבל אם אין מחיצה כל בית מודד מביתו אלפים אמה, ואף דבעלמא די במחיצה ד' טפחים, הכא שאנשי העיר מפחדים להשתמש שם, אינם קבועים בעיר והוו כיושבי צריפין.

התיר רבי שיהו בני גדר יורדים לחמתן ואין בני חמתן עולים לגדר- רב יוסף מבאר הטעם משום שגדר וחמתן היו יושבים בשיפוע ההר, גדר למעלה וחמתן למטה, ושניהם מובלעים כל העיר בתוך אלפים של העיר השניה, ובני גדר עשו מחיצה ולכן הם מונים מחומת העיר, ובני חמתן לא עשו ולכן כל אחד מונה מפתח ביתו, ומי שגר רחוק מגדר אינו מהלך את כולה אלא אלפים אמה מביתו, וכדלעיל. ורב דימי מבאר הטעם משום שבני גדר היו מכים את בני חמתן ובשבת ששכיח שכרות תיקן רבי שלא ילכו בני חמתן לגדר, ובני גדר כשבאו לחמתן כיון שלא היו במקומם לא הכו. ולרב ספרא היתה חמתן עשויה כקשת ובין ראשיה יותר מד' אלפים, שבזה מודדים לבני הקשת כל אחד מפתח ביתו, וכל העיר חמתן היתה בתוך אלפים לגדר, אבל לבני חמתן היושבים בקשת כלה התחום בתחילת גדר ואינם יכולים להכנס לשם. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה עיר) שאין חילוק בין בני גדר לבני קשת, ושניהם יכולים ללכת עד אלפים אמה. ולכן ביארו כפירוש ר"ח שגדר היתה עשויה כקשת ולא היה בין ראשיה ד' אלפים שבזה מודדים לה מהחוט של הקשת, ולכן הם יכלו ללכת לחמתן, אבל בני חמתן אינם יכולים ללכת לאמצע הקשת של גדר, ואפשר שגם ראשי הקשת היו מחוץ לאלפים אמה של בני חמתן. ולרב דימי בר חיננא גדר היתה עיר גדולה וחמתן עיר קטנה וכדלעיל.

האם המקום שבו נמצא העירוב נחשב כד' אמות- עיר שהניח בה עירוב תחומין לחכמים אפילו בעיר גדולה כאנטוכיא כל העיר נחשבת לו כד' אמות, וכן הדין במניח עירובו במערה שיש בה דיורים, ואפילו המערה גדולה כמערת צדקיהו מלך יהודה שיצא בה צדקיהו בלילה כדי לברוח מפני הכשדים. ואם הניח עירובו מעל המערה שאין שם דיורים, או במניח עירובו במערה שאין בה דיורים, אין לו אלא אלפים אמה ממקום עירובו. ולרבי עקיבא אף במניח עירובו בעיר מיושבת אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה, כמו במניח עירובו במערה שאינה מיושבת, ורק בשובת בעיר נחשבת לו כל העיר כד' אמות. מר יהודה חשש לשיטת ר"ע, ואמרו לו שאין לחשוש לדבריו, דהלכה כדברי המיקל בעירוב.

מי שתחום אלפים אמה שלו מסתיים במערה, גם לפי חכמים אינו יכול ללכת יותר מאלפים אמה, אפילו במערה שיש בה דיורים.

<u>ס"א:</u> האם עיר חריבה נחשבת כד' אמות- לשמואל השובת בעיר חריבה מדיוריה, אבל מחיצותיה קיימות סביב, נחשבת לו כל העיר כד' אמות כיון שהוא שבת באויר המחיצות, כיון שהיא ראויה לדירה ולא נפלו מחיצותיה, ודין זה הוא גם לר"ע, אבל אם הניח עירובו בעיר חריבה מודדים את התחום ממקום עירובו, דרק במיושבת אמרו חכמים שכל העיר נחשבת לו כד' אמות, ולר"ע אפילו במניח עירובו בעיר מיושבת אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה. ולרב אלעזר אף במניח עירובו בעיר חריבה נחשבת לו כל העיר כד' אמות.

הדר

מתי נכרי אוסר הוצאה לחצר

חצר המשותפת לכמה אנשים אסרו חכמים להוציא אליה בלא עירוב, ואם לא כל בני החצר עירבו ניתן להתיר את ההוצאה ע"י ביטול רשות. ואם אחד מבני החצר הוא נכרי, אין הנכרי יכול להצטרף לעירוב או לבטל את רשותו, אלא צריך לשכור ממנו את רשותו, ופרטי דינים אלו יבוארו להלן. (ס"ב ס"ג: ס"ד. ס"ה: ס"ו.).

<u>ס"ב</u> חצר שדרים בה נכרים ולא דר שם ישראל, מותר להכניס ולהוציא מהבתים לחצר ומן החצר לבתים, כיון שדירת עכו"ם לא שמה דירה, ואפילו אם דרים שם כמה נכרים אינו נחשב שיש כאן כמה רשויות חלוקות, ולא חשיב מוציא מרשות לרשות כדי לגזור שמא יוציא מרה"י לרה"ר. אמנם אם גר ישראל עם נכרי, או עם מי שאינו מודה בעירוב (-כותי, דגירי אריות הם. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) שר"מ סובר שהכותים גירי אמת הם, ולדבריו אסור בכותי כמו בצדוקי אע"פ שהוא ישראל גמור. ובהמשך דבריהם כתבו התוס' שגם ר"ג שאינו אוסר בצדוקי סובר שכותים גירי אמת הם, וגזרו לאסור שחיטתם משום שמצאו להם דמות יונה, וא"כ גם לר"ג כותי כצדוקי לענין עירוב, ומ"מ האידנא אין בזה נ"מ, שהרי עשו את הכותים כנכרים גמורים) גזרו חכמים שיהיה אסור להם לטלטל, גזירה שמא ילמדו ממעשיו. (דין צדוקי יבואר לקמן ס"ח:).

שיטת רבי אליעזר בן יעקב שגזרו רק כשגרים שם ב' ישראלים שרוצים לערב ביניהם, דכיון שעכו"ם חשוד על שפיכות דמים לא מצוי שידור ישראל אחד עם נכרי, ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. וכתבו התוס' (ד"ה הדר) שאף שכותי אינו חשוד על שפיכות דמים גם אם כותים גירי אריות הם, מ"מ עיקר התקנה היתה משום עכו"ם שלא ילמד ממעשיו, ואגב שאסרו בעכו"ם אסרו גם בכותי, וכיון שעיקר התקנה משום נכרי לא אסרו בכותי יחיד כיון שנכרי יחיד אינו אוסר. **ולר"מ** אף בזה גזרו כיון שלפעמים דר ישראל אחד עם נכרי. ואמרו חכמים שעירוב וביטול רשות לא מועילים במקום עכו"ם, ורק שכירות מועילה, והישראל לא ירצה לשלם שכירות בכל שבת והוא יצא משם.

והתועלת בשכירות זו היא שהנכרי לא ירצה להשכיר וממילא הישראל יצא משם, לרב חסדא ששכירות בריאה (-חזקה) בעינן, והיינו במוהרקי ואבורגני (לרש"י הכונה שיכול להניח שם ולמלא את כל המבוי אם ירצה בספסלים וקתדראות. ולתוס' (ד"ה מוהרקי) הכונה שהשכירות נעשתה עם כתיבה וחתימה. ולר"ח הכונה שיכול לבנות שם), הנכרי לא יסכים להשכיר באופן זה, שמא יבוא להחזיק ברשותו, ואפי' לרב ששת שמועילה שכירות רעועה בלא במוהרקי ואבורגני, יחשוש העכו"ם לכשפים ולא יסכים להשכיר.

אמנם השכירות מועילה אצל נכרי גם אם שוכר בפחות משוה פרוטה, שהרי בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה דגזל הוא מז' מצוות, ואזהרתן זו היא מיתתן, ועכו"ם לא מוחל אפילו על פחות משוה פרוטה, וזה לא ניתן להשבון דרק גבי ישראל כתיב "והשיב את הגזילה", וממילא נהרג ואינו משלם. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה בן נח) שמשמע מרש"י שגם בגזל מנכרי אחר פחות משו"פ נהרג ואינו משלם. אבל דעת התוס' שרק בישראל אינו משלם מפני שאינו ממון חשוב לישראל, אבל בגוזל מנכרי שפחות משו"פ חשוב ממון לנכרי חייב להחזיר, ואינו נפטר מטעם קים ליה בדרבה מיניה, דלא אמרינן קלבד"מ בעכו"ם, ועוד דגם בישראל אם זה בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קלבד"מ.

<u>ס"ב:</u> האם מי שאינו מצוי בעיר אוסר- נכרי שאינו מצוי בעיר אינו אוסר, שכיון שאינו אוסר אלא משום גזירה באינו בעיר לא גזרו, דדירה בלי בעלים לא שמה דירה, אבל ישראל אוסר לר"מ אף כשאינו בעיר, שכיון שאוסר מדינא אסרו אף כשאינו בביתו, ואם יכול לחזור לביתו באותו היום שזה מקום קרוב אף הנכרי אוסר שמא יבואו לטלטל גם אחרי שיחזור.

פסק ההלכה- לשמואל הלכה כראב"י והיינו שדורשים כך בפירקא, ולרב הונא מנהג כראב"י ומורין כך ליחיד שבא לשאול אבל לא דורשים בפירקא, ולריו"ח נהגו העם כראב"י ואין מוחים בידם, אבל אין מורין כך אפילו ליחיד. וכתבו התוס' (ד"ה ורבי יוחנן) שהלכה כשמואל, דהלכה כדברי המיקל בעירוב, וממילא ישראלים הדרים לבדם בכרכים המוקפים חומה שיש להם מחיצות גמורות ודלתותיהם ננעלות בלילה, מותר להם לטלטל בכל העיר בשבת.

דין מורה הלכה בפני רבו

כיון שהגמ' פסקה הלכה כרבי אליעזר בן יעקב, דנה הגמ' אם מותר להורות הלכה זו במקום רבו, או שגם דבר פשוט אסור להורות במקום רבו, ואגב זה מבארת הגמ' עוד מדיני מורה הלכה בפני רבו, וחומרת דבר זה.

אסור לתלמיד להורות הלכה במקום רבו, אפי' בדברים כמו מה שהלכה כרבי אליעזר בן יעקב שמשנתו קב ונקי, וכגון להורות ממגילת תענית שהיא כתובה ומונחת באיזה ימים אסור להתענות (ושאר ההלכות לא היו כתובות בימיהם). והתוס' (ד"ה כגון) כתבו שלאפרושי מאיסורא מותר אף במקום רבו, אלא הכונה להורות באיזה ימים מותר. והאידנא בטלה מגילת תענית. **ואפילו** להתיר ביצה בכותח שיש בו נסיובי דחלבא **אסור**. וכתבו התוס' (ד"ה אפילו) דסתם ביצים א"צ הוראה להתירם, ואיירי בשחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שמותר לאוכלם בחלב, שאף שביצי נבילה אסורות, בבשר עוף בחלב שזה איסור דרבנן הקילו, ולפי זה אין הכונה שההתר בזה פשוט, שהרי יש מ"ד שבשר עוף בחלב אסור מדאורייתא, אלא הכונה שההתר בזה ידוע. ולר"ת שהחילוק מנבילה הוא שנבילה היא דבר האסור ובשר בחלב כל אחד בפני עצמו מותר, א"כ ההתר בזה הוא פשוט.

וכתבו התוס' (ד"ה מהו) שכל ההוראות האסורות היינו בהוראה למעשה, אבל אם שואלים לא למעשה מותר לומר מה ההלכה. עוד כתבו התוס' (ד"ה רב חסדא) שדווקא דבר שנראה חידוש לשואל אוסור, וכן לראות סכין שזה כבודו של חכם, אבל דבר שהשואל יודע שהמנהג בזה ידוע מותר.

רב חסדא הורה הלכה בכפרי שלא היה מקומו של רב הונא **בחיי רב הונא** וכתבו התוס' (ד"ה רב חסדא) שהוא היה תלמיד חבר, אבל לתלמיד גמור אסור להורות גם במקום אחר, ואפילו ברחוק יותר מג' פרסאות, אמנם אינו חייב מיתה אלא בתוך ג' פרסאות שזה נקרא בפניו.

<u>ס"ג.</u> יש להראות **סכין השחיטה** לחכם מפני כבודו של חכם, וצורבא מרבנן ששוחט לעצמו יכול לראות בעצמו, אבל אם קונה את הבשר אחרי השחיטה אסור, ר"א מהגרוניא בדק לעצמו ונענש מפני שהתחילו לדבר בכבוד החכם, וי"א מפני שרב אחא בר יעקב היה מופלג שהיה מאד זקן וחכם. ואסור לתלמיד לראות סכין בפני רבו אפילו במקום רחוק מרבו (תוד"ה רב חסדא), **אא"כ הוא תלמיד חבר** שהוא חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר, בעיר אחרת, ולכן רבינא בדק סכין בחיי רב אשי מחוץ למתא מחסיא שהיא מקומו של רב אשי.

לאפרושי מאיסורא מותר אף בפניו, דאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ד', דכל מקום שיש חילול ד' אין חולקין כבוד לרב.

המורה הלכה בפני רבו אסור וחייב מיתה בידי שמים, ושלא בפניו אסור ואין חייב מיתה.

המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש, ונקרא חוטא, ומורידין אותו מגדולתו, כאלעזר שהורה הלכות הגעלת כלים בפני משה, ונענש שיהושע לא שאל אותו באורים ותומים כפי שהיה עתיד להיות דכתיב "ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים".

נדב ואביהוא נענשו על שהורו הלכה בפני משה, שדרשו מ"ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" שאע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. וכתבו התוס' (ד"ה מאי) שמשמע כאן שהביאו אש למזבח החיצון, אמנם בתורת כהנים משמע שנכנסו לבית קדשי הקדשים להקטיר ושם נשרפו, וצ"ע. וכן תלמידו של ר"א לא הוציא שנתו מפני שהורה הלכה בפני ר"א.

דוד לא הורה כל זמן שרבו עירא היאירי קיים. ודוד היה נותן לו את כל מתנותיו, ומכאן שכל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם, דכתיב "ויהי רעב בימי דוד" וסמוכין קא דריש, והא דכתיב "על שאול ועל בית הדמים" הא והא גרם. תוד"ה מביא.

<u>ס"ג:</u> המורה הלכה בפני רבו אזיל לשאול בלא ולד, כיהושע שאמר אדוני משה כלאם ומת בלא ולד. וי"א שנענש על שביטל ישראל לילה אחד מפריה ורביה, שכשהיה ביריחו בא אליו המלאך ואמר לו אמש ביטלתם תמיד של שחר ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה דכיון שביום היו עסוקים במלחמה לא היה להם זמן לעסוק בתורה אלא בלילה, **ואמר** לו שבא להוכיחו על של עכשיו (דגדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין), מיד הלך ולן בעומקה של הלכה, ובאותו לילה ביטלו תורה מפני שהיו אורבים על העיר, (ורק אח"כ כשהופנה הלך ולן בעומקה של הלכה. תוד"ה מיד), ולא החזירו את הארון למקומו בגלגל, וגמירי שכל זמן שארון ושכינה שרוים שלא במקומם אסורים בתשמיש המיטה. וכתבו התוס' (ד"ה כל שהיו ב' ארונות, באחד היו מונחים שברי הלוחות ואותו היו מוליכים

במלחמות, והוא אינו אוסר בתשמיש המיטה כשאינו במקומו, (ולכן משמע בעובדה דאוריה החיתי שהיה מותר בתשמיש המיטה ורק החמיר על עצמו), והוא הארון עץ שעשה משה בעלותו לסיני, ובתחילה היו מונחים בו גם הלוחות האחרונות, וכשעשה בצלאל ארון של זהב העבירו אליו את הלוחות האחרונות, ואותו לא היו רגילים להוליך למלחמה והוא אוסר בתשמיש המיטה כשאינו במקומו, ובמלחמת יהושע הוציאוהו על פי הדיבור, וכן הוציאוהו פעם אחת במלחמה עם פלישתים ונענשו שהארון גלה. ובבית המקדש היו לוחות ושברי לוחות מונחים בארון שעשה בצלאל. ובירושלמי י"א שהיה ארון אחד, אלא שעד שנבנה ביהמ"ק היה בקרוי של חול, ואוריה פרש מבת שבע מפני שגם היו ישראל במלחמה וגם הארון לא היה במקדש.

אין לישן בחדר שאיש ואשתו שרויים בו ואפי' היא נדה, ולרבא בנדה תבוא עליו ברכה, ואינו נכון שהרי עד עתה מי שמר עליהם.

המשך דין הוצאה בחצר שדר בו נכרי-

מעשה בנכרי שלא הסכים להשכיר רשותו לישראל, ואמר אביי שיבטלו כולם רשותם לאחד, ונכרי אינו אוסר על ישראל יחיד, ואף שהטעם שנכרי אינו אוסר ביחיד הוא בגלל שלא שכיח שאחד ידור עם נכרי, וכאן הם דרים עם הנכרי, מ"מ אינו שכיח שיבטלו כולם רשותם לאחד, ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ואף שהמבטל רשותו אסור להוציא מחצרו למבוי, מ"מ יהיו מותרים לטלטל במבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית מי שביטלו לו רשותם. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה בטילו) שכיון שמסתמא הם עירבו עירוב חצרות (ומ"מ אין זה סיבה להחשיבם כיחיד הדר עם הנכרי, דא"כ נתבטלה הגזירה שדירת הנכרי אוסרת), א"כ אסור להם לטלטל מהמבוי לחצר ובמבוי עצמו, מפני שמחמת העירובי חצרות מצוי בחצר כלים מהבתים, וחוששים שמא יוציאו את הכלים האלו למבוי, ועוד שאף שרב אוסר לטלטל במבוי שלא נשתתפו בו, קיימא לן כריו"ח שמתיר תמיד לטלטל את כלי החצר למבוי, וא"כ למה היו צריכים לבטל רשותם. אמנם כתבו התוס' שהביטול מועיל לענין שמי שביטלו לו רשותם יכול להוציא את כליו וכליהם אל המבוי. עוד כתבו התוס' שאף לאחר שביטלו רשותם לאחד אינם נחשבים ביחיד הדר עם הנכרי להתיר טלטול, כמו בביטלו רשותם לאחד משני אנשים הדרים בבית אחד, דשני אנשים בבית אחד הרי הם ביחיד, משא"כ בדרים בב' בתים ועירבו יחד. ועוד דא"כ יהיה מותר לכולם לטלטל מהחצרות למבוי, ולא יהיה ניכר הביטול. ועוד שהרי צריך לבטל רשות לכל אחד מאותם שעירבו.

ס"ד. ורבא אמר שא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי, ואין להורות להם שיערבו ביניהם אע"פ שהעירוב אינו מועיל, מפני שיאמרו שעירוב מועיל במקום נכרי, ולא יועיל להכריז שאין העירוב מועיל, ואסור להוציא מהחצר למבוי, והם מטלטלים במבוי בגלל שהוא רשות היחיד, דאין ההכרזה מועילה לקטנים לדורות הבאים שיראו אותם מטלטלים ולא שמעו את ההכרזה. אלא יתקרב אחד מהם לנכרי עד שיהיה אוהבו וישאל מהנכרי מקום להניח שם חפץ, וכיון שהוא דר בבית הנכרי הוי כשכירו ולקיטו שנותן עירובו עם בני המבוי ודיו.

האם ביטול רשות מועיל להתיר טלטול מבית לבית- שיטת רש"י (תוד"ה אם כן) שביטול רשות מועיל להתיר לטלטל מבית לבית. ור"י סובר שא"כ גם אלו שביטלו יהיו מותרים לטלטל מזו לזו (דכאן אין חשש שנראה כחוזר ומחזיק ברשותו. אמנם התוס' כתבו שי"ל שהוא כן נראה כחוזר בו מביטולו), וכיון שכולם מותרים ע"י הביטול אין הביטול מועיל, דא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי, אמנם אם יש עוד חדרים בבית אפשר לבטל הבית בלא החדרים, דבזה לא שייך א"כ ביטלת תורת עירוב. אמנם כל זה לריו"ח דס"ל שיש ביטול רשות מחצר לחצר, אבל לשמואל דס"ל שאין ביטול רשות מחצר לחצר ה"ה מבית לבית, והלכה כריו"ח. ושיטת ר"ת שגם לרבי יוחנן לא מועיל ביטול רשות להתיר לטלטל מבית לבית.

חמשה שכירו וחמשה לקיטו הדרים בחדרים ובעליות, שאם היתה הרשות שלהם כולם היו צריכים לתת חלק בעירוב, אינם צריכים לתת כולם חלק בעירוב, דאין אומרים ששכירו ולקיטו נחשב שבעלים להחמיר אלא רק להקל דכל בעירובין להקל, ואין זה בפועל דירה שלהם.

מה אסור לעשות אחרי שתית יין- לשמואל השותה רביעית יין אסור להורות (או להתיר נדר. ס"ד:), ורב נחמן אמר ששמועה זו אינה נאה, שהרי הוא אין דעתו צלולה ללא שתית רביעית יין, והקשו התוס' (ד"ה שתה) שהרי רב נחמן עצמו אמר שבלא דרך יין ושינה אסור, ושמא איירי התם באינו מזוג ביין, אך קשה שהרי יש אוסרים אף כשמזג במים. (ואמר לו רבא שהאומר שמועה זו נאה שמועה זו אינה נאה מאבד הונה (-כבודה) של תורה וסופה להשתכח ממנו, וחזר בו רב נחמן שלא יוסיף לומר כך). שתוי והיינו שהוא יכול לדבר לפני המלך, לא יתפלל, ובדיעבד תפילתו תפילה, ושיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך אף בדיעבד תפילתו תועבה, וכתבו התוס' (ד"ה שיכור) שצריך לחזור ולהתפלל, וכן בהיה מתפלל ונמצאת צואה כנגדו צריך לחזור ולהתפלל (אבל במי רגלים לא). וצ"ע אם גם בברכות הדין כך לענין צואה ושיכור, שהרי לשתוי אסור להתפלל עד שיפיג יינו, ואפילו ביין מזוג לא יתפלל ולא יורה ביותר ברביעית, ופשיטא ששתוי מברך ברכת המזון ושאר ברכות. דרך מיל או שינה מפיגים את היין (ס"ד:), ואם שתה יותר מרביעית לא מהני דרך (אא"כ הוא רכוב) מיל ושינה, ויין האיטלקי שהוא משכר יותר אפי' ברביעית צריך דרך ג' מילין כדי להפיגו, אי נמי דווקא ברכוב שאין לו כ"כ טורח צריך ג' מילין. לרב ששת (ס"ה.) שינה כל שהיא מספיקה, ולרבי חנינא צריך יותר ואסור להתפלל עד שיתעורר מעצמו, אפילו אם עובר זמן תפילה. והלכה כרב ששת. (תוד"ה מסר). ור"ח מפרש שהנדון הוא לענין מלחמת היצר אם עדיף שישן, או שחוששים שיפסיד זמן תפילה ועדיף להתעסק בדרך וכיוצא בזה כדי להפיגו ואח"כ יתפלל.

לא יפטר מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרו.

ס"ד: המחזיק בנכסי הגר שכיון שבאו לו בלא יגיעה אנשים תמהים על כך, ואין מתקיימים אם לא ע"י מצוה, יקח בהם -במקצתם ס"ת **כדי שיתקיימו בידו**, וי"א שאף בעל בנכסי אשתו יעשה כך משום עין הרע, וי"א אפי' הרוויח בעיסקא, וי"א אפי' מצא מציאה, וי"א שמספיק לקנות בהם תפילין.

ג' הלכות שלמדו מר"ג- א' אין מעבירין על האוכלים שאם מצאם בדרך אינו רשאי להמשיך ולהשאירם שם, (ובדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מותר, ובברייתא תני שבשלמים מעבירים ובפתיתין שאין לחוש בהם לכשפים אין מעבירין). ב' מצא פת בדרך ואינו יודע אם היא של נכרים אם רוב עוברי דרכים נכרים אסורה, ואף שזה היה אחרי פסח, אם זה של ישראל י"ל שנעשה אחר הפסח. תוד"ה שהולכים. ג' חמצו של נכרי אחר הפסח מותר בהנאה. עוד מצינו שר"ג ידע שם נכרי שלא הכיר, ע"י רוח הקודש, ואע"פ שהיה זה שם הרגיל באומות, זה נחשב שידע ע"י רוח הקודש. תוד"ה שכוון. עוד כתבו התוס' (ד"ה ולמדנו) שאף שאסור לתת לנכרי שאינו מכירו מתנת חינם משום "לא תחנם", י"ל שר"ג סבר שמותר, אי נמי כיון שהיה הנכרי מתלוה אליהם מותר דהוי כמוכרו לו.

התרת נדרים- למ"ד פותחין בחרטה שצריך למצוא פתח שאם היה יודע דבר מסוים לא היה נודר (וכגון שאומר לו שכל הנודר ראוי לדוקרו בחרב ואילו היית יודע שאסור לנדור וחייב מיתה כלום היית נודר, ואמר לו לא. וכתבו התוס' (ד"ה כל) שמבואר בנדרים שאין פותחים בזה, שמא ישקר מפני שהוא ירא לומר שהיה נודר אם היה יודע זאת, ועוד דלהלכה פותחין בחרטה), מתירים נדר דווקא ביושב מפני שצריך לזה ישוב הדעת. אבל למ"ד אין פותחין בחרטה אלא החכם עוקרו בלא טעם מתירים כשהוא מהלך או עומד או רכוב. רש"י. ור"ת (תוד"ה פותחין) מבאר שפותחים בחרטה היינו ששואלים אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר, ולזה א"צ ישוב הדעת, אבל אם אין פותחים בחרטה צריך דווקא פתח שאם היה יודע דבר מסוים לא היה נודר, לזה צריך ישוב הדעת.

ס"ה. שיכור- ראב"ע אמר שהוא יכול לפטור מתפילה אחר החורבן כי אנו נחשבים כשיכורים, אבל משאר עוונות א"א לפוטרם בטענה זו, שהרי שיכור הרי הוא כפיקח לכל דבריו כגון לקניינים, ואם עבר עבירה שיש בה עונש מיתה או מלקות עונשים אותו, ואם הגיע לשכרותו של לוט פטור מכל דבר. ומי שמפיק (מעביר –שאינו אומרה, וי"א שאינו מפיק דהיינו שאינו מגלה) מגן –שאינו מתפלל מגן אבות בזמן שכרות, לא יגיעו אליו צרות. ור"ח (תוד"ה מסר) מפרש שמי שבעת שמתגבר עליו יצרו טומן אותו שלא יתגבר, לא יגיעו אליו צרות. ולריו"ח זה נאמר על מי שאינו מכסה את יצרו אלא מגלהו יוצא להלחם כנגדו ולכובשו.

ישוב הדעת הנצרך לתפילה ולדין וללימוד התורה- כל שאין דעתו מיושבת עליו לא יתפלל, שנאמר בצר אל יורה, וכתב רש"י שאין כזה פסוק, ואולי זה בספר בן סירא. והתוס' (ד"ה בצר) מביאים שהירושלמי למד שהמיצר אל יורה מדכתיב "שמעי נא זאת עניה ושכורת ולא מיין" ואיתא התם שהבא מן הדרך לא יתפלל מטעם זה. ולר"ת הכונה לפסוק "היערוך שועך לא בצר" כולמר בשעת צרה אל תערוך תפילתך. רבי חנינא לא התפלל ביום שכעס, ומר עוקבא לא ישב בדין ביום שרוח דרומית מנשבת בו. הלכתא בעיא צילותא (-דעת צלולה) כיומא דאסתנא שמנשבת בו רוח צפונית שהוא יום אורה ונח לכל. אביי אמר שאם היתה אמו מבקשת ממנו איזה דבר אפילו עבודה קלה לא היה לומד כמו שהוא למד, ורבא אמר שאם היתה עוקצת אותו כינה לא היה לומד. הבא מן הדרך לא יתפלל ג' ימים שמפני טורח הדרך אין דעתו מיושבת עליו. שמואל לא היה מתפלל בבית שיש בו שיכר שהריח משכרו, ורב פפא לא היה מתפלל בבית שיש בו דגי הרסנא בגלל הריח.

זמן לימוד התורה- י"א שלא נברא הלילה אלא לשינה והיום לתלמוד תורה (ורב אחא בר יעקב היה לוה מזמן לימודו ביום שהיה קובע כמה פרקים ישנה ביום ולפעמים היה טרוד במזונותיו ביום ופורע בלילה), וי"א שלא נברא הלילה כגון לילי תקופת תמוז (תוד"ה אלא) אלא ללימוד תורה. בתו של רב חסדא שאלה אותו אם אינו חפץ לישן, וענה לה שישן הרבה אחרי שימות.

מעלת היין- כל המתפתה ביינו שמתרצה כשמפייסים אותו לאיזה דבר כשטוב ליבו ביין יש בו מדעת קונו דכתיב "וירח ד' את ריח הניחוח", וכל המתיישב ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים. לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים ששותים ושמחים ומקבלים עולמם בחייהם. כל אדם שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה גמורה, אפילו אם הוא עשיר בדברים אחרים. בג' דברים האדם ניכר אם הוא הגון, בכוסו אם דעתו מיושבת עליו ביינו, בכיסו אם נושא ונותן עם בני אדם באמונה, ובכעסו שאינו קפדן יותר מדאי.

המשך דין הוצאה בחצר שדר בה נכרי ודיני שכירת הרשות מהנכרי

ס"ה: מתי נכרי אוסר בשתי חצרות זו לפנים מזו- אם בחצר הפנימית דרים ישראל ונכרי ויש להם דריסת הרגל בחיצונה, ובחיצונה דר ישראל, רבי ר' חייא ורב אסרו באופן זה, ורב ששת רצה לומר שרב סובר כר"מ שגם בישראל אחד הנכרי אוסר, ואמר רב יוסף דא"כ גם אם אין ישראל דר בחיצונה הנכרי אוסר, ועוד שהרי רב התיר לישראל הפנימי לטלטל בפנימית, ובהכרח שרב סובר כרבי אליעזר בן יעקב שדווקא בשני ישראלים הנכרי אוסר, וכר"ע שרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, וממילא כלפי החיצונה זה נחשב שדרים שם ב' ישראלים, ואיירי שב' הישראלים עירבו יחד, דאי לאו הכי לר"ע גם בלי הנכרי אסור. וכן בישראל ונכרי בחיצונה וישראל בפנימית הנכרי אוסר, דאף בזה הנכרי מפחד להרוג את הישראל, שמא יבוא הישראל השני ויראהו.

נכרי שהשכיר רשותו שבפונדק לנכרי ויש בפונדק בתים הפתוחים לחצר והאכסנאים נכנסים בהם ואוסרים זה על זה בשבת, (וי"ג שיש שם הרבה חדרים הפתוחים לחצר, וגם זה נכון כדמצינו שחבורה ששבתה בטרקלין אוסרים זה על זה. תוד"ה איקלעו), והשוכר הלך ודרו באותה חצר שני ישראלים, והיו יראים שמא הנכרי יבוא בשבת, (אמנם כל זמן שלא בא אינו אוסר. תוד"ה איקלעו. ולא היה שם אחד מבני ביתו או אשתו, דאם היו הרי מצינו שאפילו משכירו ולקיטו יכול לשכור. תוד"ה דלא), והסתפקו תלמידי רבי חנינא אם הם יכולים לשכור את הרשות מהמשכיר, ואמר להם ר"ל שישכרו דספק דדבריהם להקל, וכשיגיעו לרבותינו שבדרום ישאלום, ואמר להם רב אפס שבדרום שיכולים לשכור מהמשכיר את רשותו כדי לטלטל שם, רק אם המשכיר יכול לסלק משם את השוכר לפני סיום השכירות.

שכירת רשות בשבת- י"א ששוכר כמערב דמי ואין שוכרים אלא מבעוד יום, וי"א ששוכר כמבטל רשות ומהני לבית הלל אף בשבת אם הישראלים עירבו מבעוד יום, דאין הנכרי אוסר כיון שאינו כאן, ואח"כ יבטלו רשותם לגבי אחד ואותו אחד יהיה מותר להוציא. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה דאתא) שאע"פ שעירבו צריך לבטל רשות לאחר השכירות, דכשבא הנכרי בטל העירוב, וכששכרו אין העירוב חוזר לקדמותו, וגם לא אמרינם בזה שבת הואיל והותרה הותרה, דמתחילה כשנעשה העירוב אין סופו להתקיים כל השבת. עוד כתבו שלא מספיק ביטול רשות ללא שכירות להתירם מכח שהם כמו אחד, ונכרי שיש עימו ישראל אחד אינו אוסר, דכיון דהיכא שאין הנכרי מתרצה להשכיר לא היה מועיל הביטול דא"כ ביטלת תורת עירוב כדאיתא לעיל ס"ג. , אין לחלק בין מתרצה לאין מתרצה, ועוד י"ל דהנך אמוראי ס"ל כר"מ שנכרי אוסר גם על יחיד. עוד כתבו התוס' (ד"ה יפה) שלהלכה אפשר לשכור בשבת. עוד כתבו התוס' (ד"ה יפה, השני) שמותר לשכור בשבת ולא דמי למקח וממכר, דלא הוי אלא כמתנה בעלמא, דאין עושים זאת אלא כדי להתיר את הטלטול.

ס"ו שוכר כמערב לקולא לענין שמועילה שכירות בפחות משוה פרוטה, ואפשר לשכור משכירו ולקיטו של הנכרי אם הוא נכרי כמו שאפשר לערב עם ישראל שהוא שכירו ולקיטו של נכרי, (אמנם היכא שישראל ונכרי דרים בבית אחד לא מהני עירוב של הישראל, כיון ששניהם שוים. ועוד דאם הנכרי מייחד לישראל חדר בבית שאינו יכול לסלקו משם, לא הוי כשכירו ולקיטו. תוד"ה מערב). וחמשה ששרוים בחצר אחת עם הנכרי אחד שוכר בשביל כולם כמו שבב' חצרות שיש פתח ביניהם ובאו לערב יחד אחד מערב בשביל כולם כשמוליך ערובן לחצר השניה דהוא שליח שלהם, אבל י"ל שמותר לשכור בשבת אע"פ שאסור לערב בשבת, דלחומרא אין שוכר כמערב, דכל בעירובין להקל.

באיזה חצר מועיל ביטול רשות

בני חצר שלא עירבו יחד, יכולים להתיר את ההוצאה לחצר ע"י ביטול רשות, ולהלן יבואר באיזה מקרה מועיל ביטול רשות.

לשמואל כל מקום שאוסרים זה על זה אם לא עירבו ואם רצו מערבים, אם שכחו ולא עירבו מבטלים רשותם לאחד מהם ונחשבת כל החצר שלו ומותר לטלטל בכולה ובלבד שלא יוציאו מהבתים לחצר אלא רק מביתו, ובא לרבות ב' חצרות זו לפנים מזו שאם הפנימית לא עירבה לעצמה היא אוסרת על החיצונה לכו"ע, דרגל האסורה במקומה אוסרת לכו"ע שלא במקומה, ואם שכחו ולא עירבו מבטלים בני הפנימית רשותם לדריסת הרגל לבני החיצונה, דמתוך שאוסרים זה על זה מבטלים זה לזה, והיינו לשיטת אביי, אבל לרבא דווקא כשנתנו את עירובן בפנימית דדרך שכשמערבים ב' חצרות יחד לוקחים עירוב של בני חצר אחת ומוליכין אותו לשניה ואין עושים עירוב אחר, ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב מועיל ביטול רשות, דשמואל מודה שבני החיצונה יכולים לבטל את הרשות שיש להם בפנימית מכח העירוב, דאמרה ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, (והיינו לר"ע, אבל לרבנן אפשר לומר כך גם בלי ביטול רשות), והפנימית מותרת, כיון שהיא יכולה לסגור את הדלת ולהסתלק מהחיצונה, והחיצונה אסורה, אבל אם אחד מן הפנימית שכח אין מועיל ביטול רשות, דאם יבטל לבני פנימית החיצונה אוסרת עליהם דכיון שהעירוב בפנימית הם נכנסים לשם, (ואין לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכנ"ל, ותסגור הפנימית את הדלת ותשתמש, כיון שתחילת העיוות בא ע"י בן הפנימית), ואם יבטל רשותו לבני חיצונה, אין ביטול רשות מחצר לחצר לשמואל אף היכא שהוא אוסר עליהם, וכיון שהפנימית אסורה גם החיצונה אסורה, דרגל האסורה במקומה אוסרת עליה, ועוד שאין העירוב אצלם, לרבנן דאמרי שצריך לבטל רשות לכל אחד ואחד, אבל לר"א מבטל רשותו לבני פנימית ובני החיצונה מותרים עמהם, וכשנתנו את עירובם בחיצונה ושכח אחד מן הפנימית או מן החיצונה לערב שתיהן אסורות ואין מועיל ביטול רשות, דאינו יכול לבטל רשותו לבני הפנימית להתיר את הפנימית לעצמה כיון שהעירוב לא אצלם ואם יבדלו מהחיצונה הם ישארו בלי עירוב, ואינו יכול לבטל רשותו –דריסת רגלו לבני חיצונה, כיון שאין ביטול רשות מחצר לחצר, ואין לומר שיבטלו כל בני הפנימית את רשותם לזה שלא עירב, והוי רגל המותרת במקומה כיון שהוא יחיד, דאינה אוסרת שלא במקומה, לאו מילתא היא, דשאר בני הפנימית נעשו רגל האסורה במקומה, שהרי רק הוא מותר ולא הם, וכיון שביטלו רשותם בטל עירובם, והם אוסרים על בני החיצונה, ואין ביטול רשות מחצר לחצר.

וכל מקום שמערבים ואין אוסרים אין מבטלים, כגון ב' חצרות הפתוחות למבוי או לרה"ר, שיש פתח ביניהם, שאם רצו מערבים, ואם לא עירבו כל אחת מותרת לעצמה, דלא תיקנו חכמים ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו, ואין ביטול רשות מחצר לחצר בכהאי גוונא, ולריו"ח אפילו בכהאי גוונא יש ביטול רשות מחצר לחצר.

וכל מקום שאוסרים ואין מערבים אין מבטלים, כגון נכרי שהגיע בשבת שאז שני הישראלים אוסרים זה על זה, דאם הנכרי הגיע מערב שבת הרי יכולים לשכור מאתמול ולערב, ואמאי קרי ליה אוסרים ואין מערבים. ומבואר שלשמואל אין ביטול רשות בכהאי גוונא בשבת, ומהאי טעמא לא יועיל לשכור מהנכרי בשבת.

ביטול רשות בחורבה- לשמואל אין ביטול רשות בחורבה היכא שפתוחים לחורבה בתים משני הצדדים, ואסור להשתמש בה אם לא עירבו, דלא הקילו חכמים לבטל רשות אלא בחצר שלפני הבית ששם עיקר תשמישם, ולריו"ח יש ביטול רשות בחורבה. וצריכא לאשמועינן פלוגתייהו בחצר ובחורבה, דהו"א שלשמואל רק מחצר לחצר אין ביטול רשות, מפני שכל אחת תשמישה לחוד, משא"כ בחורבה שהשימוש משותף ואסרי אהדדי, ומאידך הו"א שרק בחורבה אמר ריו"ח שמועיל ביטול רשות, ולא מחצר לחצר, קמ"ל.

לשמואל אין בעירובין אלא כלשון משנתינו, והיינו הא דתניא "שהמבוי לחצרות כחצר לבתים" ודייק מזה שמואל שאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, שתי חצרות למבוי ושני בתים לחצר.

<u>ס"ז.</u> שני בתים משני צידי רה"ר ובאו נכרים והקיפום מחיצה בשבת ונשאר לפני הבתים כעין חצר שהבתים פתוחים לה, ואם מועיל ביטול רשות מותר לו לטלטל שם, דכל מחיצה הנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה, וכ"ש הכא שהנכרים עשאוה, לשמואל שאין ביטול רשות מחצר לחצר אף היכא שהם יכולים לערב יחד דבעינן ג"כ שיהיו אוסרים זה על זה, כ"ש הכא שלא היו יכולים לערב יחד וגם לא היו אוסרים זה על זה אין מועיל ביטול, ואף לריו"ח שמבטלים רשות אף היכא שאין אוסרים זה על זה, אין מבטלים, כיון שלא היו יכולים לערב יחד לפני שהוקפו, וצריך או שאוסרים זה על זה או שיכולים לערב יחד.

נכרי שמת בשבת ויש שם שני ישראלים שלא שכרו ולא עירבו, לריו"ח ששוכרים רשות מגוי שהגיע בשבת ואח"כ מבטלים רשותם זה לזה, ודאי מועיל שהישראלים יבטלו רשותם זה לזה, ולשמואל שאין שוכרים, לרב ששת מבטלים כיון שמאתמול היו יכולים לשכור ולערב, ולרב המנונא אין מבטלים דכיון שאתמול לא היו יכולים לערב בלא שכירות, אין ביטול אלא במקום עירוב. רש"י. והתוס' (ד"ה אני) מבארים שמדובר שהנכרי הגיע בשבת והתבטל העירוב, וכיון שלשמואל א"א לבטל כיון שצריכים לשכור, גם אחרי שמת הנכרי א"א לבטל, כיון שהנכרי ביטל את העירוב, אבל באופן שהנכרי הגיע בערב שבת סוברים התוס' שלכו"ע יכולים לבטל.

נכרי הדר במבוי ויש לו פתח נוסף לבקעה אפי' עיקר שימושו במבוי והפתח השני הוא רק ד' על ד' טפחים, אין הנכרי אוסר על בני המבוי, דניחא ליה בפתח המיוחד לו משום שיש בה אויר יותר מאשר בפתח למבוי. ואם הפתח הנוסף פתוח לקרפף, לרב חנן בר אמי אינו אוסר כיון שיש שם יותר אויר מבמבוי, ולרבה ורב יוסף ורב הונא אם הקרפף עד בית סאתים דלא נפיש אויריה אוסר, אבל יותר דנפיש אויריה אינו אוסר, ובישראל ששכח ולא עירב במבוי ויש לו פתח גם לקרפף, בית סאתים שראוי להשתמש בו אינו אוסר דישראל אינו מוציא משאות גדולים בשבת ודי לו בזה, יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה דהוי כרמלית ואסור להשתמש בו לא ניחא ליה ביה ואוסר. רש"י. ולתוס' (ד"ה וישראל) אדרבה אם הוקף לדירה הוי כביתו ואוסר אף בבית סאתים.

טלטול והוצאה בכרמלית

מקום המוקף מחיצות בגובה י' טפחים ויש שם ארבעה על ארבעה הוי רה"י, ומקום הילוך הרבים הוי רה"ר, ומדאורייתא אסור לטלטל ד' אמות ברה"ר אבל ברה"י מותר, ואסור להעביר חפץ מרה"י לרה"ר או איפכא. ויש מקומות (כמו קרפף וים) שנקראים כרמלית שמדרבנן אסור לטלטל בהם ד' אמות כרה"ר, ולהלן יביארו כמה פרטי דינים בזה.

<u>ס"ז:</u> דין קרפף- קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, לריו"ח הזורק לתוכו מרה"ר חייב חטאת אפילו בבית כור או כוריים, דמדאורייתא חשיב רה"י מכח המחיצה, אלא שאסרו חכמים לטלטל שם כיון שאין בו דיורים. ורב הונא בר חיננא מקשה על דין זה מדין סלע שבים דלהלן, והגמ' מתרצת קושיתו.

טלטול בסלע שבים- סלע שבים אם אינו גבוה עשרה ורחב ארבעה מותר לטלטל מתוכו לים ומן הים לתוכו, אף אם יש בו יותר מבית סאתים. ואם הוא גבוה עשרה ורחב ארבעה, מותר לטלטל בתוכו רק אם אין בו יותר מבית סאתים מפני שהוא רה"י, אבל ביותר מזה שויוה רבנן ככרמלית לענין טלטול משום דמחוסר דירה ומיחלף ברה"ר, ולטלטל מתוכו לים ומן הים לתוכו, י"א שאפילו אם יש בו יותר בית סאתים אסור דלענין מתוכו לים רה"י הוא כרבי יוחנן הנ"ל, וי"א שאם יש בו יותר מבית סאתים מותר, דכיון שאסור מדרבנן לטלטל בכולו משום דמיחלף ברה"ר, התירו חכמים לטלטל מתוכו לים ומהים לתוכו שזה לא שכיח ולא גזרו רבנן במילתא דלא שכיחא, ואע"פ שחכמים אסרו לטלטל מרה"י לכרמלית, שם זה דבר שכיח, אבל אינו שכיח שיהיה יותר מבית סאתים ליד כרמלית, דאם נאסור יחשבו שהוא רה"י ויבואו לטלטל בכולו שזה שכיח ויבואו עי"ז לטלטל גם ברה"ר, (ומכח זה התיר ר"ת (תוד"ה ומאי) בגינה יתירה מבית סאתים שגם סביב לה יש כרמלית, להכניס או להוציא את המפתח), אבל אם יש בו עד בית סאתים שמותר להשתמש בכולו והוא רה"י גמור, אסרו חכמים לטלטל מתוכו לים ומן הים לתוכו.

הבאת מים בשבת לצורך תינוק

מותר לאחר שמלו אותו מותר לחמם לו מים בשבת אף ע"י ישראל, כיון שיש בזה צורך פיקוח נפש, אולם לפני המילה אסור לחמם ע"י ישראל, ולהלן יבואר באיזה אופנים מותר לחמם לו מים או להביא עבורו מים חמים בשבת, וכן יבוארו כמה מדיני עירוב.

האי ינוקא דאישתפיך חמימיה לפני המילה במבוי שדרו בו אביי ורבה, רבה רצה להתיר להביא מים חמים מביתו לבית אחר באותה חצר מכח העירוב, ואמר לו אביי שלא עירבו, וכשרצה להתיר מכח השיתוף (דתנן במתני' שאם נשתתפו מותרים אף בחצר גם אם לא עירבו. רש"י. ולתוס' (ד"ה נסמוך) שם איירי כשגם עירבו, ומ"מ להלכה מעיקר הדין מספיק שיתוף, ונהגו לעשות גם עירוב. אי נמי איירי בנשתתפו בפת, שבזה סגי בשיתוף). אמר לו שלא נשתתפו, ואמר רבה שיאמרו לנכרי להביא, ורצה אביי להקשות שאם הזאה על הטמא שהיא שבות אינה דוחה שבת אפילו במקום מצוה כגון כדי לשחוט את הפסח, גם אמירה לנכרי אינה דוחה שבת (והכא איירי קודם מילה, אבל לאחר מילה שזה פיקוח נפש, הזריז הרי זה משובח. תוד"ה והא), ולא נתן לו רב יוסף להקשות זאת לפני שיעשה כך, מפני שהכלל הוא שכשחכם מורה הלכה, בדאורייתא מקשים ואח"כ עושים כדי שלא לעבור על דברי תורה, ובדרבנן כגון עירובי חצרות עושים ואח"כ מקשים לראות אם יפה הורה, ואחרי שאמר לנכרי להביא שאל מאי שנא מהזאה, וענה לו רבה שכיון שלא אמרו לגוי לחמם מותר, דהוי שבות שאין בה מעשה.

<u>ס"ח.</u> והסיבה שלא היה שם עירוב ושיתוף, מפני שרבה אין דרכו ללכת לאסוף, ואביי היה טרוד בגירסתו, ושאר בני החצר לא השגיחו בדבר. ולא רצה אביי להקנות להם מפיתו דליכא טירחא, דכיון שאם אחד מבני המבוי יבקש לקחת מן השיתוף ולא יתנו לו בטל שיתוף, והוא אינו יכול לתת להם בכל שבת ונמצא שאין בליבו שיהיה להם בזה חלק גמור ובטל השיתוף. (ולכן צריך להזהר שלא לערב בדבר שהוא מקפיד עליו, כגון שהכינו לשבת או ככר נאה. תוד"ה כיון). ולא הקנה להם רביעית חומץ מאחד מחביות היין שזה דבר שאין דרך להקפיד עליו, ועיקר שיתוף ביין, ויניח את החבית בחצר ששם מקום הנחת השיתוף, ויסמוך על רביעית מתוכה לשם שיתוף לצורך כל השנה, משום שאין משתתפים באוצר –בדבר האצור כגון חביות יין או פירות, משום שאין ברירה לדעת מה מתוכם הוא השיתוף וכשיקח מהחביות י"ל שלקח את השיתוף, ואמר רב אושעיא דהא דתניא שמשתתפים באוצר היינו לבית הלל, וכדמצינו שנחלקו לגבי המחשב להוציא מת דרך אחד הפתחים או דרך חלון שיש בו ד' טפחים על ד' טפחים (דבפחות מזה אינו חשוב להציל את שאר הפתחים), שלב"ש דווקא בחשב קודם שמת זה מציל על שאר הפתחים, דבלאו הכי כבר נטמאו הכלים, ולא אמרינן שהוברר הדבר שמתחילה היה דעתו להוציאו באותו פתח, ואפילו כלים שבאו לשם אחרי המחשבה טמאים, דכיון שבאה לשם טומאה אינה מסתלקת במחשבה אלא במעשה שיפתח פתח, שזה יועיל לטהר את האחרים מכאן ולהבא, ולב"ה אף אחר שמת מהני אף לטהר כלים שהיו שם קודם מחשבה, דאמרינן שהוברר שמאתמול היה דעתו להוציאו באותו פתח, (ובלא חישב כל הפתחים אפילו חלונות של טפח על טפח טמאים, והיינו אף כלים הנמצאים בעובי האיסקופה ואינם באהל המת, דכיון שכולם סתומים לא מוכחא מילתא באיזה פתח הוא יוציא את המת, ואין בזה טעם אלא הלכתא גמירי לה, ואם נפתח אחד מהם הוא טמא דודאי יוציאו באותו פתח וכולם טהורים). ורבה סבר שלא בזה נחלקו ב"ש וב"ה, או שהנדון הוא לטמא מכאן ולהבא, אבל למפרע כולם טמאים דאין ברירה. תוד"ה תניא. עוד כתבו התוס' (ד"ה אמר) בשם הר"ר מנחם מיוני שאין המחלוקת כאן אם יש ברירה, אלא אם מחשבה מועילה לטהר את הפתחים מכאן ולהבא, וכן אם מועילה לענין עירוב היכא שמזכה להם כיון שמתחילה לא הונח לשם עירוב.

עוד היה מעשה בהאי ינוקא דאישתפיך חמימיה, והורה רבא לשאול את אמו אם היא צריכה דיולדת אחר שבעה אפילו אמרה צריכה אני אין מחללים עליה שבת אלא ע"י נכרי, ויחממו לתינוק ע"י נכרי אגב אמו, ואף שאמו אכלה תמרי שזה צונן, אימור תונבא בעלמא הוא דנקט לה ואינה יודעת מה היא אוכלת. עוד היה מעשה ואמר רבא שיפנו כליו מבי גברי שהיה פתוח לחצר לחדר פנימי שאינו פתוח לחצר, כדי שלא יוציאו כלים מביתו לחצר אחרי הביטול, וביטל רשותו לבני חצר אחרת כדי שיביאו מחצירו מים חמים, דסבר כריו"ח שיש ביטול רשות מחצר לחצר, ולא ביטל רשותו (ואז לא יצטרך לפנות את הכלים), ואח"כ הם יבטלו רשותם שביטל להם לגביו, דס"ל שאין מבטלים וחוזרים ומבטלים, ואין הטעם משום שאחרי הביטול נעשה כבן חצר אחרת ואין ביטול רשות מחצר לחצר, שהרי ס"ל שיש ביטול רשות מחצר לחצר, אלא הטעם שאין חוזרים ומבטלים הוא דלא להוי מילתא דרבנן כחוכא ואטלולא –שחוק וליצנות.

<u>ס"ח:</u> אם מבטלים וחוזרים ומבטלים- לרב מבטלים וחוזרים ומבטלים ולשמואל אין מבטלים וחוזרים ומבטלים, לרב אשי נחלקו במחלוקת ר"א ורבנן אם המבטל רשות חצירו ביטל אף רשות ביתו ומותר להם להכניס ולהוציא מביתו, וא"כ הוי כבן חצר אחרת ואינו חוזר ומבטל, או לא, וי"א שאינו תלוי במחלוקת זו, דר"א לא אמר כך אלא בבית וחצר, דאין אדם דר בבית בלי חצר, אבל אין כוונת המבטל לסלק עצמו לגמרי, ורבנן לא אמרו אלא שלא אומרים שביטל דבר נוסף, אבל מה שביטל החצר הוא סילק עצמו מזה לגמרי וה"ל כבן חצר אחרת, אי נמי טעמא משום דלא ליהוו מילתא דרבנן כחוכא ואטלולא. (תוד"ה אנא). ולרב ששת זה תלוי במחלוקת גבי מי שנתן רשותו לבני חצר מפני ששכח לערב

והוציא בשוגג, דר"מ אוסר דסבר שאינו מסולק וס"ל נמי שחוזר ומבטל, ולר"י אינו אוסר משום שאינו חוזר ומבטל, אמנם רבא מפרש שר"מ ור"י נחלקו אם גזרו שוגג אטו מזיד ובמזיד לכו"ע יכול לחזור בו, שהרי לא מכרה להם, וכגון שלא החזיקו בחצר אחרי הביטול לפני שחזר בו, **אבל לכו"ע אין חוזרים ומבטלים**. (ואין זה שייך לקנס שוגג אטו מזיד, דכאן הוא עצמו בלאו הכי אסור, אלא זה גזירה. תוד"ה קנסו).

דיני צדוקי ומומר

ישראל מומר לעבודת אלילים דינו כנכרי שהוא אוסר הוצאה לחצר בשבת ולא מועיל בו ביטול רשות, הגמ' דנה מה הדין לענין זה בצדוקים (הכופרים בתורה שבעל פה) או במחלל שבת וכדומה שאינו עובד ע"ז.

ס"ט. האם צדוקי אוסר להשתתף במבוי- לת"ק צדוקי (וה"ה ביתוסי) הרי הוא כנכרי שהוא אוסר לטלטל במבוי ואינו יכול לבטל רשותו. ובשיטת ר"ג סובר ר"מ שצדוקי אינו כנכרי ואינו אוסר ויכול לבטל רשותו, ומעשה בצדוקי אחד וכו' והוציאו את הכלים למבוי והכניסו כלים מהמבוי לבית (בחד מינייהו סגי, דהוי חזקה כשעושים דבר שהיה אסור ללא הביטול. תוד"ה והוציאו) כדי שלא יוציא הצדוקי ויאסור, דמה ששנינו שמי שנתן רשותו והוציא אוסר (לר"י דווקא במזיד דהדר שקליה לרשותיה, ולר"מ אף בשוגג דגזרו שוגג אטו מזיד), לאביי דווקא כשלא החזיקו בני מבוי במבוי יכול להוציא ולבטל, אבל בהחזיקו משקדש היום (דחזקה מבעוד יום לא מוכחא) אינו אוסר. (ומי שהוציא לפני שנתן רשותו, לר"י אם הוציא בשוגג יכול לבטל אבל במזיד אינו יכול לבטל דמחלל שבת אינו יכול לבטל בלי שכירות, ולר"מ אף במזיד יכול לבטל אע"פ שהוא מומר לחלל שבת. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה הוציא) דא"כ איירי בפרהסיא, שרק בזה לר"י אינו יכול לבטל, וא"כ לר"מ אף בפרהסיא יכול לבטל. עוד כתבו התוס' (ד"ה כאן) שיוצא לפי רש"י שאפילו באיסור דרבנן הוי מומר. ולפי זה הצדוקים והכותים היו נזהרים בדרבנן מפני שהיו יראים מהחכמים. אבל התוס' מבארים שאין הנדון מטעם מומר, דמומר לא שייך אלא ברגיל לחלל שבתות ואינו נזהר כלל, והכא במקרה אירע שהוציא, והנדון הוא רק לאותה שבת, האם יכול לבטל אחרי שהחזיק או לא). ורב יוסף גורס שלר"מ בין בשוגג ובין במזיד אינו אוסר. ולרבי יהודה ר"ג סובר שצדוקי כנכרי ואינו יכול לבטל, ואמר להם מהרו ועשו צרכיכם במבוי קודם שתחשך דאח"כ תהיו אסורים, וללישנא בתרא ר"י סובר שמומר לחלל שבתות בפרהסיא אין יכול לבטל, אבל בצינעא יכול לבטל, ואם הוציא אח"כ אוסר גם אחרי שהחזיקו, ואם כשרואה את הנשיא וכדו' מסתיר מעשיו חשיב בצינעא, כדמצינו שאדם אחד יצא לרה"ר עם חומרתא דמדושא י"מ טבעת של עץ עם חותמת ממין אחר, ורש"י מפרש שזה קשר של בושם, וכשראה את רבי יהודה נשיאה כיסה אותה, ואמר ריי"נ שאותו אדם יכול לבטל רשות אליבא דר"י. והנה איתא במו"ק י"ב שרבי יהודה נשיאה עצמו יצא עם חומרתא דמדושא. ושיטת ר"ח (תוד"ה כיון) שרי"נ יצא לחצר ואותו אדם יצא לרה"ר, ואף שאסור לצאת עם שירים נזמים וטבעות לחצר שמא יצא בהם לרה"ר, חומרתא דמדושא אינו תכשיט, והאיסור הוא משום טלטול מוקצה, ורי"נ הוציאה לצורך גופה ומקומה. ור"ת מפרש שגם רי"נ הוציאה לרה"ר אבל הוציאה בדרך מלבוש, ובאיש אין חשש דלימא שליף ומחוי, ואותו אדם הוציאה בידו.

ס"ט: דין מומר- לרב הונא המחלל שבתות בפרהסיא הרי הוא ישראל מומר. לרב נחמן בר יצחק סובר רב הונא שמומר לשבת אינו מומר לכל התורה (וכרבנן שהחשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה, עד שיעבוד עבודת כוכבים), ואמנם לדין ביטול רשות (ע"י אמירת רשותי קנויה לך או רשותי מבוטלת לך, וא"צ מעשה קנין) מי שאינו משמר שבתות בשוק בפרהסיא חשיב מומר לענין ביטול רשות, אבל בצינעא אינו נחשב מומר, אבל לר"מ שחשוד לדבר אחד הוא חשוד לכל התורה, אפילו בשאר עבירות שבתורה נעשה מומר. ולרב אשי רב הונא סובר שהוא מומר לכל מילי וכרבנן הנ"ל וסובר כדעת התנא שמחמיר בשבת כמו בע"ז, דבע"ז ודאי חשוד לכל דבר, דכל המודה בע"ז כפר בכל התורה, דכתיב גבי ע"ז "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה", (וכדלהלן), ולדבריו מומר לשבת חשיב מומר לכל דבר. והקשו התוס' (ד"ה אי) שהגמ' בסנהדרין ל. מביאה את דעת רבא שאוכל נבילות להכעיס כשר, ואומרת שרבא יכול לסבור כר"מ הפוסל עד זומם לכל התורה, משום שרק עד זומם שהוא רע לשמים ורע לבריות פסול לכל התורה, משא"כ אוכל נבילות, וא"כ מבואר שר"מ לא סובר שחשוד לדבר אחד הוא חשוד לכל התורה. ותירצו התוס' שבאמת לר"מ חשוד בדבר אחד חשוד לכל התורה אפילו בדבר חמור יותר, אמנם החשוד בדבר שהוא רע רק לשמים אינו חשוד להיות גם רע לבריות.

ממי מקבלים קרבנות- אין מקבלים קרבנות ממומר לכל התורה, דכתיב "מכם" ולא כולכם, אבל מנכרי מקבלים נדרים ונדבות דכתיב "מכם" בכם חילקתי ולא באומות, וכן מקבלים קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה, שאם ידחו אותם בידים הם לא יחזרו, אבל מישראל מומר לנסך יין לע"ז ולחלל שבתות בפרהסיא אין מקבלים, דסבר האי תנא ששבת חמורה כמו ע"ז.

ביטול רשות ע"י מי שלא עירב

אסור לטלטל בשבת מבית פרטי לחצר משותפת אא"כ עשו עירוב חצרות, ואם אחד או יותר מבני החצר לא נתנו חלק בעירוב כולם אסורים. אמנם יכול מי שלא עירב לבטל רשותו למי שעירב, ופרטי דיני ביטול רשות יבוארו להלן.

אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב וביטל להם רשות חצירו, אסור לו ולהם להכניס ולהוציא מביתו אבל בחצירו מותר, דס"ל לתנא דמתני' שהמבטל רשות חצרו לא ביטל רשות ביתו (ודלא כר"א הסובר (כ"ו:) שהמבטל רשות חצרו ביטל גם רשות ביתו), והוא והם מותרים לטלטל בשלהם ולהוציא מהבית לחצר שזה כרשות אחת, משום שהוא כאורח שלהם שהרי מביתו הוא לא מוציא לחצר. ואם ביטלו לו הם את רשותם, הוא מותר, והם אסורים אפילו להוציא מביתו לחצר, שאין חמשה (-לאו דווקא) נעשים אורחים לאחד. ר"ח מבאר (תוד"ה ושלהם) שכאן אורח אינו אוסר כדאיתא בירושלמי שאכסנאי אינו אוסר לעולם. אמנם התוס' כתבו שבירושלמי מבואר שאם קובע עצמו הרי הוא אוסר, וא"כ כאן ההתר הוא מטעם אחר.

שניים ששכחו ולא עירבו וביטלו בני החצר רשותם להם אסור לשניהם לטלטל בחצר מפני שאחד אוסר על השני, דכיון שכל בית מיוחד רק לבעליו אסור להוציא מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו, ואף אם אחד מהם ביטל רשותו לשני כולל את חלקו ברשות שביטלו להם חבריהם, אף שחמשה שלא עירבו יכולים לבטל רשותם לאחד מהם, מ"מ אסור לשני לטלטל בחצר, כיון שכשביטלו בני החצר רשותם לשניהם הם אסרו זה על זה ונמצא שבאותה שעה לא הועיל הביטול ולא קנה את רשותם, וממילא אינו יכול לבטל רשותם לשני.

ע. ביטול רשות ע"י אחד- מבואר בברייתא שאחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב. לאביי איירי שאחד עירב עם אחרים, וקמ"ל שא"צ **לבטל רשות לכל אחד ואחד.** ולרבה צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד (ובברייתא כ"ו: נחלקו בזה ר"א ורבנן. תוד"ה בעא), ואיירי שעירב עם אחר ומת (ואיירי בשיירה שחנתה בבקעה, שהרי באחד מבני חצר שמת יש לו יורשים, והיכא שהאב אוסר גם היורשים אוסרים. רש"י. והתוס' (ד"ה הכא) כתבו שהלכה כר"ש שאין יורש אוסר אא"כ הוא הולך לדור שם, ורק אם הברייתא כר"מ שאף באינו הולך לדור שם הוא אוסר, צריך להעמיד בבקעה, אי נמי איירי שהמערב עצמו הוא יורש), וקמ"ל דלא גזרינן שיבטל לאחד כשהשני חי. ואחד שעירב עם אחר ועדיין חי אין נותן רשותו לאחד שלא עירב, מפני שהשני אוסר עליו.

ביטול רשות ע"י שנים- שנים שעירבו נותנים רשותם לאחד שלא עירב, ואין קונסים אותו על מה שלא עירב, אבל אין שנים נותנים רשותם לשנים שלא עירבו מפני ששניהם אוסרים זה על זה. ושנים שלא עירבו נותנים רשותם לשנים שעירבו, ואין חוששים שמא יבואו לבטל רשות לשנים שלא עירבו, וכן שנים שעירבו או לא עירבו יכולים לבטל רשותם לאחד שלא עירב, ואף שכולם לא עירבו, אין קונסים אותם כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות הבאים אחרי כן, אבל אין נותנים רשותם לשנים שלא עירבו, ואף אם אחד חזר וביטל רשות לשני לא מהני כיון שבזמן הביטול הראשון זה לא התיר טלטול בחצר. ואפי' אם אמרו קני ע"מ להקנות לא מהני, דכיון שהוא לא קנה להיות מותר עי"ז, הוא לא יכול להקנות.

ע: ביטול רשות ביורש- לתלמידי שמואל יורש ששכח אביו ולא עירב ומת בשבת ולא ביטל רשותו אינו יכול לבטל כיון שלא היה יכול לערב עמהם מאתמול. ולרב נחמן יורש יכול לבטל, דיורש כרעיה דאבוה. וכתבו התוס' (ד"ה יורש) שאם האב לא עירב ומת ולא בא היורש לדור שם בשבת אינו אוסר, כמו שבית התבן וכדומה אינו אוסר, ואם היורש דר באותה חצר, שמא אם אביו מת בשבת הוא אוסר אע"פ שאינו דר שם, ואפילו אם עירב עם חבריו צריך לבטל רשותו בבית אביו, כיון שהירושה היתה בשבת, ואם היורש היה דר עם אביו ונתן פת משלו (שזה מועיל גם לאביו מדין שליחות) אינו אוסר. עוד כתבו התוס' (ד"ה אבל) שנחלקו לעיל ס"ז. אם בנכרי שמת בשבת יכולים הישראלים לבטל רשות זה לזה, וי"ל שגם אם שם מבטלים הכא אין מבטלים, מפני שאותה רשות שהוא בא לבטל לא היה יכול לבטל מאתמול, וגם אם שם אין מבטלים י"ל דהכא מבטלים, דיורש כרעיה דאבוה הוא.

האם עירוב לחלק מהשבת מועיל- כל שמותר למקצת שבת מותר לכל השבת, כגון שתי חצרות שעירבו דרך פתח או חלון, והפתח או החלון נסתמו בשבת, שמותר להם להשתמש ע"י זריקה או דרך חורים קטנים, דאף שאין מערבים ב' חצרות ללא פתח ביניהם, הכא שבת הואיל והותרה הותרה, וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחייו בשבת, שכיון שהותר בבין השמשות הותר לכל השבת. וכל שנאסר למקצת השבת נאסר לכל השבת, כגון ב' בתים בשני צידי רה"ר והקיפום נכרים מחיצה בשבת, שאף שמחיצה הנעשית בשבת מחיצה היא, ואם זה היה בית אחד היה מותר לטלטל שם, מ"מ כיון שמאתמול לא היו יכולים לערב אסורים כל השבת, וכן בנכרי שמת בשבת נשאר האיסור, (שגם בזה לא היו יכולים לערב מערב שבת, אף שהיו יכולים לערב ע"י שכירות. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה לאתויי) דא"כ איירי שהנכרי הגיע מערב שבת, אמנם דעת התוס' שבהגיע מערב שבת לכו"ע מבטלים אם מת בשבת, אלא איירי בבא הנכרי בשבת, וקמ"ל שא"א לבטל אע"פ שאותה רשות היה יכול לבטל מאתמול), חוץ ממבטל רשות שנאסר למקצת השבת ולא לכל השבת, דמי ששכח ולא עירב יכול לבטל רשות בשבת. ואם יורש יכול לבטל הכונה חוץ מתורת ביטול רשות ששייך גם באמצע שבת, ויורש כרעיה דאבוה נינהו ותורת ביטול נוהגת בו. וכתבו התוס' (ד"ה וקתני) שר"ח מבאר ש"חוץ ממבטל רשות" איירי בב' בתים מב' צידי רה"ר שהקיפום נכרי במחיצות בשבת, שאם לא ביטלו רשות זה לזה, אף אם עירבו לא מהני כיון שהעירוב לא חל בתחילת שבת.

המוריש רשותו לאחר בשבת- אחד מבני חצר שמת והוריש רשותו לאחד מן השוק, אם מת מבעוד יום שעדיין לא חל העירוב הראשון אוסר, ואע"פ שאינו דר כאן, דס"ל שמי שיש לו בית התבן או בית הבקר בחצר חבירו הרי הוא אוסר עליו, (וכתבו התוס' (ד"ה אחד) שאותו אחד מן השוק באמת יכול לערב עמהם או לבטל רשותו), ואם מת משחשיכה אינו אוסר שהרי הותר למקצת שבת. ואחד מן השוק שהיתה לו דירה בחצר ומת והוריש את רשותו לאחד מבני החצר, אם מת מבעוד יום אינו אוסר שהרי היורש מערב עם שכניו, ואם מת משחשיכה שכבר א"א לערב הרי הוא אוסר, ולענין אם יכול לבטל רשות, עיין לעיל שנחלקו בזה רב נחמן ותלמידי שמואל.

ע"א. גר שמת, האם ביתו אוסר- ישראל וגר שאין לו יורשים שדרים בחצר אחת, ומת הגר והחזיק אחר בנכסיו, אם מת מבעוד יום, אע"פ שלא החזיק ישראל אחר אלא משחשיכה ונמצא שהחצר הותרה למקצת שבת, אוסר, כיון שהיה הישראל יכול להחזיק מבעוד יום וכיון שהרשות היתה תלויה ועומדת אין זה נחשב הותר למקצת שבת. ואם מת הגר משחשיכה אחרי שכבר חל העירוב שלהם, אע"פ שהחזיק ישראל אחר בנכסיו אינו אוסר, כיון שלא היה יכול הישראל להחזיק מבעוד יום וחשיב הותרה למקצת השבת. ואם יכול לבטל רשות, תלוי כנ"ל במחלוקת רב נחמן ותלמידי שמואל לענין יורש.

ביטול רשות בשבת- לבית שמאי אין מבטלים רשות בשבת, ולבית הלל מבטלים רשות בשבת. לעולא טעמא דב"ה משום דנעשה כאומר כלך אצל יפות והיינו שכמו שהתורם פירותיו של חבירו שלא מדעתו, ומצאו בעה"ב ואמר לו כלך אצל יפות, שאם נמצאו יפות מהם תרומתו תרומה, דגלי דעתיה דניחא ליה וכאילו עשאו שליח מעיקרא, (דאף דמבואר בב"מ כ"ב. דאיירי בשויה שליח, מ"מ הא לא עשאו שליח לתרום מן היפות. תוד"ה כלך), והכא נמי כיון שעכשיו הוא מבטל את רשותו הוא מגלה את דעתו שמעיקרא הוא רצה להתיר את הטלטול אלא ששכח ולא עירב, ואין זה נחשב הקנאת רשות בשבת. ואביי שואל שטעם זה לא שייך כשמת הנכרי בשבת, אלא נחלקו אם ביטול רשות הוא הסתלקות, או שזה הקנאה ואסור בשבת משום דדמי למקח וממכר. (וכתבו התוס' (ד"ה ומקני) דהא דמבואר בגיטין ע"ז: שמותר לאשה לקנות בשבת את המקום שבו מונח הגט, היינו דווקא בשכיב מרע, שהתירו כדי שלא תיטרף דעתו אף היכא שצריך קנין).

מתי שותפים צריכים להשתתף במבוי

שיתופי מבואות נעשים ע"י שבני המבוי משתפים בדבר מאכל כדי להתיר את הטלטול במבוי, ולהלן יבואר מה הדין כשהם שותפים כבר בדבר מאכל, מתי צריכים לעשות שיתוף מיוחד ומתי לא.

שיטת רבנן שבעה"ב שהוא שותף עם שכניו שבמבוי שותפות בעלמא שאינה לשם שיתופי מבואות, אם היה שותף עם שניהם ביין הוי עירוב, אבל אם הוא שותף עם אחד ביין והשני בשמן לא הוי עירוב. לרב ורבא בשותף עם שניהם ביין צריך שיהיה היין מונח בכלי אחד, אבל בשני כלים אין עדיפות לזה על יין ושמן, דמה שעירוב הנתון בשני כלים כשר היינו דווקא כשגבוהו לשם עירוב ומילאו את הכלי ולא היה מקום בכלי, אבל כאן שמילאוהו לא לשם שיתוף, בעינן דווקא כלי אחד. ולאביי י"ל שבשני כלים מהני כיון שזה ראוי להתערב, משא"כ יין

ושמן שאף שכל האוכלים מצטרפים למזון ב' סעודות לעירוב, והה"ה משקין, היינו דווקא כשנשתתפו לשם עירוב. תוד"ה יין.

שיטת ר"ש- איתא במתני' שלר"ש בעה"ב המשותף לזה ביין ולזה בשמן הוי עירוב. לרבה איירי ר"ש בחצר שבין ב' מבואות, ור"ש לשיטתו שבג' חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ועירבו שתי החיצונות עם האמצעית, היא מותרת עמהם והם מותרות עמה, והכא נמי אע"פ שע"י שיתוף לזה ביין ולזה בשמן לא הותרו המבואות זה עם זה, הותרו שניהם עם החצר האמצעית, ולא חוששים שיעבירו כלים ממבוי למבוי דרך החצר האמצעית, ולרבנן דמתני' אם נשתתפו שניהם ביין ובכלי אחד הוה להו ב' המבואות כמי שנשתתפו יחד ושפיר דמי, אבל לזה ביין ולזה בשמן שזה ב' עירובין, כיון שב' המבואות אסורים זה עם זה, גם היא אסורה עמהם והם אסורים עימה. וי"א שלרבנן אף במין אחד אסור, ורבנן דמתני' איירי רק בג' חצרות שבמבוי אחד. **ולרב יוסף** מדובר במבוי אחד ומ"מ מועיל לזה ביין ולזה בשמן, דר"ש ס"ל כריו"ח בן נורי ששמן שצף ע"ג יין חשיב חיבור לענין אם נגע טבול יום בשמן אם שניהם של תרומה, ורבנן סוברים דאינו חיבור ופסל רק את השמן. והוכיחו התוס' (ד"ה שמן) מכאן ומעוד מקומות ששמן נחשב משקה ולא אוכל, ורק שמן קרוש נחשב אוכל.

ע"א: שיטת ר"א בן תדאי- בברייתא איתא שלר"א בן תדאי בעה"ב שהיה שותף לשכניו, אף אם הוא שותף לשניהם ביין צריכים לערב. לרבה איירי בקנו חבית בשותפות, ונחלקו ר"א בן תדאי ורבנן אם יש ברירה, דאם אין ברירה כיון שלא הוברר איזה יין שייך לכל אחד הוי כנשתתפו במעות, (ואין שייכות בין זה לבין המחלוקת בעלמא אם יש ברירה. תוד"ה רבי אלעזר), אבל אם כל אחד שפך משלו לחבית מודה ר"א בן תדאי דהוי עירוב אף שלא שפכו לשם שיתוף. **ולרב יוסף** בא ר"א בן תדאי לומר שאף שיין ויין הוי שיתוף מ"מ זה לא מועיל לעירוב, דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב להתיר לטלטל מזו לזו דרך פתחים שביניהם.

אין פוסקים בעירובין כתנא אחד המחמיר ב' חומרות. ור"ח (תוד"ה דלא) לא גורס כלל זה.

עירובי חצרות ושיתופי מבואות

הגמרא מבארת מה מועיל לעירוב חצרות ומה מועיל לשיתוף מבואות, וכן האם צריך להניח גם עירוב וגם שיתוף או לא.

עירוב חצרות הוא דווקא בפת ויין לא מועיל מפני שבעירוב מערבים את הדירות של כולם יחד, ודירתו שלך אדם היא במקום הפת ולא במקום היין, **אבל שיתוף מועיל גם ביין** דשיתוף אינו אלא לשתף רשות החצרות שבמבוי ולא את רשות הבתים, **וגם בפת** שהיא חשובה יותר מיין. וכתבו התוס' (ד"ה משתתפין) שמשמע כאן שלכתחילה מצוה להשתתף ביין יותר מפת, ושמא הטעם משום שבזה ניכר שזה שיתוף, אמנם שיתוף מועיל בכל דבר כדאיתא ריש פרק בכל מערבין (כ"ו:).

שיתוף במקום עירוב- לר"מ צריך גם עירוב וגם שיתוף, ואם רק עירבו מותר לטלטל מחצר לחצר אבל למבוי אסור, ואם רק נשתתפו ולא עירבו בני חצר לעצמם לא מהני כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות, אמנם אם בני כל חצר עירבו לעצמם ואח"כ נשתתפו במבוי, אע"פ שהחצרות לא עירבו זו עם זו מותא לטלטל מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחים, כיון שע"י השיתוף נעשו החצרות לחצר אחת. ולרבנן מספיק רק לערב או רק להשתתף. י"א שנחלקו אם שיתוף ביין מועיל לעירוב דמיגו דחזי למילתיה חזי נמי לעירוב או לא, אבל בפת מודה ר"מ דמהני. לרש"י איירי שעירבו בפת, וזה מועיל לשיתוף. ולתוס' (ד"ה בפת) רק שיתוף של פת מועיל גם לעירובי חצרות, שכיון ששיתוף ביין והם דחקו עצמם לעשות בפת זה מועיל גם לחצרות, ועוד שבשיתוף הרי משתתפים כל הבתים והחצרות, אבל עירוב של פת אינו מועיל למבוי. וי"א שדווקא בפת נחלקו אם עירוב מועיל לשיתוף ואם שיתוף מועיל לעירוב, אבל ביין מודו רבנן דלא מהני דלא אמרינן מיגו. שיטת התוס' (שם) שעירוב מועיל דווקא בבית שבחצר, ושיתוף מועיל דווקא בחצר שבמבוי ולא בבית, ולכן עירוב אינו מועיל לשיתוף, אבל דעת רש"י ששיתוף מועיל גם בבית, ולדבריו מה שעירוב אינו מועיל לשיתוף יש לדחוק דאיירי שמתחילה לא עירבו יחד כל בני המבוי אלא רק חלק מהחצרות שבמבוי, ונמצא שלא נתנו עירובם לשם שיתוף, ולכן גם אח"כ זה לא מועיל כיון שהראשונים לא ידעו שעליהם נתווספו כל האחרים.

ע"ב. פסק ההלכה- לרב הלכה כר"מ דדרשינן הכי בפירקא. לרב הונא מנהג כר"מ וכן מורים ליחיד הבא לימלך, אבל אין דורשים כך בפירקא. לריו"ח נהגו העם כר"מ אין מורים כך, אבל אם נהגו אין מוחים בהם. (ואף שלעשות כר"מ זה חומרא, קמ"ל שזה לא ברכה לבטלה, אי נמי אין מוחים אם נמנעים מחמת כך להביא סכין וחמין לצורך מילה, אי נמי נ"מ לענין חצר שבין ב' מבואות לדחות אותה למבוי השני או לאוסרה עם שניהם. תוד"ה נהגו).

מה מחלק את הדיורים להצריך עירוב

כמה אנשים שדרים בנפרד והחצר משותפת לכולם, צריכים לעשות עירוב חצרות כדי להתיר את הטלטול במקומות המשותפים או ממקום של אחד למקום של אחר, וכל דירה צריכה לתת חלק בעירוב. בסוגיה זו יבואר מתי כמה אנשים נחשבים כדירה אחת לדינים הנ"ל, ומתי הם נחשבים כדיורים חלוקים.

ה' חבורות ששבתו בטרקלין אחד וחילקוהו לחמשה, ולכולם יש פתח מהטרקלין לחצר והם צריכים לערב עם שאר בני החצר, לבית שמאי כל חבורה צריכה לתת חלק בעירוב דהוו להו כה' בתים, וה"ה שללא עירוב אסור להם להוציא מאחד לשני. **ולבית הלל** עירוב אחד מועיל לכולם דמחיצה כזו (כפי שיבואר להלן) אינה נחשבת חילוק רשויות, וכן מותר להם להוציא מאחד לשני ללא עירוב, אמנם בזמן שמקצתם נמצאים בחדרים או בעליות אף לב"ה צריכים עירוב לכל חבורה וחבורה.

באיזה מחיצה נחלקו- ללישנא קמא דרב נחמן ב"ה מדברים שיש מסיפס (-מחיצה נמוכה של חתיכות עצים) ביניהם, אבל אם יש מחיצה עשרה מודו. וללישנא בתרא דרב נחמן נחלקו בין במסיפס ובין במחיצה עשרה. וי"א שהמחלוקת היא כשהמחיצות מגיעות לתקרה, (והיינו במחיצות עראיות, אבל במחיצות גמורות הא תני שאם מקצתם שרוים בחדרים או בעליות לכו"ע צריכים עירוב לכל חבורה. תוד"ה במחיצות), אבל אם אין המחיצות מגיעות לתקרה מודו ב"ש שעירוב אחד לכולם אפילו אם יש בהם עשרה. וי"א שב"ה מדברים כשאין המחיצות מגיעות לתקרה, אבל במחיצות המגיעות לתקרה מודו ב"ה שצריכים עירוב לכל חבורה, וכן תנא בברייתא בשם רבי יהודה הסבר (-נקרא כך על שם חריפותו. ור"ח גורס הסבך, שהיה אומן לעשית סבכה, אי נמי שהיה גר בסבכה), (וזה קושיא על הל"ק ועל הי"א הראשון), ולרב נחמן הלכה כר"י הסבר.

ע"ב: ביאור אחר במחלוקת- בברייתא אחרת איתא שנחלקו כשהם מניחים את העירוב בבית אחר, אבל אם העירוב של כל בני החצר הוא בטרקלין מודו ב"ש שמספיק עירוב אחד לכולם, ולפי זה אין המחלוקת של ב"ש וב"ה מה נחשב מחיצה, אלא ס"ל לב"ש שחמשה שעירבו יחד, והכא נמי הטרקלין מחברם אפילו ללא עירוב, ובאים לערב עם חצר אחרת, אם מניחים את העירוב בחצר השניה כל אחד צריך לתת חלק בעירוב, ואם מניחים את העירוב בחצרם די בעירוב אחד לכולם, וכן הדין לב"ה היכא כשמקצתם דרים בכעין חדרים או עליות, אבל בחדרים ועליות ממש אין חילוק היכן מונח העירוב. תוד"ה אבל. וללישנא בתרא מבואר בברייתא שנחלקו כשהעירוב הוא בטרקלין, שאע"פ שהעירוב מונח ברשותם לב"ש צריכים עירוב לכל חבורה, אבל כשהם מניחים את העירוב בבית אחר, מודו ב"ה שצריכים עירוב לכל אחד, ולפי זה בין ב"ש ובין ב"ה סוברים שכמה שעירבו יחד ובאים לערב יחד עם אחרים כשמוליכים העירוב לשם צריכים עירוב לכל אחד ואחד.

מי שדר בביתו מלמד או סופר או בחורים הבאים ללמוד תורה, ויש לכל אחד חדר בפני עצמו, אינם צריכים עירוב, ואינם אוסרים על בעה"ב, אע"פ שהם אוכלים בנפרד, ואע"פ שיש לכל אחד פתח לרה"ר, כיון שכולם משתמשים בתוך הבית לאפיה ובישול וכל דבר, ועוד דאין בעה"ב משאיל להם רשותו לאסור עליו או לאסור זה על זה והוא יכול לסלקם. תוד"ה ומודין.

היכן נחשבת דירתו של אדם לענין עירוב

כל אחד מדרי החצר צריך לתת חלק בעירוב חצרות, באופן רגיל האדם אוכל וישן וכו' בביתו, הגמ' תבאר מה הדין כשאדם משויך רק במקצת הדיורים לאותו בית, האם הוא צריך לתת חלק בעירוב, ומאידך האם כשהוא שייך לבית של אחר האם העירוב של בעל הבית מועיל עבורו. והגמ' מזכירה גם נ"מ בזה לענין מהיכן מודדים תחום אלפים אמה.

אחים שאוכלים אצל אביהם וכל אחד ישן בביתו והם ואביהם דרים עם אחרים בחצר אחת, במתני' איתא שאם הם מניחים את העירוב בבית אחר שבאותה חצר צריכים עירוב לכל אחד, ואם שכח אחד מהם ולא עירב צריך לבטל את רשותו, ואם העירוב מונח אצלם או שאין עמהם דיורים אחרים בחצר א"צ לערב. הגמ' אומרת שלרב דס"ל שמקום הדירה נקבע לפי מקום האכילה, איירי כשאוכלים בבתיהם ומקבלים פרס (-הוצאת מזונות, אבל האכילה אינה על שלחנו) מאביהם, ואף שהם אוכלים וישנים בבתיהם, מ"מ כיון שהם אוכלים משל אביהם, אם העירוב מונח אצלם או שאין עמהם דיורים במבוי אינם צריכים לערב. (תוד"ה במקבלי). עוד איתא בגמ' (ע"ג.) שאם חמשה עירבו ביניהם והם רוצים לערב עם חצר אחרת, מניחים את עירובם בחצר אחרת ודי בעירוב אחד לכולם, אבל אם יש עמהם דיורים צריך כל אחד לתת חלק בעירוב, דמיגו שהאחרים אוסרים עליהם גם הם אוסרים זה על זה, אבל שתי חצרות שיש פתח ביניהם וכל אחת עירבה לעצמה, או שבאחת דרים רק אב ובנו, ורוצים לערב יחד, כיון שבחצרם אין מי שאוסר עליהם אחד נעשה שליח עבור כולם.

מה נחשב דירה- מבואר בברייתא שמי שיש לו בית שער אכסדרא ומרפסת אינו אוסר, וכתבו התוס' (ד"ה מי) שאף אם דרים שם אינו אוסר. עוד כתבו דבית שער איירי שבעל הבית נתן עירוב ומי שדר בבית שער לא נתן, דאם הם של אדם אחד בלאו הכי בעל הבית אוסר בגלל הבית. ומי שיש לו בית תבן בית בקר בית עצים בית האוצרות אוסר. ולרבי יהודה רק "מקום דירה" אוסר, לרב כוונתו למקום פיתא, ולשמואל כוונתו למקום לינה.

ע"ג. הרועים והקייצים והבורגנים ושומרי פירות אם דרכם ללין בעיר במקום אכילתם הרי אלו כאנשי העיר ואע"פ שבכניסת שבת היו בשדה יש להם אלפים אמה מכל רוח של העיר, ואם דרכם ללון בשדה יש להם אלפים אמה משם אע"פ שדרכם לאכול בעיר. הגמ' אומרת שבזה מודה רב שהולכים אחר מקום הלינה, כיון שאם יביאו פתם לשדה יעדיפו לאכול שם כיון שהם צריכים לשמור שם, שהרי הם ישנים שם כל הלילה.

נשים ועבדים המקבלים פרס מבעליהם- לר"י בן בתירא נשים המקבלות פרס מבעליהם וכל אחת יש לה דירה לבדה עמו בחצר, אינן אוסרות, אבל עבדים המקבלים פרס מרביהם אוסרים כיון שאינם נמשכים אחריו. ולר"י בן בבא נשים אוסרות ועבדים אינם אוסרים דכתיב "ודניאל בתרע מלכא" שבכל מקום שהוא נמצא הוא נחשב בשער המלך.

תלמידים הסמוכים על שולחן רבם ודרים עמו בחצר א"צ לערב. ובני בי רב שאוכלים באכסניה ולנים בבית המדרש, מודדים תחום אלפים אמה מבית המדרש, דאנן סהדי שהיו מעדיפים לאכול שם, (משא"כ כל מניח עירוב אע"פ שהוא לן בביתו מודדים מעירובו מפני שהיה רוצה ללון במקום עירובו).

אב ובנו הרב ותלמידו נחשבים יחידים לענין שאם הם דרים בחצר פנימית, והחצר החיצונה עירבה לעצמה, אינם אוסרים עליה, דהם נחשבים רגל המותרת במקומה שאינה אוסרת שלא במקומה. רש"י. ובתוס' (ד"ה כרבים) מבארים דאיירי שרק הם דרים במבוי, והחידוש הוא שאינם צריכים לערב ולא חוששים שתשתכח תורת עירוב. ואין צריכים לערב כשאין עמהם דיורים אחרים, ומבוי שלהם ניתר בלחי וקורה אע"פ שאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, זה נחשב שתי חצרות.

האם צריך גם עירוב וגם שיתוף

ע"ג: לרבנן א"צ גם עירוב וגם שיתוף, אבל שיטת ר"מ דבעינן גם עירוב וגם שיתוף, ולדבריו אם יש ה' חצרות שהם פתוחות גם זו לזו וגם למבוי, אם עירבו בחצרות גם מחצר לחצר ולא נשתתפו במבוי, מותרים בחצרות ואסורים במבוי, שהמבוי לחצרות הוא כמו חצר לבתים וכשם שללא עירוב אסור להוציא מהבית לחצר, כך ללא שיתוף אסור להוציא מהחצר למבוי, ולא אמרינן שכיון שהחצר והמבוי שניהם של רבים אין איסור. ואם נשתתפו ולא עירבו מותרים רק במבוי, י"א דאיירי אף בנשתתפו בפת, וי"א שבנשתתפו בפת מודה ר"מ דמהני לעירוב, ואיירי הכא שנשתתפו ביין. (תוד"ה אימא). ואם עירבו ונשתתפו מותרים בחצרות ובמבוי.

ואם שכח אחד מבני חצר ולא עירב אבל נשתתף במבוי, ולא ביטל את רשותו (אמנם ביטול רשות מועיל לר"מ גם במבוי. ואף למ"ד שאין ביטול רשות מחצר לחצר, כיון שנשתתפו במבוי מועיל הביטול. ולרבא דס"ל שאין מבטלין בב' חצרות זו לפנים מזו, הכא כיון שכולם שוים במבוי יכול לבטל אף לבני חצר אחרת, כיון שהמבוי משמש תשמיש אחד לכולם. תוד"ה אלא), מותרים בחצרות ובמבוי, דטעמא דר"מ כדי שלא תשתכח תורת עירוב, והכא כיון שהרוב עירבו אין לחשוש לזה. ואם אחד מבני המבוי לא נשתתף מותרים בחצרות ואסורים במבוי.

רב וי"א רב כהנא לא גורס במתני' שהחצרות פתוחות זו לזו, אלא כל חצר עירבה לעצמה ומותרת בפני עצמה, ואין טעמו משום דשיתוף צריך להכניסו ולהוציאו דרך פתחים כל אחד מפתח חצרו למבוי ומהמבוי מוליכים אותו לחצר שהוא מונח בו, דאם מעבירים אותו דרך פתחים שבין החצרות אינו נראה כשיתוף מבוי, וכאן רב חושש שמא יעבירו את השיתוף דרך פתחים שביניהם, (ולפי זה מחלוקת ר"מ ורבנן אם צריך גם שיתוף וגם עירוב איירי שאין החצרות פתוחות זו לזו אלא יש ביניהם חלונות. תוד"ה כל), שהרי בני חבורה שהיו מסובים בחצר וקידש עליהם היום הפת שעל השולחן מועילה לשיתוף אף שלא הוציאה דרך פתחים למבוי (דמקום השיתוף הוא בחצר, אבל לעירוב צריך בית, דעירוב הוא

משום דירה וחצר אינה ראויה לדירה, ואם אכלו בבית זה מועיל משום עירוב), אלא טעמא דרב משום דס"ל שאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד יהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו וכיון שמחוברים יחד ביניהם חשיב חצר אחת, ורק כשיש חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה, או שתי שורות חצרות משני צידי המבוי, מועיל לחי וקורה. לרש"י רב לא סובר את הברייתא לעיל ע"ג. שמבוי של אב ובנו ניתר בלחי וקורה. ולתוס' (ד"ה עד) בתים וחצרות של אב ובנו אינם פתוחים זה לזה אינם נחשבים לאחד. עוד כתבו התוס' שלפי זה מחלוקת ר"מ ורבנן אם צריך גם שיתוף וגם עירוב איירי כשעירבו החצרות זו עם זו ע"י סולמות שביניהם, וסולם תורת מחיצה עליו להקל אף כשיש עליו תורת פתח להקל, או שיש חלונות למעלה מארבעה בתוך עשרה.

איזה מבוי ניתר בלחי וקורה

כדי לטלטל במבוי צריך לעשות שיתופי מבואות, אמנם מלבד זה צריך שיהיה למבוי מחיצות באופן שמותר לטלטל שם, ופרטי דין זה נתבארו בתחילת המסכת, וכאן מבואר איזה מבוי אפשר לעשות בו לחי וקורה כדי להתיר לטלטל שם.

ע"ד. שיטת רב שאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד יהיו בתים וחצרות (-שתי חצרות שבכל אחת שתי בתים) פתוחים לתוכו.

לשמואל מספיק בית אחד ללא חצר וחצר אחת שבית אחר פתוח לה. ורבי אלעזר הקשה שהרי שמואל עצמו אמר שאין לנו בעירובין אלא כלשון משנתינו "שהמבוי לחצרות כחצר לבתים", והגמ' דנה אם שמואל חזר בו מחמת כך, והגמ' מביאה שהיה ויכוח על מבוי אחד ששמואל התירו ע"י לחי ורב ענן אסרו, והגמ' אומרת שי"ל ששמואל חזר בו והתיר משום שהיה שם חזן שהיה לן בבית הכנסת, ורב ענן אסר אחרי שהחזן לא היה שם, ושמואל לטעמיה דמקום לינה גורם, ואיבות בר איהי סבר שמקום פיתא גורם, ולדבריו סיבת התירו של שמואל אינו משום החזן.

לרבי יוחנן אף חורבה מכאן וחצר עם בית מכאן מהני, אבל לא חצר ושביל של כרמים, ורבי יוחנן לטעמיה דסבר כר"ש שגגות חצרות וקרפיפות מותר לטלטל מזה לזה ומשל אחד לשל חבירו, בשבת כלים ששבתו בתוכם ולא אמרינן שכשם שלמטה הם חלוקים בדיורים כך הם חלוקים למעלה, (אבל כלים ששבתו בבית אסור), וס"ל לרבי יוחנן שאף בעירבו שבזה כלי הבית מצוים בחצר מותר, ולא גזרינן דילמא יוציא כלים מהבית לחצר ומשם לחצר אחרת (וכן סובר שמואל, אבל לרב אסור משום גזירה), ואף כאן לא גוזרים שמא יוציא כלים מהחצר לחורבה דרך המבוי, והם ב' רשויות שונות, ובמבוי לא נשתתפו שהרי חורבה אינו אוסרת, דרק מקום לינה או אכילה אוסר.

ע"ד: מבוי שצידו אחד עכו"ם וצידו אחד ישראל ובתי ישראל הפתוחים לרה"ר ולא למבוי יש ביניהם לבית הישראל חלונות, אין הישראלים האחרים מערבים עם הישראל דרך החלונות כדי לטלטל במבוי זה -להתיר להוציא את כליהם למבוי דרך פתחו של זה, וכן בחצר שפתוחים לתוכה בית ישראל ובית עכו"ם וחלונות של ישראל פתוחים לבית הישראל אינם יכולים לערב, (ונקט חלונות משום שאין דרך לעשות פתחים מבית לבית. רש"י. והתוס' (ד"ה מבוי) כתבו אם יש פתחים מבית לבית מותר, מפני שהנכרי מפחד להזיקו שמא יבואו דרך פתחים), דאין טעמו של רב משום שאין להתיר מבוי ע"י לחי וקורה אא"כ בתים וחצרות פתוחים לתוכו, (דאם זה היה הטעם של רב היינו מעמידים שיש כמה חצרות אלא שלכל חצר פתוח בית אחד ועוד בתים פתוחים לבית ע"י חלונות, וצריך ב' בתים הפתוחים לחצר, (והיכא שיש פתח ביניהם ועירבו, מסתפקים התוס' אי מהני לחי וקורה). ולר"ת לפי ההו"א רב סבר שבתים הפתוחים ע"י חלונות נחשבים פתוחים לחצר, אמנם כיון שדירת נכרי אינה נחשבת דירה יש במבוי רק חצר אחת. ובמהודרה קמא פירש ר"ת שמדובר במבוי שפתוחים לו כמה חצרות של ישראל, אלא שבראש המבוי יש בית של ישראל ובית של נכרי שרק הם פתוחים לרה"ר, שבזה אסור לישראלים לערב עימו דרך חלונות שביניהם כשאין לו פתח למבוי, כדי שיסתום פתחו לרה"ר ולא יהיה שם יחיד עם הנכרי). אלא טעמא דרב משום שאסור לסייע ליחיד לדור עם נכרי כדי שלא ילמד ממעשיו, וכשלא יערבו עימו ולא ישתמשו עימו במבוי הוא יפחד שמא יהרגנו הנכרי ויצא. ובתוס' (שם) ביארו בב' אופנים איך היה צד שמותר לערב ולטלטל במבוי זה לפי רב דבעינן ב' בתים וב' חצרות כדי להתיר מבוי ע"י לחי וקורה, לביאור א' בתוס' באמת אפשר להתיר מבוי זה רק ע"י צורת הפתח או ע"י פס ד' או ב' פסים משהו משני הצדדים, ולביאור ב' בתוס' דירת נכרי נחשבת שבית וחצר פתוחים למבוי ודי בלחי וקורה, וישכרו מן הנכרי, ולרבי אליעזר בן יעקב (ס"א:) א"צ לשכור (וחשיב יחיד כיון ששאר הישראלים פתוחים לבית רק דרך חלונות, אי נמי אפי' אם יש לכולם פתח לחצר אחת הם נחשבים כיחידים).

עירוב בשתי חצרות זו לפנים מזו

ב' חצרות הסמוכות זו לזו ויש ביניהם פתח עד י' אמות, או חלון בתוך י' טפחים לקרקע, יכולים לערב או כל חצר בפני עצמה או לערב יחד (כמבואר לקמן ע"ו). אמנם אם אחת החצרות היא פנימית והמעבר שלה לרה"ר הוא דרך החיצונה, לפעמים אם הפנימית לא עירבה היא אוסרת על החיצונה, וכדלהלן.

ע"ה. ג' השיטות בדין זה- שתי חצרות זו לפנים מזו והפנימית יוצאת לרה"ר דרך החיצונה, לת"ק רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה, אבל רגל האסורה אוסרת. לר"ע אפי' רגל המותרת אוסרת. ולרבנן בתראי אף רגל האסורה אינה אוסרת. ולהלן יבוארו המקרים בזה ודיניהם לפי השיטות הנ"ל.

עירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה או ששכח אחד מן החיצונה ולא עירב, לכו"ע הפנימית מותרת והחיצונה אסורה.

עירבה החיצונה ולא עירבה הפנימית או ששכח אחד מהפנימית ולא עירב, לת"ק ור"ע שתיהם אסורות מפני שהפנימית אסורה במקומה ורגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה, אבל לרבנן בתראי החיצונה מותרת, דאף רגל האסורה במקומה אינה אוסרת שלא במקומה.

עירבה זו לעצמה וזו לעצמה- לת"ק ולרבנן בתראי כל חצר מותרת בפני עצמה, מפני שרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה, ולר"ע החיצונה אסורה מפני שרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, אמנם אם עשתה הפנימית **דקה** דלת קטנה וסילקה דריסת רגלה מהחיצונה אין הפנימית אוסרת על החיצונה.

ע"ה: ואם שתי החצרות עירבו יחד ואחד שכח ולא עירב, אם נתנו עירובם בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהם אסורות, דאין הפנימית יכולה להסתלק מהחיצונה שהרי אין העירוב אצלה, ואם נתנו עירובם בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהם אסורות, ואם שכח אחד מן החיצונה, לר"ע שתיהם אסורות מפני שהעירוב מרגיל את החיצונה לפנימית, ואם ביטלה החיצונה רשותה בפנימית הפנימית מותרת, ולרבנן אין ביטול רשות מחצר לחצר, אמנם הפנימית מותרת משום דאחדא דשא סוגרת הדלת ומשתמשא ואהא דעירוב מרגילה בפנימית אמרה לחיצונה לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי. (ומחלוקת שמואל ורבי יוחנן (ס"ו) לענין ביטול רשות מחצר לחצר אינה תלויה במחלוקת זו, די"ל שדווקא כאן מועיל לר"ע ביטול רשות מחצר לחצר כיון שאחת אוסרת על השניה ע"י הרגל העירוב, (לאביי (ס"ו) בכל גוונא שאחת אוסרת על השניה מועיל ביטול, ולרבא דווקא במקרה שלנו מועיל ביטול, ולדבריו כוונת הגמ' שדווקא כאן שהחיצונה פשעה במה שאחד ממנה לא עירב מועיל ביטול. תוד"ה עד), ומאידך י"ל שדווקא כאן לרבנן אין ביטול רשות מחצר לחצר כיון שעד שתבטל רשותה הרי היא אוסרת עליה, משא"כ בב' חצרות ופתח ביניהם אינם אוסרות זו על זו).

שתי חצרות של יחידים זו לפנים מזו אינם צריכים לערב לרבנן, אבל לר"ע הפנימי אוסר על החיצונה. ואם היו שנים בפנימית ואחד בחיצונה אסורים, ואם היו שנים בחיצונה ואחד בפנימית, לרב יוסף אסורים שמא יבואו להתיר כשיש שנים בפנימית ואחד בחיצונה. רש"י במתני'. והתוס' (ד"ה ואני) מבארים שהחשש הוא שיסברו שכמו שיש שנים בחיצונה יש שנים גם בפנימית, ולא עירבו, אמנם אם יש שנים בפנימית ועירבו מותר, דאין גוזרים עירבו אטו לא עירבו. ולשמואל מותרים, מפני שמי שיודע שבפנימית דר ישראל אחד יודע שאחד אינו אוסר, ומי שאינו יודע שדר שם יחיד יחשוב שהפנימיים עירבו, אמנם אם היה דר נכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה הוא אוסר על החיצונה, דנכרי הרי הוא כרבים, דאם הנכרי היה משכיר רשותו זה היה מתפרסם, ויש לחוש שמי שלא יודע שנכרי יחיד דר לבד בפנימית יחשוב שאין דריסת הרגל אוסרת, אי נמי יסבור שעירוב של פנימיים וחיצוניים מועיל בלי שכירות.

י' בתים זה לפנים מזה ורק הבית החיצוני פתוח לחצר, וכל השאר עוברים מבית לבית עד שיוצאים לחצר, לשמואל רק הפנימי צריך לערב, כיון שבית שער א"צ לערב וכל בית משמש בית שער לאלו הפנימיים יותר, ובית שער דיחיד שמיה בית שער. ולרבי יוחנן גם הבית הפנימי השני צריך לערב, דבית שער דיחיד לא שמיה בית שער, אמנם בית שער דחצר שאינו עשוי לדירה, גם לריו"ח הדר שם אינו אוסר. תוד"ה ורבי יוחנן.

ע"ו. שתי חצרות וג' בתים ביניהם- בני ב' החצרות מניחים את עירובם באמצעי, וממילא החיצוניים אינם צריכים עירוב כי נעשו בית שער, והאמצעי א"צ לתת עירוב שהרי בית שמניחים בו עירוב א"צ לתת חלק בעירוב, ואפילו אם יתנו את העירוב באחד הבתים החיצוניים, או באחד משאר הבתים שבאחת החצרות, אין שלשת הבתים האמצעיים צריכים לתת חלק בעירוב, משום שהם בית שער לחצר אחת להוליך עירובה לחצר השניה. תוד"ה אמצעי.

ב' חצרות וב' בתים ביניהם וכל חצר רוצה לערב בפני עצמה, ובני כל חצר הניחו עירובם בבית הסמוך לחצר השניה, לא הוי עירוב, דאם הבית שנתנו בו את העירוב הוא בית, אסור לבני החצר השניה לטלטל לשם שהרי בית זה מפסיק בין החצר לעירוב כיון שהוא לא עירב עמהם, ואם הבית שנתנו בו את העירוב נחשב כבית שער, המניח עירובו בבית שער אינו עירוב, ולא אמרינן שכלפי החצר שעירבה באותו בית דינו כבית, וכלפי החצר השניה דינו כבית שער.

אחד שעירב לשנים לאחד מבעוד יום ולאחד בין השמשות, והעירוב הראשון נאכל בין השמשות והשני משתחשך, שניהם קנו עירוב, דכיון שבין השמשות זה ספק, שניהם קנו עירוב מספק דעירוב דרבנן וספק דרבנן לקולא, ולא מינכרא הסתירה, משא"כ במקרה הקודם דמינכרא מילתא ואין לעשות מילתא דרבנן כחוכא. לרש"י אחד שעירב לשנים איירי בעירוב תחומין, והתוס' (ד"ה שניהם) מבארים בפירוש ר"ח דאיירי בעירובי חצרות, אבל בעירובי תחומין דחמירי לא קנו.

חלון

מתי ב' חצרות נחשבות לחצר אחת

בני כמה בתים הפתוחים לחצר שרוצים לטלטל מהבית לחצר, צריכים כולם להניח יחד עירוב חצרות, ואם לאחד אין חלק בעירוב הרי הוא אוסר על כולם. ואם יש חצר נוספת הסמוכה לאותה חצר ויש כותל בניהם, אם הכותל הוא סתום וגובהו י' טפחים הרי הם כשתי חצרות שונות, אולם באופן שיש חלון או פירצה בכותל או שאינו גבוה י', לפעמים יכולים לערב יחד או בנפרד, ולפעמים חייבים לערב יחד, וכדלהלן.

חלון שבין ב' חצרות אם הוא ארבעה על ארבעה ומקצתו אפילו משהו בתוך עשרה לקרקע, יכולים שתי החצרות לערב כל אחת בפני עצמה ואסורים זו עם זו, או לערב יחד עירוב אחד שיתנו בני חצר אחת את עירובם בחצר השניה, אבל אם החלון הוא פחות מד' טפחים דאין בו שיעור פתח, (לרשב"ג דס"ל שכל פחות מד' טפחים הוי כלבוד, וי"ל שגם לרבנן לא חשיב פתח בפחות מד' טפחים על ד' טפחים), או שהוא בגובה למעלה מי' טפחים דבזה אפילו אם כל הכותל פתוח למעלה מי' טפחים הוי מחיצה, אינם יכולים לערב יחד ולטלטל מזו לזו דרך ראש הכותל או החלון או דרך חורים וסדקים, אלא כל אחת מערבת בפני עצמה.

חלון עגול צריך שיהיה בהקפו כ"ד טפחים, ושניים ומשהו (לרש"י היינו מאורך הקפו, ולריב"ן (תוד"ה ושנים) היינו מגובהו) יהיו בתוך י', דבאופן זה יהיה בתוכו ריבוע של ד' על ד', ומשהו מאותו ריבוע יהיה בתוך י', כיון שדייני דקיסרי אמרו שריבוע ד' על ד' הוא ט"ז, וריבוע שבתוך עיגול הקף העיגול הוא גדול בחצי מהקף הריבוע, (ועיגול שבתוך ריבוע הוא קטן ברבע מהקף הריבוע). וכתבו התוס' (ד"ה ורבי יוחנן) שבגמ' בסוכה מבואר שאין החשבון נכון, וכן רואים במציאות, וי"מ שכוונת דייני דקיסרי היתה לענין הנפח ולא לענין ההקף, (והיינו שריבוע שיעשו בתוכו עיגול יהיה חלל הריבוע פי אחד וחצי מהעיגול, ואם יעשו ריבוע בתוך אותו עיגול יהיה חלל הריבוע חצי מהריבוע החיצון), ורבי יוחנן הבין אחרת בדבריהם.

ע"ו: חלון שבין ב' בתים אם הוא ארבעה על ארבעה מערבים שנים ואם רצו מערבים אחד אפי' אם החלון הוא למעלה מעשרה, דביתא כמאן דמליא דמי. ולפי זה הא דאיתא בברייתא שאין חילוק בין חלון שבין ב' חצרות לחלון שבין ב' בתים או עליות או גגות (לרבנן דס"ל שאסור לטלטל מגג לגג, דכשם שדיורים חלוקים למטה כך חלוקים למעלה) או חדרים, היינו לענין שיהיה החלון ד' על ד', אבל א"צ בבית שיהיה החלון בתוך י'.

לול הפתוח מן הבית לעליה (-פתח בקרקעית העליה שפתוח לבית) א"צ אפי' סולם עראי כדי שיוכלו לערב יחד, דגם באמצע אומרים דביתא כמאן דמליא דמי.

באיזה אופן כותל אינו מפריד בין ב' חצרות-

ב' חצרות שהכותל שביניהם גבוה י' ורחב ד', אין ב' החצרות יכולים לערב יחד, ומותר לבני כל חצר לעלות ולאכול פירות שהיו בראשו, אבל אסור להעלות לשם פירות מהחצר או להוריד משם פירות לחצרו דראש הכותל נחשב לרשות בפני עצמו. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה ובלבד) דאיירי כשאין פתח בין החצרות, שבזה לרבנן אסור להוריד מהכותל לחצר, ולר"ש (דס"ל שגגות חצרות וקרפיפות הם רשות אחת לכלים ששבתו בתוכם) אסור רק להכניס לבית, (ואף שגם לרבנן חצרות הם רשות לעצמם, וראש הכותל אין דינו כקרפף, מ"מ שתי החצרות אוסרות זה על זה), אבל אם יש פתח ועירבו מותר להוריד מהכותל ולהכניס לבתים או איפכא.

ואם אין הכותל רחב ד', לענין מחיצה בכל דהו הוי מחיצה ואין יכולים לערב יחד, ולענין טלטול בראש הכותל, לרב אויר ב' הרשויות שולט בראש הכותל דכיון שאינו חשוב בפני עצמו הוא בטל לשני החצרות, ואסור להזיז בו אפי' כמלוא נימא דכל חצר אוסרת על השניה, ולריו"ח מותר אף להעלות אליו מהחצר וה"ה דמורידין, דמקום פטור הוא, (והיינו אף מהבית, דלריו"ח מתני' כר"ש. תוד"ה ורבי יוחנן), ובלבד שלא יעבירו מחצר לחצר, (כמו שבמקום שאין בו רוחב ד' והוא עומד בין רה"י לרה"ר, ויש לו הכר כגון שהוא גבוה ג' מן הארץ, שהוא מקום פטור (דרק בד' טפחים הוי כרמלית), מותר לכתף עליו לבני רה"ר ולבני רה"י, ובלבד שלא יעבירו מרשות לרשות (מדרבנן, דמדאורייתא אינו חייב אלא כשעקר מרשות אחת והניח ברשות אחרת), ורב ג"כ מודה שכך הדין ברשויות דאורייתא, אלא דס"ל שברשויות דרבנן (-איסור לטלטל מחצר לחצר) חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. אמנם כתבו התוס' (ד"ה הכא) שרב מודה בעמוד שבין רה"י לכרמלית, שמותר לבני רה"י וכרמלית לכתף עליו, דבזה לא עשו חכמים חיזוק לדבריהם).

ואם הכותל נפרץ, אם הפירצה היא עד י' אמות יכולים לערב יחד או כל חצר בפני עצמה, אבל אם נפרץ הכותל יותר מי' אמות צריכים לערב יחד, ואם כל אחת עירבה בפני עצמה הוו בני חצר שנתחלקו בעירובם שאלו אוסרים על אלו.

<u>ע"ז.</u> ואם צד אחד של הכותל גבוה עשרה וצידו השני שוה לארץ (כל שאינו גבוה י' קרי ליה שוה לארץ), מותר לטלטל אליו וממנו לזה ששוה לארץ ולשני אסור, דכל שלזה בנחת ולזה בקשה נותנים אותו לזה שתשמישו בנחת. (אמנם לרב חסדא דס"ל (לקמן צ"ג:) שמחיצה ה' אינה מצטרפת למה שהחצר מוגבהת ה' מהחצר שתחתיה, אסור לטלטל ד' אמות, ומ"מ נ"מ שבתוך ד' אמות מותר מן הכותל לעליונה. תוד"ה כותל). וכן הדין בחריץ המבדיל בין החצרות לכל האורך (דחריץ הוא מחיצה גמורה). וצריכא (דחריץ תשמישו בעומק ופחות משתמשים בו, ומאידך כותל בעיתא תשמישתא מפני שהחפצים נופלים משם).

מיעט את הכותל ע"י שעקר חוליא מראשו, אם המיעוט רחב ד' מותר להשתמש בכל הכותל, ואם אין רחב ד' אין משתמש אלא כנגד המיעוט דכיון שאינו רחב ד' אינו רשות בפני עצמה. ואם עשה למטה סמוך לכותל תל עפר או איצטבא, אם יש בו רוחב ד' הוי מיעוט, ומותר להשתמש בכל הכותל, ואם אין בו רוחב ד' לא הוי מיעוט.

כפה ספל על פיו וחיברו בקרקע באופן שצריך מרא וחצינא כדי להוציאו, הוי מיעוט, אבל אם יכול להוציאו בלא מרא וחצינא, אינו ממעט, כיון שמותר להוציאו מן הקרקע אף שיש לו אוגנים ומזיז העפר שעליהם, כדתניא שהטומן פגה (-תאנה בוסר) בתבן שהוא מוקצה כדי שתתבשל, והבתן מוקצה באופן שהקצהו לליבון לבנים, וחררה שהטמינה מאתמול בגחלים ועכשיו כבו (דאם לא כבו הרי כשמוציאו הוא מכבה את התחתונות ומבעיר את העליונות), והם מוקצה, מותר להוציאם אם מקצתם מגולים (רק לענין שבת בעינן מקצת עליו מגולים), וכן תניא שלפת וצנון שתחת הגפן ומקצת העלים מגולים, אין בזה משום כלאים ומעשר ושביעית ומותר ליטול אותם בשבת אם לא השרישו, ולענין מעשר קמ"ל שאם הם מתוקנים והוסיפו מעט מחמת לחלוחית הקרקע א"צ לעשר על התוספת, ואיירי כשלא הטמינם לשם נטיעה, דאם הטמינם לשם נטיעה חושש משום כולם. תוד"ה הטומן. עוד כתבו התוס' (ד"ה מקצת) שאף למ"ד טלטול מן הצד שמיה טלטול מותר להוציא צנון הקרקע, אע"פ שהחלק העבה שתחת העלים כולו מכוסה, והטעם הוא מפני שצנון קל להגביהו ולהוציאו מן העפר, ומ"מ היכא שכוונתו בטלטול מן הצד לצורך הדבר המוקצה (כגון להפוך מת ממיטה למיטה) אסור.

<u>ע"ז:</u> סולם המצרי שהוא קטן, וקל ליטלו משם, אינו ממעט, והיינו כשאין לו ד' חווקים (-שליבות), וסולם הצורי ממעט, ואע"פ שכל דבר הניטל בשבת אינו ממעט, כובדו קובעו, (וכן חתיכות דקלים שבבבל נחשבים קבועים מחמת כובדם אע"ג דתורת כלי עליהם כיון שהם ראוים לישיבה והם ניטלים בשבת, וסולמות שבבבל שאין להם ד' חווקים (תוד"ה סולמות), י"א שצריך לקובעם, וי"א שגם הם נחשבים קבועים מחמת כובדם. ע"ח.). וכתבו התוס' (ד"ה אי הכי) שמדובר כאן בסולמות של בית, שדרך לטלטלם מזוית לזוית, אבל סולמות של עליה שהם גדולים וראוים לטוח בהם את הגג הם מוקצה בשבת. ושיטת הר"ר אברהם שביו"ט אסור לטלטל סולם ברה"ר משום שהרואה אומר שהוא בא להטיח גגו, וכיון שאסור ברה"ר אסור גם בחדרי חדרים, אבל בשבת שאין דרך להוליכו ברה"ר לא גזרו בחצר, ולדבריו אסור לטלטל סולמות שלנו ברה"ר ביו"ט.

הניח ב' סולמות משני צידי הגדר, אם אין ביניהם ג' טפחים, או שרוחב הגדר ד' טפחים שנח ללכת על הכותל יכולים ב' החצרות לערב יחד.

בנה איצטבא על גב איצטבא אם יש בתחתונה ד' טפחים (רש"י כתב ד' טפחים אורך, אבל התוס' (ד"ה אם) כתבו שצריך ד' על ד', ואם רק האורך הוא ד' צריך שהסולם יגיע לראש הכותל כדלהלן ע"ח. , ולר"ת דווקא בסולם שאינו קבוע צריך שיגיע לראש הכותל), ואין משם י' טפחים עד ראש הכותל, דדל עליונה מהכא, או שיש רק בעליונה ד"ט אבל אין בינה לבין התחתונה ג' טפחים ששניהם נחשבים לאחד, הוי מיעוט, אבל אם יש ביניהם ג"ט הוי מיעוט באויר שאינו מיעוט. וכן בסולם אם יש במדרגה התחתונה ד"ט, או שיש בעליונה ד"ט ואין בין השליבות ג"ט, הוי מיעוט.

<u>ע"ח.</u> זיז שיש בו ד"ט על ד"ט, והשעין עליו סולם כל שהוא, הוי מיעוט, דהוי כדבר אחד, וכגון שאין שליבות הסולם רחוקים ג"ט מזה לזה, אבל אם הסולם אינו על הזיז אלא סמוך לו, אינו ממעט כיון שהזיז מובדל הרבה מן הקרקע. והא דדי בזיז אחד זה דווקא בכותל עד י"ט טפחים, אבל כותל כ' צריך ב' זיזים להתירו, והוא שהעמידם זה שלא כנגד זה כדי שיוכל להעמיד סולם מהראשון לשני.

מיעוט בעמוד ברה"ר- עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' שדינו כרשות היחיד שהנוטל ממנו והנותן על גביו חייב, ונעץ בו בראשו יתד כל שהוא מיעטו לרוחב העמוד מד' טפחים וביטלו מתורת רה"י, לרב אדא בר אהבה דווקא אם היתד גבוה ג' הוי מיעוט דאי לאו הכי הוא נחשב כגג העמוד, ולאביי ורבא אע"פ שאין גבוה ג' הוי מיעוט, כיון שזה מפריע להשתמש בעמוד, ולרב אשי אפי' גבוה יותר מג' אינו ממעט, כיון שיכול להשתמש על היתד ע"י שיתלה עליו משהו, וזה נחשב חלק מהתשמיש של העמוד, ואפי' מילאהו כולו ביתדות אינו ממעט כיון שיכול להניח עליהם קרש או בגד, וכדמצינו שבור וחוליתו מצטרפים לעשרה להחשיב את החלל לרה"י, וכן חלל הבור ועובי הקף החוליה מצטרפים לרוחב ארבעה לחייב את הנוטל מהחוליה והנותן על גבה, אע"פ שחלל הבור אינו ראוי לשימוש אא"כ מניח עליו איזה דבר.

מיעוט ע"י סולם- כותל י' טפחים לשמואל צריך סולם בגובה י"ד טפחים כדי להתירו, מפני שצריך להטות את הסולם ד' טפחים, דאם הסולם זקוף אין נח לעלות עליו, ולרב יוסף די בי"ג ומשהו דכל שאינו רחוק טפח מראש הכותל מהני, ולאביי י"א ומשהו דכל פחות משלשה כלבוד דמי. (לרש"י צריך למשוך רגלי הסולם ד' טפחים מן הכותל, וכתבו התוס' (ד"ה צריך) שזה לא מדויק, אלא אם ימשוך את רגלי הסולם י"ט מן הכותל יגיע הסולם לראש הכותל, דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשא באלכסונא. ולפי זה כתבו התוס' (ד"ה רב יוסף) ששיעורי רב יוסף ואביי הם לסימנא בעלמא, שצריך לרב יוסף שלא יהיה מרחק טפח ולאביי ג"ט, וכן צריך ששיפוע הסולם יהיה שוה לגובהו). ורב קיבל מרבותיו שגם סולם זקוף ממעט, ועל כן לרב הונא בריה דרבי יהושע די בסולם ז' ומשהו.

הניח סולם כל שהוא מכאן ומכאן ואין רוחב ב' טפחים לא בזה ולא בזה, והניח **קשים באמצע** במקום שליבות, אינו ממעט, כיון שא"א לעלות על הקש ובסתמא עולים באמצע הסולם, אבל אם הסולם באמצע והקש בצדדים הוי מיעוט, דהקשים ראוים לאחוז בהם בידו ולעלות.

<u>ע"ח:</u> חקק בכותל להשלים רוחב שליבות הסולם לד' טפחים, די שיחקוק עד גובה י"ט שזה שיעור פתח, אע"פ שהכותל גבוה הרבה, שהרי הסולם מגיע לראש הכותל. (ולר"ת (תוד"ה אמר) די שהסולם יגיע לעשרה טפחים העליונים של הכותל), כיון שנח לעלות בסולם ורק צריך להשלים רוחב ד"ט לשיעור פתח, אבל אם חקק בכותל ברוחב ד' טפחים ואין שם סולם, צריך לחקוק מלוא קומת הכותל. וכתבו התוס' (ד"ה חקק) דאיירי שהכותל עבה ובולט מצידי הסולם, או שהסולם מונח בקרן זוית של הכותל, והכותל משופע (שהרי לרב יוסף סולם זקוף אינו ממעט).

אילן שעשאו סולם- הגמ' דנה אם עשה סולם מאילן מחובר הוי מיעוט, די"ל שגם לרבי דס"ל שהמניח עירוב תחומין באילן הוי עירוב הכא לא הוי מיעוט, דהא טעמא דרבי משום דדבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בבין השמשות, והכא צריך שיהיה פתח הראוי לשימוש לכל היום, ומאידך י"ל שאף לרבנן שעירוב תחומין באילן אינו מועיל, שאני הכא דפתח הוא להתיר להשתמש דרך חורים ואריא דאיסור שבות דרביע עליה. וכן יש לדון באילן אשירה (-שעובדים אותו, שהוא אסור בהנאה), די"ל שגם לרבי יהודה שמכשיר עירוב תחומין שנמצא בקבר אע"פ שקבר אסור בהנאה הכא לא הוי פתח, דדווקא התם ס"ל דמותר לקנות בית באיסורי הנאה כיון שאחר שחל העירוב לא ניחא ליה שהפת תישמר ונמצא שלא נהנה מהקבר, דאין מערבים אלא לדבר מצוה ומצוות לאו להנות ניתנו, משא"כ בעירוב חצרות שמערב להנאתו, ומאידך י"ל שגם לרבנן דעירוב תחומין בקבר פסול הכא הוי פתח, דפתח הוא והחצרות מחוברים על ידו ואריא רביע עליה. שיטת רבה שסתם אילן הוי פתח, אמנם אילן אשירה אינו פתח. שיטת רבי יוחנן שאילן אינו פתח ואשירה הוי פתח. לרב נחמן בר יצחק סתם אילן תלוי במחלוקת רבי ורבנן אם עירוב באילן מועיל, ודין אשירה תלוי במחלוקת ר"י ורבנן אם עירוב בקבר מועיל, ולדבריו נחלקו שם אם מותר לקנות בית באיסורי הנאה, ודלא כסוגיא לעיל ל"א. דס"ל שנחלקו בדברים אחרים ולכו"ע אסור לקנות בית באיסורי הנאה. תוד"ה אשירה.

חריץ שבין ב' חצרות לאורך כל החצר אם הוא עמוק י' ורחב ד' טפחים (דבפחות מזה נח לדלג מעליו) מערבים שנים ואין מערבים אחד, אפילו אם החריץ מלא קש או תבן כיון שסופו ליטלם, (ואיירי בקש ותבן שאינם מוקצה. ואף שפירות הנמצאים בבור עמוק י"ט הם ממעטים את עומק הבור, התם הוי דאורייתא, אבל לענין עירוב דרבנן יש חילוק בין ניטל לאינו ניטל. תוד"ה אפילו). אמנם אם ביטל את הקש והתבן ואמר שלא יטלם משם, הוי כקרקע, ומערבים אחד. ואם מילא את החריץ בעפר או צרורות, במתני' תנא דבטל ומערבים אחד, ומאידך לענין טומאה איתא באהלות שאם מילא בית בעפר או צרורות ויש בבית טומאת מת, רק אם ביטלם הם בטלים לבית לענין שאם אחר הביטול אין שם חלל טפח הטומאה בוקעת ועולה עד לרקיע. לרב אסי מתני' כרבי יוסי דס"ל שסתם עפר שאין ידוע אם יטלו משם בטל וא"צ לבטלו (וכן הדין בתבן שאנו יודעים שאין עתיד לפנותו אבל לא ביטלו בפירוש, אבל עפר שעתיד לפנותו דינו כסתם תבן שאינו בטל. וכתבו התוס' (ד"ה הרי) שאף שרבי יוסי סובר שטומאה טמונה אינה בוקעת, מהני ביטול לענין שלא יטמאו הכלים שבמד הטומאה). ולרב הונא בריה דרבי יהושע אף למ"ד שלענין טומאה צריך לבטל עפר, לענין שבת א"צ לבטלו, דבשבת אדם מבטל אפילו ארנקי וכן עפר אינו ניטל, אבל תבן וקש ניטלים למאכל בהמה. ולרב אשי שאני עפר בחריץ שכיון שזה עומד לסתום בטל בסתמא, משא"כ עפר בבית.

<u>ע"ט.</u> מתי נסר הוי חיבור-

חריץ שבין ב' חצרות שנתן עליו נסר שהוא רחב ד"ט וזה כעין גשר, מערבים שנים ואם רצו מערבים אחד דהוי כפתח, וכן הדין אם נתן את הנסר לאורך החריץ, ובזה אפילו אם הנסר רחב כל שהוא באורך ד' טפחים מהני אם מיעט את החריץ מרוחב ד"ט.

ב' גזוזטראות (-נסרים הבולטים מכותל העליה) שהם זו כנגד זו (–זו ליד זו), ויש ביניהם נסר רחב ד"ט, מערבים שנים ואם רצו מערבים אחד, אבל בפחות מד' טפחים מערבים שתים. רש"י. והתוס' (ד"ה וכן) ביארו דאיירי בב' גזוזטראות שיש ביניהם חריץ, שאם המרחק הוא עד ד"ט יכוים לערב יחד כיון שרגילים לפסוע מאחד לשני, אבל בד' טפחים אינם יכולים לערב יחד. ואם שתי הגזוזטראות אינם זו כנגד זו אלא אחת בולטת לרה"ר יותר מהשניה, או שאחת מהם גבוהה מהשניה ויש ביניהם מרחק ג' טפחים, מערבים שנים ואין מערבים אחד.

מתבן שבין ב' חצרות אם גבוה י' מערבים שנים ואין מערבים אחד, (ואף היכא שהתבן אינו מבוטל לבית, מ"מ הוי מחיצה, כדמצינו שאפשר להקיף מקום ע"י כלי בהמה), ומותר לבני שתי החצרות להאכיל לבהמתם מהמתבן (באופן שיעמוד בפני בהמתו שלא תלך אלא לשם כדי שתאכל, שהרי אף שמותר להעמיד בהמתו בפני עשבים מחוברים, ואין חוששים שיעקור בידים, דהא חמיר עליה איסור שבת, מ"מ אסור להעמיד בהמתו בפני מוקצה שמא יבוא ליטול בידים, דאיסור דרבנן לא חמיר עליה), ולא חיישינן שיתמעט התבן מי' טפחים, כיון שרק

אם נתמעט ברוחב יותר מי' אמות אין מערבים שניים, ואין בהמה ממעטת כ"כ הרבה בשבת אחת, **אבל אסור לקחת לכלי ולהאכילה** שמא יקח הרבה ויתמעט מעשרה ויטלטל בחצר האסורה. וי"מ דאסור משום שזה מוקצה מאתמול למחיצה זו. **ואם נתמעט התבן בחול מי' טפחים** על פני כל החצר או במשך יותר מי' אמות, **מערבים אחד ואין מערבים שנים.**

אמנם בבית שבין ב' חצרות ומילאהו תבן, מותר אף לקחת לכלי ולהאכיל לבהמתו, דבבית ניכר אם נתמעט התבן, (ואם נתמעט התבן מי' טפחים שניהם אסורים, (ולי"מ שהתבן אסור משום מוקצה, למעלה מי"ט מותר כיון שזה לא נצרך למחיצה), **ואם דיורים הבאים בשבת אינם אוסרים** כיון שהשבת כבר הותרה, והכא אמש לא היו דיורים אלו שולטים מן התבן והלאה, (לרש"י זה מחלוקת לעיל י"ז לגבי שיירה שחנתה בבקעה. ולתוס' (ד"ה שמע) דיורים הבאים בשבת ע"י נפילת מחיצה זה מחלוקת רב ושמואל, ורב אושעיא (צ"ג:) מסתפק בזה), **איירי כשנתמעט התבן מערב שבת, ואם אחד נעל את ביתו** דגלי דכתיב דאיסליק מהכא והיינו ביטול, **או ביטל את רשותו, הוא אסור וחבירו מותר, וללישנא בתרא צריך לנעול וגם לבטל, דכיון דדש ביה אתי לטלטולי,** אבל חבירו מותר בלי נעילה. רש"י. והתוס' (ד"ה ואיבעית) דנים אם בכל ביטול רשות צריך לנעול, או שדווקא כאן שהורגלו לטלטל שם בלי עירוב צריך נעילת דלת, וכתבו שנראה שגם כאן רק בשבת הראשונה אחרי המיעוט צריך נעילת דלת, אבל בשבתות אח"כ א"צ. **ואם חזר השני וביטל רשותו בשבילו אסור, דאין חוזרים ומבטלים), ואם הבית גבוה הרבה ואין התבן מגיע לתקרה, הדין תלוי בפלוגתא אם מחיצות שאין מגיעות לתקרה שמן מחיצות, ולמ"ד אין שמם מחיצות מותר דווקא כשאין בין התבן לתקרה ג' טפחים, לאביי איירי בבית גבוה י"ג חסר משהו, ולרב הונא בריה דרבי יהושע אף בבית גבוה י"ט אם התבן גבוה ז' ומשהו מהני, דכל פחות משלשה הוי כלבוד.**

ע"ט: גוב של תבן שבין תחומי שבת (לרש"י גוב היינו בור, ולתוס' מלשון קש וגבבא) **כל עיר נוטלת ממה שבתחומה,** ואין חוששים שיטלו ממה שמחוץ לתחום, **אף לר"ע שתחומין דאורייתא.**

צורת עשית שיתופי מבואות

מבוי שפתוחות לו כמה חצרות אסור להוציא אליו או ממנו ללא שישתתפו כל בני המבוי יחד בדבר מאכל. ולהלן יבואר איך זוכים כולם במאכל הניתן לשיתוף, והאם אשה יכולה לערב שלא מדעת בעלה, ומה שיעור המאכל הנצרך לשיתוף.

כיצד מזכים את המאכל לכולם- אם נוטל משל כל בני המבוי, מספיק שיודיע להם שהרי המקפיד על עירובו שיאכל אותו חבירו לא הוי עירוב, **ואם מביא חבית (של יין או פירות וכדומה) משלו** א"צ להודיע, דזכין לאדם שלא בפניו, **מזכה אותה לכל בני המבוי ע"י הגבהה טפח** דכל כמה שהיא מונחת ברשותו לא הוי זכיה, (אמנם י"ל דדוקא הכא שזה דרבנן מספיק טפח, אבל בעלמא צריך יותר. תוד"ה צריך), **ואומר הרי זו לכל בני מבוי. ויכול לזכות ע"י בנו ובתו הגדולים** (לשמואל הכונה כפשוטו, אבל לריו"ח הכונה לאינם סמוכים על שלחנו, ואפילו קטנים, וכן הלכה, וקטן מועיל אע"פ שאינו יכול לזכות לאחרים, כיון ששיתופי מבואות דרבנן. תוד"ה ומזכה). **או עבדו ושפחתו העברים** (ואף שאמה העבריה אוכלת משלחן רבה, רק בבן האוכל על שלחן אביו דשייך איבה תיקנו שמציאתו של אביו, וכן בבתו אפילו בנערה שייך אביה שמא ימסור אותה למנוול ומוכה שחין. שם), **ועל ידי אשתו** (כשיש לה בית באותו מבוי, דמיגו דזכיא לנפשה זכיא לאחריני, אבל בלאו הכי יד אשה כיד בעלה. ואף אם האשה מקבלת פרס (מאכל ומשתה) מבית בעלה, מתני' כרבי יהודה בן בבא דס"ל שאשה המקבלת פרס צריכה לערב ועבד א"צ לערב. תוד"ה ועל). ואומר להם שיקבלוה ויזכו בה לשם כל בני מבוי. **אבל לא ע"י בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים מפני שידם כידו** ולאו זכיה היא.

המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא. וכתבו התוס' (ד"ה אם) שהכונה בשיעור שאם יסלקו לצד אחד נראה כמלוא לוגמיו, ולא מלוא לוגמיו ממש שזה יותר מרביעית.

עושים מדורה לחיה בשבת וכן לחולה ואפי' הקיז דם ונצטנן ואפי' בתקופת תמוז.

פ. איזו אשירה שהיא מוחזקת בכך אע"פ שלא ראינו שעבדו לה, כל שכומרים שומרים אותה ואין טועמים מפירותיה, ושמואל אמר דווקא כששומרים את הפירות לעשות מהם שיכר ליום אידם, וכן הלכה.

זיכוי בעירוב ובשיתוף- לרב בשיתוף א"צ לזכות דכיון דאסר עליה גמר ומקני, (אמנם יש בזה מחלוקת תנאים), ובעירוב תחומין צריך דכיון דלא אסר עליה לא גמר ומקני. ולשמואל בעירוב תחומין א"צ כיון שאינו קונה רשות אחרים, אי נמי כיון שאין מערבים אלא לדבר מצוה גמר ומקני, ועוד כיון שעירובי תחומין מדעתו האמירה צא וערב לי הוי כזכיה, **ובשיתוף צריך** דס"ל עירוב משום קנין, ואף אם עירוב משום דירה צריך לזכות כדי לקנות דירה בבית חבירו. ונמצא שעירוב חצרות חמור מתחומין דבעי זכיה ובעי פת, ומאידך בתחומין בעינן מזון ב' סעודות לכל אחד, והשולח עירובו ביד חש"ו אינו עירוב, אבל בחצרות כשהם מועטים כגרוגרת לכל אחד וכשהם מרובים מזון ב' סעודות לכולם, וקטן גובה את העירוב. (תוד"ה רב). **ומעשה בכלתו של רבי אושעיא שהלכה לבית המרחץ ועירבה לה חמותה משלה ולא זיכתה לה** (לרש"י זה היה עירוב תחומין, ולתוס' (ד"ה מעשה) בעירוב חצרות), **ואסר רבי חייא, ורבי ישמעאל ברבי יוסי התיר, דכל שיש לך להקל בעירובין הקל,** ואי איירי בעירוב תחומין י"ל שנחלקו לשיטתם אם עירוב תחומין דאורייתא או לא. (שם). **ולהלכה צריך לזכות בעירוב תחומין וחצרות ובשיתופי מבואות,** וכן הלכה. תוד"ה אמר. **וכן בעירוב תבשילין צריך לזכות.**

שכירות או שיתוף ע"י אשה נשואה- אם הגוי אינו מסכים להשכיר רשותו אפשר לשכור מאשתו, כשם שלשמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעת בעלה, והיינו דווקא כשהוא אוסר עליהם והיינו ברגיל לצאת דרך החצר, אבל כשאינו אוסר שיש לו פתח אחר **אין אשתו מערבת שלא מדעתו, וכן בשיתופי מבואות אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני המבוי ולא נשתתף** וכוונתו לאסור עליהם, **בני המבוי נכנסים לתוך ביתו ונוטלים שיתופם ממנו** מדעת אשתו, ומשל אשתו, (וצריך להזהר שלא תזכה האשה לשכיניה אם אין בעלה בעיר, ורק אם כל אחד נותן משלו מותר כל זמן שהבעל לא מיחה. ואם גם האשה לא בעיר יש להסתפק אם בני ביתו יכולים לערב משלו בלא רשותו. תוד"ה רגיל). **והא דמצינו שכופין לעשות לחי וקורה למבוי, יש מזה סייעתא לשמואל, או דנימא דשאני מבוי דליכא מחיצות** וכופים אותו בשביל שמירת המבוי ולא בשביל להתיר טלטול. רש"י. ור"ת (תוד"ה שאני) מבאר שמחיצות מועילים להתיר בעל כרחו, אבל עירוב בין אם הוא משום קנין בין אם הוא משום דירה אין לו להועיל בעל כרחו של אדם. וי"מ שכופים להתיר טלטול במבוי, אבל לא להתיר טלטול מהבתים והחצרות למבוי. **או דבי"ד שאני.**

פ: לחי וקורה מעצי אשירה- לרב חייא בר אשי **עושים לחי מעצי אשירה** דאין שיעור לרחבו ועביו, (ואף שיש שיעור לגבהו, ובעי נמי רוחב משהו, מ"מ כיון שא"צ אלא שיעור קטן לא החמירו בו. וי"מ שכיון שאם היה מדביק בכותל את כל החתיכות מהני ובלבד שלא יהיו ניטלות ברוח, כשר. ולולב של מצוה של אשירה פסול אפילו ביו"ט שני, דבלולב של מצוה החמירו. וסולם של אשירה חשיב פתח בגדר, כיון דחזי לעליה. תוד"ה אבל). **אבל קורה** שצריכה טפח כדי לקבל אריח וצריכה להיות בריאה כדי לקבל אריח **לא, דכתותי מיכתת שיעורא,** דכיון דבעיא שריפה דכתיב "ואשריהם תשרפון באש" הוי כשרופה, **ולרבי שמעון בן לקיש עושין לחי וקורה מעצי אשירה.**

שיעור שיתוף- אם הם מועטים כגרוגרת לכל אחד, ואם הם מרובים והיינו י"ח בני אדם או יותר, די במזון ב' סעודות לכולם, והוא שיעור י"ח גרוגרות. וכתבו התוס' (ד"ה אגב) ששיעור זה אינו כדעת ר"ש (לקמן פ"ב:) דס"ל ששיעור שתי סעודות הוא ה' ביצים ושליש.

נתמעט האוכל של העירוב משיעורו, **אם מזכה להם מאותו המין, אפי' אם כלה המין לגמרי א"צ להודיע** שהרי כולם נתרצו מתחילה, **ואם מזכה ממין אחר, ללישנא קמא צריך להודיע אפי' אם לא כלה לגמרי, וללישנא בתרא דווקא בכלה צריך להודיע. ולרבי יוסי אם היה בעירוב כשיעור ונתמעט א"צ להוסיף עליו, דלא אמרו לערב בחצרות אלא כדי שלא לשכח** תורת עירובי חצרות **מהתינוקות.**

נתוספו עליהם דיורים מוסיף ומזכה **וצריך להודיע** היכא שמערב משלהם, **ולרבי יהודה א"צ להודיע, ורק בעירובי תחומין צריך להודיע** שמא לא נח לו להפסיד בצד בשני. **לרב חסדא לת"ק צריך להודיע אפילו בחצר הפתוחה למבוי אחד** אע"פ שהוא יכול לערב דווקא עם מבוי זה, **ור"י בא לחלוק, והלכה כר"י. ולרבי יהושע בן לוי (פ"א:) כל מקום שאמר ר"י במתני'** (אבל בברייתא מצינו שר"י אמר אימתי ובא לחלוק. תוד"ה ה"ג) **אימתי או במה הוא בא לפרש, ולכו"ע רק בחצר שבין ב' מבואות צריך להודיע. (ולרבי יוחנן אימתי לפרש ובמה לחלוק).**

עירוב בפת

פ"א. האם מערבים דווקא בפת- במתני' איתא שלר"א **מערבים ומשתתפים בכל דבר חוץ ממים ומלח, ולרבי יהושע מערבים דווקא בככר. רבה מבאר שלר"א מערבים בכל דבר** אפילו ביין ופירות, **ולרבי יהושע מערבים דווקא בפת** והיינו בחצרות, אבל בתחומין מודה רבי יהושע שמערבים בכל דבר כיון דליכא למיחש לאיבה. **ולרבה בר בר חנה גם ר"א מודה שאין מערבים עירובי חצרות אלא בפת, אלא דס"ל שיכולים לערב בכל מיני פת.**

האם צריך פת שלימה- לרבי יהושע אין מערבים אלא **בשלימה, ואפי' קטנה כאיסר** אם יש ככרות בשיעור כגרוגרת לכל אחד, **אבל פרוסה אפי' מאפה סאה** שעשה מסאה ככר אחת ונטל מעט **אין מערבים בה משום איבה,** שיאמר אחד אני נותן שלימה ואתה פרוסה ויבואו לידי מחלוקת, **(ואפילו אם עירבו כולם בפרוסה לא, שמא יחזור דבר לקלקולו).** ע"כ לפירוש רש"י. והתוס' (ד"ה איתיביה) מבארים שלרבה רבי יהושע סובר שגם עירובי תחומין מערבים דווקא בפת, ורבה בר בר חנה מוכיח שעירוב תחומין מערבים בכל דבר, ולא נחלקו אלא בעירוב חצרות אם מערבים בפרוסה וכנ"ל.

ככר החסרה מעט- ככר שניטל ממנה כדי דימועה שנפלה תרומה לחולין ועשו ממנה ככר זו ונטלו ממנה אחד ממאה כדי לתקנה, **או שניטל ממנה כדי הפרשת חלה של נחתום (ששיעורה אחד ממ"ח** וכיון שזה מעט אין זה נחשב חסרון, דזהו תיקונה, (אבל אם נטל בשיעורים אלו לא לצורך דימוע או חלה, או שנטל לשם חלה יותר ממה שצריך, הוי חסרון, דכיון שאין זה נצרך לתיקון הככר איכא איבה. תוד"ה כדי). **וכן הדין באשה שעושה למכור בשוק), אבל אם ניטל ממנה כדי הפרשת בחלת בעה"ב (ששיעורה אחד מכ"ד אפילו בעושה עיסה למשתה בנו) אין מערבים בה.**

ככר שנפרסה ותפר את הפרוסות בקיסם והיא נראית שלימה, **אם ניכר תפרה** –מקום התפירה **אין מערבים בה, ואם אינו ניכר מערבים בה.**

מיני פת- פת אורז מערבים בה. פת דוחן נחלקו בדעת שמואל אם מערבים בה. פת עדשים מערבים בה. פת של כמה מינים אין מערבים בה, דכתיב "ואתה קח לך חיטים ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמים וכו' " ואין זה לחם דכתיב "ולחם אנשים לא תאכל". רש"י. ולר"ת הפסוק מדבר בענין אחר, אלא הראיה היא ממה שזה נאמר על ימי המצור, דאינו פת אלא לנפש רעבה. **וכן פת הצלויה בצואת אדם אין מערבים בה, דכתיב "והיא בגללי צאת האדם תעגנה לעיניהם", והא דכתיב "ועוגת שעורים תאכלנה" היינו שיאכלנה לשיעורים** במשקל כדרך רעבון ולא לשובע, וי"מ **שיעשנה בעריבת שעורים** שאינו יפה כעריבת חיטים.

פ"א: זכיה בעירוב בכסף- לר"א **נותן אדם מעה לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב,** שאם יבואו חבריו לקנות יין עבור שיתופי מבואות או פת עבור עירובי חצרות יהיה לו חלק בזה, **ואע"פ שלא משך, עשאוהו כד' פרקים בשנה** (ערב פסח ועצרת ור"ה ויו"ט אחרון של חג, וערב יוה"כ בגליל. אבל בערב יו"ט ראשון של חג כולם טרודים בסוכה ולולב ואינם פנויים להרבות בשחיטה. תוד"ה בארבעה), **שהדין בהם שאם מחייבים את הטבח לשחוט בהמה אפילו אם יש ללוקח בה רק חלק קטן (ואם מת השור הפסיד הלוקח** את חלקו, **ובשאר ימות השנה אין מחייבים אותו לשחוט, ואם מת השור הפסיד המוכר). וביאר בזה רבי יוחנן דמדין תורה מעות קונות** (דבפודה מן ההקדש כתיב "ונתן הכסף וקם לו" וק"ו ללוקח מן ההדיוט. רש"י. ור"ל סובר שמשיכה קונה מן התורה, אבל מהקדש לא ילפינן דבהקדש לא שייך משיכה, דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה. והתוס' (ד"ה דבר) כתבו שכיון שמשיכה קונה א"כ כסף לא שונה, דמדכתיב "או קנה מיד עמיתך" לומדים שקנין אחד מועיל בישראל וקנין אחר מועיל בנכרי. עוד מפרש ר"י דדבר תורה מעות קונות משום שסתם קנין דקרא הוא בכסף), **ותיקנו שרק משיכה תקנה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטך** שנתת לי מעות עליהם **בעליה,** ואחר שתיקנו שהם ברשות מוכר יטרח המוכר להצילם, (ולא אמרו שיצטרכו גם כסף וגם משיכה, משום תקנת השוק, או משום דא"כ אחר משיכה יאמר הלוקח למוכר נשרפו חיטך בעליה, ואין חוששים שיאמר המוכר ללוקח נשרפו מעותיך בעליה, דאינו כ"כ טורח לשמור את המעות, ועוד דאפילו אם הוא רק שומר חינם עליהם (די"ל שהוא שומר שכר משום שהוא יכול להוציאם) הרי אין להם שמירה אלא בקרקע, ואם לא הניחם בקרקע הוי פשיעה וחייב, אבל המוכר אינו אלא שומר חינם לגבי החיטים. תוד"ה שמא), **ובימים אלו העמידו דבריהם על דין תורה,** ואף כאן מפני תיקון שבת העמידו דבריהם על דין תורה, **(ורב שמואל בר יצחק אמר שבד' ערבי יו"ט איירי בזיכה לו ע"י אחר** ולא עשאו שליח, **ורק בימים אלו זכות הוא לו להוציא** מעות ולקנות

בשר). ולחכמים לא מועיל לתת מעות לחנוני ולנחתום ולומר זכו לי, לרש"י הטעם משום שזכו זה לשון קנין ולא לשון שליחות, ומעות לא קונות ללא משיכה, וממילא אף אם החנוני מזכה לו יחד עם כולם לא מהני, דכוונת החנוני שע"י ההקנאה הוא יזכה במעות, ובאמת החנוני לא זוכה במעות, דכיון שמעות אינם קונות לא סמכה דעתיה דלוקח ואין דעתו להקנותם לחנוני, ונמצא מערב לו במעותיו שלא מדעתו. ולתוס' (ד"ה לא) אפילו אם החנוני מתכוין להקנות לו בחינם, או שזיכה ע"י אחר, או שקנה במעה זו מן השוק, אינו עירוב, דכוונת הנותן לקנות מהחנוני עצמו, וכשמערב באופן אחר הוי כעירוב שלא מדעת שאינו מועיל. אמנם אם נתן מעות לבעל הבית זה מועיל לערוב, שכיון שאין בעה"ב רגיל למכור ככרות אין כוונת הנותן אלא לעשותו שליח, ואף בחנוני ונחתום אם אמר להם ערבו לי שזה לשון שליחות, וסמכה דעתיה דקיימא לן חזקה שליח עושה שליחותו, שליח שוויה ומהני, וכן בנתן כלי (–קנין סודר) מהני לעירוב.

כל מקום ששנה רבי יהודה בעירובין הלכה כמותו, ודווקא בדיני קנית עירוב אבל במחיצות (מבוי שניטלו קורותיו או לחייו שר"י מתיר באותה שבת) לא.

<u>פ"ב.</u> פסול משחק בקוביא לעדות- לת"ק המשחק בקוביא, ומלוה בריבית, ומפריחי יונים שמי שיונתו מגיעה אחרונה נותן מעות לחבירו), וסוחרי שביעית דעבר על "לאכלה" ולא לסחורה משום חמדת ממון והוא רשע והתורה אמרה "אל תשת רשע עד", ועבדים פסולים לעדות, כיון שהוא גזלן מדבריהם, דאסמכתא לא קניא. ור"י מפרש דברי חכמים שאינו פסול אלא באין לו אומנות אלא היא משום שאינו עסוק בישובו של עולם, וכיון שאינו מכיר ובקי בטורח וצער בני אדם אינו חס על חבירו שיפסיד ממון, אבל ביש לו אומנות אחרת כשר דאסמכתא קניא. ודעת ר"ט שאסמכתא לא קניא, (ואם אמר הריני נזיר אם זה שבא הוא נזיר וחבירו אמר הריני נזיר אם אינו נזיר, לא חלה נזירות לשניהם, דאין נזירות אלא להפלאה שהנדר יהיה מפורש), ועל כן אף אם יש לו אומנות אחרת פסול לעדות. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) שלהלכה רק באין לו אומנות אחרת פסול, וא"כ מותר לשחק בקוביא, ולפי זה הא דאיתא בב"מ ק"ד: שהאומר אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי, דאסמכתא לא קניא, שאני התם שהדבר בידו וטעה וסבר שלא יבוא לידי כך, ואם אמר אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא חייב כיון דלא גזים, והנותן מעות לחבירו כדי שיקנה לו יין, ופשע ולא קנה, לרב אשי פטור משום דאסמכתא לא קניא אע"ג דלא גזים, דכיון שהוא תלוי באחרים שירצו למכור לו לא גמר ומקני. ולר"ת היכא שאינו מתכוין אלא שחבירו יסמוך על דבריו הוי אסמכתא, אבל בסוגין הם משחקים לדעת שאחד ירויח ואחד יפסיד. והמשקים באמנה אין חייבים לשלם, או משום דהוי אסמכתא שאין קונים אפילו בקנין אלא בבי"ד חשוב, ולמ"ד דאינו אסמכתא מ"מ אינו קונה בדברים.

<u>יצא לאור עד כה:</u>

תמצית הש"ס- ד' חלקים על כל הש"ס

תמצית גפ"ת- ברכות, פסחים, יבמות, גיטין, בבא מציעא, בבא בתרא.

תמצית משנה ברורה- א' ב' ג' ד'.

תמצית ספרי מוסר.

וכן ניתן לקבל במייל: A0527692282@gmail.com

תמצית גפ"ת שבת, עירובין, סוכה, כתובות, נדרים, קידושין, בבא קמא. וכן תמצית תנ"ך, ותמצית ספרי החפץ חיים.

נקודות המכירה:

<u>לכמויות</u>- 052-7692282.

<u>הפצה לישיבות</u>- יוספי. 054-8446691.

<u>אלעד</u>- יהודה הנשיא 81 (אייזנבך 054-8418684.

<u>אשדוד</u>- יהודה המכבי 15 (קרפ) 054-8487873.

<u>בית שמש</u>- נחל לוז 18 (אופיר) 053-3103773.

<u>בני ברק</u>- מרצבך, מלצר 24 052-7181260.

מרכז הסת"ם רחוב זכריה 3

<u>ירושלים</u>- ישיבת מיר (בית שלום) 052-7692282.

אבינדב 9 (קרביץ) 02-5821674.

חנות ספרי הישיבה.

<u>מודיעין עילית</u>- רבי עקיבא 30/6 052-7692282.

<u>רכסים</u>- קרפ רחוב אשל 4 04-9846214.

ניתן להזמין את הסט של תמצית הש"ס 4 חלקים על כל הש"ס במחיר 100 ש"ח כולל משלוח בטל 053-7125663.

<u>כיצד משתתפין:</u>

עירובי תחומין

עירוב לרבים- המערב לרבים עירוב תחומין, מניח חבית ואומר הרי זה לכל בני עירי הצריכים לכך, וכל שקיבל עליו לסמוך על העירוב מבעוד יום מותר, משתחשך אסור, ואם יש ברירה ומסתבר שבדרבנן יש ברירה (תוד"ה שמע) א"צ לסמוך מבעוד יום, אלא שיודיעוהו מבעוד יום שיש עירוב.

אין מערבין אלא **לדבר מצוה**, כגון בית האבל או בית המשתה.

קטן בעירוב אמו- בברייתא תני שקטן הצריך לאמו יוצא בעירוב אמו שעירבה לעצמה ולא זיכתה לו, דכגופה דמי, דמסתמא דעתה עליו כיון דלא סגי ליה בלא אמו, ושאינו צריך לאמו אינו יוצא בעירוב אמו. ואף שאין מערבים אלא לדבר מצוה, מ"מ כיון שהוא כרוך אחריה יוצא בעירוב אמו. אי נמי בקטן נמי איכא מצוה לחנכו. (תוד"ה קטן). והנה לענין סוכה קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה מדין חינוך מדרבנן, לרב ינאי היינו שנפנה ואין אמו מקנחתו, ולר"ל היינו שניעור משנתו ואינו קורא אמא אמא עד שאמו באה אליו, (אבל פעם אחת אמא אף גדולים קורים), והיינו כבן ארבע או חמש כל חד לפום חורפיה, ולכאורה ה"ה בעירוב. והגמ' מקשה מזה על רב אסי אמר שקטן בן שש יוצא בעירוב אמו. ורבי יהושע בריה דרב אידי איירי רבי אסי בעירב עליו אביו לצפון ואמו עירבה עליו לדרום שבדאמו ניחא ליה, אבל בעירבה אמו לעצמה, רק עד גיל ארבע או חמש יוצא בעירוב אמו. אמנם בברייתא איתא שעד גיל שש יוצא בעירוב אמו (ולרב אסי הכונה כולל גיל שש), ודלא כרב יהושע בר רב אידי, ולרב ינאי ור"ל צ"ל שאם אביו בעיר והתינוק נכנס ויוצא עמו הוא צריך לאמו עד גיל ארבע או חמש, ואם אינו בעיר עד גיל שש.

<u>פ"ב:</u> עירוב לאנשי ביתו- מערב אדם לבנו ובתו הקטנים (לכו"ע הכונה לקטנים ממש. תוד"ה מערב) ועבדו ושפחתו הכנענים אפי' שלא לדעתם, מפני שידם של עבדו ושפחתו (תוד"ה מפני), ואם עירבו לעצמם ועירב עליהם רבם יוצאים בשל רבם, אבל בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ואשתו אין מערב אלא לדעתם, ואם עירבו לעצמם ועירב עליהם רבם יוצאים בשל עצמם, ואם אמר להם שמניח עירוב עבורם ושתקו הוי עירוב.

שיעור הפת לעירוב היא מזון ב' סעודות לכל אחד. לר"מ הכונה לסעודות שבת (וכן סוברים רבא ורב יוסף), ולרבי יהודה הכונה לסעודות החול, וכל אדם משער בכדי מזונו, וזה וזה מתכוונים להקל, דלר"מ בשבת אדם אוכל יותר, דכיון שהמאכלים ערבים המעיים מקבלים יותר אוכל, ולר"י כיון שבשבת אדם אוכל ג' סעודות אינו אוכל הרבה בכל סעודה. ושיעור זה הוא ב' לחמים של איכרים –מנהיגי שוורים, שהם לוקחים איתם ככרות לשדה, וי"א ב' ככרות של נהר פפייתא. ולרבי יוחנן בן ברוקה שיעורו ככר הנקנה בפונדיון בזמן שארבעה סאים נמכרים בסלע, ולר"ש שיעורו ב' שלישי ככר של שליש קב, נמצא לריו"ח בן ברוקא ח' סעודות לקב (מפני שהחנוני לוקח מחצית בשכרו, ועושה ככר מרבע קב, ואם בעה"ב נותן עצים החנוני לוקח שליש בשכרו), ולר"ש ט' סעודות לקב.

נקודות הפצה ברחבי הארץ: **לפרטים: 05276922982.**

<u>לכמויות בתיאום:</u>

<u>בני ברק</u>- מרצבך, מלצר 24 052-7181260.

<u>ירושלים</u>-ישיבת מיר (בית שלום) 052-7692282.

<u>מודיעין עילית</u>- רבי עקיבא 30/6 052-7692282.

<u>הפצה לישיבות</u>- יוספי. 054-8446691.

אופקים- (קרייסמן) החיד"א 1605/6 054-8415259.

אחיסמך-

אלעד- (אדלשטיין) כולל מדרש אליהו, 052-7690972.

רח' בעלי התוספות 22,, או 03-9337827.

אשדוד- (וולף) רובע ז' חלפתא 5/2 08-8642821.

רובע ח', הרותם 37 (וולף) 053-3148677.

בית חלקיה- (ליפשיץ) 0587080956.

בית שמש- נחל לוז 18 (אופיר) 0533103773.

בן איש חי 71/6 (לוין) מחוץ לדלת.

רמה ג' משה רבינו 9/9 (הומינר) 0527674908.

רמה ד' אביי 3/3 (מוסקוביץ) 0527108672.

ביתר- פרידמן. קניג 18 058-3207845.

המגיד ממעזריטש 27 קומה ג' (שכטר) 052-7684471.

בני ברק- מרצבך, מלצר 24 03-5790989.

מרכז הסת"ם רחוב זכריה 3.

יוספי. קיבוץ גלויות 9 0548446691.

קרית הרצוג- כהן, יגאל אלון 27/8 054-8440406.

פרדס כץ- (כהן) מנחם בגין 50 0504165465.

רוטנר סוקולוב 39 052-7662047.

קלרמן, רבי עקיבא 9. 054-8439903

פקשר עזרא 33 א' מול ביכ"נ אגו"י 03-6746990.

ציקינובסקי זוננפלד 20 03-6769572.

מנקין, בורוכוב 3 03-5780281.

הרב אברמסקי 43 (ניילינגר). 0524077373.

יסודות- משפחת קורמן 0504172898.

ירוחם- משפחת רייך רח' ההגנה 748 דירה 6 (0527624968).

ירושלים- ישיבת מיר (בית שלום, ארון קלטות) 0527692282.

מרכז הסת"ם יחזקאל 1 ככר השבת.

פרחי 10 (חיון) 02-5401420.

נוה יעקב- גולק 8/2 077-7979554.

דברי חיים 12 (פלמן) 02-6259923.

רמות פולין 66 דירה 28 02-5879786.

רמות ג' תאודור לביא 12 (רייכמן) 052-7147249.

רמת שלמה (הרב טרוביץ) ביהכ"נ חזו"א.

בית וגן- רח' משולם ראט 1 (קרפל) 02-6424736.

גבעת שאול – קהתי 1 בכניסה לבנין ליד הת.ד.

הרובע היהודי, כולל צילו של היכל. 053-3107876.

מודיעין עילית- אחוזת ברכפלד- רבי עקיבא 30/6 052-7692282.

בית הכנסת אהל תורה ריה"נ 35.

קרית ספר- מרומי שדה 23 (פודולסקי) 08-9791339.

אבני נזר 30/2 (זיידל) 08-9741111.

נאות הפסגה- ריטב"א 26 (רוכלין) 050-4173968.

גרין פארק- הרב מפוניבז' 4 (יעקובוביץ). 052-7144090.

חפציבה- אבי עזרי 22 קומה ב' (שכטר).

נוף הגליל- הר יונה בביהכ"נ המרכזי, 058-3293176.

ערד- יהודה 52/30 0533118800.

פתח תקוה (ברוכים) רח' אריה בן אליעזר 26/15 052-7107905.

צפת- ולדשיין לוחמי הגטאות 9 0533177437.

כולל ישיבת צפת שע"י הרב קפלן 0548454791.

קרית מלאכי בישיבה (קסלר) 0533159798.

רחובות- ולוסקי רח' שקולניק 5/18 0548456982.

רכסים- כולל נר ישראל (כהן) 052-7183722.

תל ציון- אהבת ישראל 68 דירה 8 (כהן) 0527650692.

אהבת ישראל 21/20 (בייפוס) 0527114696.

לדעת

מבחנים שבועיים על הדף היומי, לעידוד השינון והחזרה

הגרלה עם זכיה שבועית למצליחים במבחן.

להרשמה ולענית התשובות יש להתקשר ל0737289669.